

**DIE BEWEGINGSOPVOEDKUNDIGE,
H. ISABELLE NEL:
'N HISTORIES - FILOSOFIESE STUDIE**

I. Anthonissen
(B.A., B. Ed.)

Tesis ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan
die vereistes vir die graad Magister in die Opvoedkunde
aan die Universiteit van Stellenbosch

Studieleier: Prof. J. C. Steyn
Mede - studieleier: Prof. E. H. Katzenellenbogen

Stellenbosch
Desember 1997

Verklaring

Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk in hierdie tesis vervat my eie, oorspronklike werk is wat nog nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige ander universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

20 November 1997

Datum

Opsomming

Die bydrae van H. Isabelle Nel tot die vakterrein Menslike Bewegingskunde (MBK) aan die Universiteit van Stellenbosch (US) met spesifieke verwysing na haar akademiese bydrae en die bydrae wat sy as leier in die professie gelewer het (1950-1985), is ondersoek. Die studie is vanuit 'n histories-filosofiese perspektief benader om die wetenskapsonderbou, soos sy dit gesien het, te dokumenteer. Inligting is ingesamel deur van primêre en sekondêre geskrewe bronne (verslae, notules, artikels, korrespondensie) gebruik te maak, aangevul deur onderhoude en oop-gestruktureerde vraelyste. Die inligting is hermeneuties geïnterpreteer.

Nel se biografiese besonderhede is verskaf. Perspektiewe oor vakontwikkeling is vanuit haar denkontwikkeling gedoen. Beleidsaspekte wat sy aangespreek het, is die aard en die omvang van die studieterrein, konsepvorming onderliggend aan die vakbenaming en die implikasies vir tersiêre opleiding. Nel begrond die sinergie van praktyk en teorie in haar konsep van bewegingsopvoeding.

In haar doktorsale studie, vorm kinesiologie die uitgangspunt wat die verband tussen liggaamlike opvoedkunde en ergonomie aantoon. Met haar benadering tot die bewegingsarea, opvoedkundige dans, het sy hierdie teoretiese aspekte toegepas en pionierswerk gedoen in die totstandkoming van 'n unieke benadering, gebaseer op 'n teoreties-gefundeerde rasionaal.

In 1975 is rekreasie op haar inisiatief as 'n praktiese kursus ingestel. Behoeftes van die gemeenskap en die gebrek aan nie-kompeterende sportsoorte, is hierdeur aangespreek. Nel se denkontwikkeling is weerspieël in die kursus-ontwikkeling wat by die US tot stand gekom het. Die teoretiese onderbou vir skool liggaamlike opvoeding is verryk met haar navorsing oor neuromuskulêre

Opsomming

ontwikkeling, wat die grondslag van die nasionale kernsillabus (1972) vir liggaamlike opvoeding vir meisies gevorm het. Sy is mede-outeur van enkele publikasies en skryf verskeie artikels. Met die fokus op beplanning, reflekteer sy die geheelbeeld van die studieterrein in haar teoretiese raamwerk vir kurrikulering.

Nel was instrumenteel in die vestiging van erkenning vir die professie. Haar rol in die stigting (1952) van die Vroue-Afdeling van die *Suid-Afrikaanse Vereniging vir Sport, Liggaamlike Opvoedkunde en Rekreasie* (SAVSLOR) is gedokumenteer. Sy is vereer met meriete toekennings van dié Vereniging (1986, 1988) en die Staatspresident (1981) vir uitmuntende diens gelewer en haar vir rol in die erkenning van die vrou en meisie in die professie. As Vise-President (vanaf 1965) van die *International Association of Sport and Physical Education for Girls and Women* (IAPESGW), versterk sy binne- en buitelandse kontak. Haar toewyding is bekroon met die toekenning van die 8ste IAPESGW-kongres in Kaapstad (1977), en by die 1997-kongres in Finland word sy vereer met die toekenning van erelidmaatskap. Haar volgehoue lidmaatskap van ICHPER (*International Council of Health, Physical Education and Recreation*) en ICSSPE (*International Council of Sport Science and Physical Education*), ten spyte van politieke druk, verseker dat buitelandse kundigheid in Suid-Afrika beskikbaar gestel kon word.

H. Isabelle Nel het as bewegingsopvoedkundige op akademiese en professionele gebied met begaafde visie "*Die oop gesprek*" binne die studieterrein van Menslike Bewegingskunde en die onderafdelings verseker.

Sleutelwoorde: biografie; beleidsaspekte; vakbydraes; kursusse; LO-skool-sillabus; navorsing; kurrikulering; plaaslike - en internasionale verenigings.

Summary

H. Isabelle Nel's contribution to Human Movement Science (HMS) at the University of Stellenbosch, with specific reference to her academic contribution and in the profession (1950-1985), was researched. The research was approached from a historic-philosophical perspective in order to document her perception of the scientific body of knowledge of HMS. Information was assembled from primary and secondary sources, which included written material (reports, minutes of meetings, articles, letters) amplified by interviews and open-structured questionnaires.

Nel's biographical details were documented. Perspectives on the development of subjects are based on her view and vision. The policy aspects she addressed are the scope of the field of study, the conceptualization of the name of the subject, and implications for training at tertiary institutions. Nel promoted the synergy of practice and theory within her concept of movement education.

In her doctoral study, kinesiology formed the basis of the relationship between physical education and ergonomics. She also applied these theoretical aspects in her approach to the movement area, educational dance. Nel pioneered the establishment of a unique approach to educational dance based on a sound theoretical rationale.

With the establishment of recreation in 1975 as a practical course at the University of Stellenbosch, community needs and the lack of non-competitive sports were addressed. The development of courses at the University of Stellenbosch was a reflection of Nel's conceptualization. The theoretical foundation of physical education was enriched by her research in the area of neuromuscular development which formed the basis for the national core syllabus

Summary

(1972) for school physical education for girls. She co-authored a few publications and wrote several articles. With the focus on planning, the total field of study was reflected in her theoretical framework for curriculum planning.

Nel was instrumental in establishing recognition for the profession. The founding in 1952 of the Women's Section of the *South African Association of Sport Science, Physical Education and Recreation* was documented. She was honoured with merit awards from this Association (1986,1988) and from the State President (1981) for excellent services rendered and for her role in the recognition of women and girls in the profession. As Vice-President (from 1965) of the *International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women* (IAPESGW), she strengthened contacts at home and abroad. Her commitment to IAPESGW was given recognition when she won the bid for hosting the 8th IAPESGW Congress in Cape Town in 1977 and this association honoured her with honorary membership at the 1997 Congress in Finland. Her continuing membership of ICHPER (*International Council of Health, Physical Education and Recreation*) and ICSSPE (*International Council of Sport Science and Physical Education*), in spite of political pressure, assured that knowledge from abroad could continue to be made available in South Africa.

As a movement educator with talent and vision, H. Isabelle Nel ensured an open dialogue ("*Die oop gesprek*") in the field of Human Movement Science and its subsections, both academically and professionally.

Key words: biography; policy aspects; subject contributions; courses; national core syllabus; research; curriculum planning; national and international associations.

Opgedra aan:

**Elkeen wat daarin slaag om sy mede-mens se voete op die grond te hou,
maar sy oë op die uitspansel te rig.**

Inhoudsopgawe

Hoofstuk 1

Probleemstelling

1.1	Inleiding	1
1.2	Begripsverklaring	3
1.2.1	Menslike bewegingskunde	3
1.2.2	Opvoedkunde	4
1.2.3	Bewegingsopvoedkunde	4
1.2.4	Die historiese	5
1.2.5	Filosofie	6
1.3	Motivering vir studie	7
1.4	Navorsingsdoelstelling	9
1.5	Navorsingsmetodologie	10
1.6	Hipotese	11
1.7	Navorsingsprobleem	12
1.8	Verdere verloop	12
	Verwysings	13

Hoofstuk 2

Biografiese besonderhede

2.1	Inleiding	15
2.2	Haar jeug (1923 - 1944)	16
2.3	Vroeë studiejare	17
2.4	Verdere akademiese prestasies	19
2.5	Professionele loopbaan en beroepsprestasies	20

2.6	Verbintenis met Departement Liggaamlike Opvoedkunde	21
2.7	Akademiese voortreflikheid (1960 - 1971)	24
2.8	Verdere hoogtepunte van toegewyde diens (1971 - 1988)	26
2.9	Lewenslange betrokkenheid	27
	Verwysings	28

Hoofstuk 3

Perspektiewe oor die studieterrein

3.1	Inleiding	32
3.2	Perspektiewe oor beleidsaspekte	33
3.2.1	Rondom 'n beleid	33
3.2.2	Konsepvorming en vakbenaming	33
3.2.3	Beleidsaspekte rondom opleiding	35
3.3	Perspektiewe oor spesifieke vakbydraes	39
3.3.1	Bewegingsopvoeding	39
3.3.2	Kinesiologie as belangrike vakdissipline	41
3.3.3	Opvoedkundige dans	46
3.3.3.1	Isabelle Nel maak kennis met dans	46
3.3.3.2	Isabelle Nel onderrig dans	47
3.3.4	Rekreasiekunde	51
3.4	Kursusse	52
3.4.1	Die 1950's	52
3.4.2	Die 1960's	54
3.4.3	Die 1970's	55
3.4.4	Die 1980's	57
3.5	Rol in kurrikulering van LO-skoolsillabus vir meisies	59
3.5.1	Agtergrond vir samestelling van kernsillabus	59

3.5.2	Fokus op neuromuskulêre ontwikkeling	64
3.6	Navorsing en publikasies	67
3.6.1	Meestersgraad	68
3.6.2	Doktorale studie	68
3.6.3	Verdere navorsing	72
3.6.4	Nasionale Sportondersoek	75
3.6.5	Publikasies	76
3.7	'n Teoretiese raamwerk vir kurrikulering	77
3.8	Samevatting	86
	Verwysings	86

Hoofstuk 4

Isabelle Nel as leier in die professie

4.1	Nasionale verenigings	92
4.1.1	Die Vroue-Afdeling van SAVSLOR	94
4.1.1.1	Voorgeskiedenis	94
4.1.1.2	Die jare 1952 - 1959	97
4.1.1.3	Die jare 1960 - 1969	102
4.1.1.4	Die jare 1970 - 1979	105
4.1.1.5	Die jare 1980 - 1990	108
4.1.2	Ander plaaslike verenigings	111
4.1.2.1	SAVSLOR	111
4.1.2.2	US verenigings vir damesport en -ontspanning	114
4.2	Internasionale verenigings	119
4.2.1	International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (IAPESGW)	119
4.2.2	Ander verenigings	132

4.2.3	Betekenis van internasionale kongresse	133
	Verwysings	135

Hoofstuk 5

Evaluering van Isabelle Nel se bydraes

5.1	Inleiding	143
5.2	Samevatting	144
5.2.1	Nel as akademikus	144
5.2.2	Nel as professionele leier	149
5.3	Gevolgtrekking	150
5.4	Verdere navorsing	152
5.5	Afsluiting	153
	Verwysings	153

Bronne	154
---------------	-----

Bylae

A	Akronieme
B	Personalialia
C	The American Academy of Physical Education
D	SAVSLOR (Genootskapstoekenning - 1986)
E	SAVSLOR (Erelidmaatskap - 1988)
F	Die Staatspresident sporttoekenning (1981)

Lys van figure

Fig. 3.1	Kinesiologie	44
Fig. 3.2	Rigtings van integrasie	79
Fig. 3.3	Gedetailleerde integrasie op die horisontale vlak	81
Fig. 3.4	Uiteenlopende professies konvergeer in menslike bewegingskunde	84
Fig. 3.5	Gemeenskaplike belange: Industrie-ergonomie	84

Dankbetuigings

Met opregte dank aan:

Jesus, Vader te alle tye;

Prof. H. I. Nel vir kosbare ure;

Prof. J. C. Steyn vir leiding en ondersteuning;

Prof. E. H. Katzenellenbogen wat die studie geïnisieer het en

Lynn Fourie vir die taalversorging.

Anton, Lizl, Chris, Mamma en besondere vriende.

Hoofstuk 1

Probleemstelling

- 1.1 Inleiding
- 1.2 Begripsverklaring
 - 1.2.1 Menslike bewegingskunde
 - 1.2.2 Opvoedkunde
 - 1.2.3 Bewegingsopvoedkunde
 - 1.2.4 Die historiese
 - 1.2.5 Filosofie
- 1.3 Motivering vir studie
- 1.4 Navorsingsdoelstelling
- 1.5 Navorsingsmetodologie
- 1.6 Hipotese
- 1.7 Navorsingsprobleem
- 1.8 Verdere verloop
- Verwysings

1.1 Inleiding

Menslike bewegingskunde as studieterrein het in professor Hester Isabelle Nel (voortaan Isabelle Nel) se tydvak as student aan die Universiteit van Stellenbosch (1940) tot haar aftrede as hoogleraar (1985) geweldig uitgebrei. Die fisiese fasiliteite aan die Departement van Menslike Bewegingskunde (voortaan MBK) en die naamsverandering van Liggaamlike Opvoedkunde na MBK, is bewys van die akademiese, wetenskaplike en professionele vooruitgang en uitbreidings binne die

studieterrein. Besluite is deurgevoer om die uitbreidings, nie slegs van fasiliteite nie, maar ook van akademiese vakinhoud en professionele rigtings te maak. Die aard van MBK, die wêreld van sport en liggaamlike opvoeding het verander, maar wat die veranderinge voorafgegaan het, en die situasie soos dit in Suid-Afrika gefigureer het, is nie presies duidelik nie. Isabelle Nel, eerste vroue doktorandus en volwaardige hoogleraar in liggaamlike opvoedkunde (Boshoff, 1981:284), het midde-in hierdie verloop van gebeure gestaan. Deur 'n studie te maak van haar bedrywighede as bewegingsopvoedkundige in 'n histories-filosofiese perspektief, kan die ontwikkeling van die vak teen die werklikheid van 1940 tot 1985 beskou word. In 1960 het Dorothy Ainsworth in Durban by 'n kongres verklaar:

"... we can no longer prepare our students to meet the situation ahead, but rather, that we must help to give them an inner strength and adjustment not only to meet our situation but to meet change itself"

(Ainsworth, 1960:54)

Deur 'n breë perspektief, 'n steeds soekende gees en die bereidheid om steeds te bly leer, gerugsteun deur grondige kennis van MBK, kon studente in MBK voorberei word vir die beroepslewe wat die veranderende samelewing benodig. 'n Studie van veral die rol en funksie van Isabelle Nel in die destydse Departement van Liggaamlike Opvoedkunde, Sport en Rekreasie kan dien om te bepaal of Isabelle Nel self vir die uitdaging van verandering kon beplan, opvoed en oplei. Verdere ondersoek mag nodig wees om in John Dewey se terme te voldoen aan die roeping:

"Ours is the responsibility of conserving, transmitting, rectifying, and expanding the heritage of values we have received that those who come after us may receive it more solid and more secure, more widely accessible, and more generously shared than we have received it."

(Watson, 1951:285)

1.2 Begripsverklaring

Enkele tersaaklike begripsverklarings is noodsaaklik vir beter begrip. Begrippe verwar dikwels en daarom word enkele begrippe omskryf soos wat dit in hierdie studie hanteer word.

1.2.1 Menslike bewegingskunde

Menslike beweging as verskynsel is nie 'n nuwe begrip nie. Die Griekse woord wat beweging beteken, is "kinesi" (Nel, 1962:1). Die mens beskik oor rede. Sy optrede is intensioneel. "Kinesi" is met ander woorde nie slegs 'n verwysing na die mens se liggaam nie, maar na intensionele beweging wat aangeleer en reeds outomaties of onwillekeurig kan plaasvind, of beweging wat nog aangeleer moet word om die outonome status te bereik. Menslike bewegingskunde behels die studie van die mens in beweging met al die aspekte van die motoriek, die kognitiewe, die sosiale en die emosionele, waarby beweging bewustelik beplan en beheer word met die oog op funksionaliteit of ekspressie vir suksesvolle uitvoering van die hantering van die liggaam en die liggaam en voorwerpe in die lugruim soos beïnvloed deur swaartekrag of water. Verskeie bewegingsvorme kom voor as verskynsels in die bewegingskultuur van die mens. Volgens Eleanor Metheny (Nel, 1962:38), is die studieterrein

van beweging die studie van effektiewe beweging. Metheny is dit met Plato eens: "The most beautiful motion is that which accomplishes the greatest result with the least amount of effort".

Die term, menslike bewegingskunde, word in hierdie studie deurgaans gebruik om die vakterrein aan te toon, tensy spesifiek verwys word na die historiese, waar die term liggaamlike opvoeding of liggaamlike opvoedkunde gebesig is.

1.2.2 Opvoedkunde

Opvoedkunde is die teorie wat die werklikheid van 'n opvoeder wat 'n opvoedeling begelei, beskryf. Dit is die wetenskap wat hierdie gebeure omskryf, hetsy dit kinders, jong volwassenes of volwassenes is wat deur 'n volwassene of mede-volwassene begelei word. Isabelle Nel was 'n bewegingsopvoedkundige. In watter mate sy ook as praktisyn opvoeder haar merk gemaak het, sal ook uit die studie blyk.

1.2.3 Bewegingsopvoedkunde

Bewegingsopvoedkunde is die studie van die mens in die onderwys en opvoeding deur leer en beheer van beweging om die gewenste uitvoering te verkry, soos dit in die bewegingsfases vanaf geboorte, lewenslank, voorkom. Die studie sluit die partikuliere bewegingsvorme, soos dit in die onderskeie kulture te voorskyn kom, in. Nel (1961:1-4) definieer bewegingsopvoedkunde as die studie wat fokus op alle fasette van die leer en uitvoering van beweging op alle terreine van die mens-in-beweging. Dit sluit groei en ontwikkeling in soos dit betrekking het op alledaagse, funksionele en gekonstrueerde beweging; fisieke rekreasie,

sport en oefenvorme; asook beweging as uitdrukking en kommunikasiemiddel.

1.2.4 Die historiese

Feite oor gebeure in die verlede is geskiedenis. Indien die opvoedingsverlede bestudeer word, word ook die terrein van die historiese opvoedkunde betree. Onwillekeurig word die terrein van die lewens- en wêreldbeskouings aangespreek. Om alle aspekte van menslike bewegingskunde in sy huidige vorm (teenswoordige tyd) te verstaan, moet die indringende verband tussen die gemeenskap, gemeenskapsbehoeftes en die grondbeginsels van die tyd (in die verlede) ondersoek word. Sodoende kan die ontplooiing van menslike bewegingskunde in sy totale omvang bestudeer word. Dit is ook 'n weg om:

die kloof wat daar op die oomblik in die geledere van baie akademië bestaan tussen histories-opvoedkundige en kontemporêr-opvoedkundige studies, uit te skakel en sodoende daartoe by te dra dat werke die lig sien wat die invloed van die opvoedingsverlede op die -hede en die -toekoms duidelik aantoon asook die gedurende wisselwerking tussen die drie tydsmode ...

(Venter, 1989:28)

Dit maak dit noodsaaklik om MBK soos Nel dit geërf, beleef en gelaat het, te ondersoek.

1.2.5 Filosofie

Steyn (1980:1) definieer die filosofie as 'n: "intensionele, sistematiese, wetenskaplike gerigtheid van die denke op die totaliteit van sy kenobjek of ondersoekveld". N. P. van Wyk Louw skryf in *Die Huisgenoot* van 21 Maart (1952:15) "Waarom filosofer?". Hy rig sy skrywe aan lesers onder die titel: "Die oop gesprek". Hy sê voorts:

Die teenstellings in die wêreld self kan ons stap vir stap dwing om al omvattender te dink; en 'n natuurlike intelligent kritiese kyk op onself en ons begrippe kan ons dwing om die denke al skerper te slyp - al strenger te maak. Daarom - en daarmee - kom ons in die filosofie.

Hy herinner sy leser daaraan dat:

Agter die denk van elkeen van ons lê al eeue se denk en -ismes; en vandat ons as kinders self begin luister en nadink en, later, lees, begin die aanpaksels bykom.

(Van Wyk Louw, 1952:15)

Die filosofie van MBK is die gerigtheid van die denke op die totaliteit van menslike beweging soos dit as verskynsel onder mense in werklikheid beoefen word. Deur 'n filosofiese studie van die werk van Isabelle Nel, sal gegewens in verband met die wetenskap wat sy beoefen het aan die lig kom; dit wat sy met die vak beoog duideliker word en bo alles die kennis en 'n fyn aanvoeling vir dit waarop dit regtig aankom, deursigtig word.

1.3 Motivering vir studie

Daar bestaan geen bron wat 'n verklaring bied vir die aard, omvang en ontwikkeling van MBK van 1950 tot en met 1985 aan die Universiteit van Stellenbosch met spesifieke verwysing na die rol van die damesafdeling van die Departement, saamvat nie. Die damesdosente van 1940 was hoofsaaklik verantwoordelik vir die aanbieding van die praktiese afdelings van "liggaamsoefeninge", soos dit aanvanklik bekend was, terwyl die mansdosente die akademiese vakke aangebied het (Nel, 1994). Die rol van die vrou en meisie in die samelewing en onderwys het verander. Deur 'n studie oor Isabelle Nel te doen, kan byvoorbeeld die rol van die vrou in die professie, hul invloed op die ontstaan van vakverwante verenigings, die motivering vir die verenigings, uitbreidings van en bekendstelling van nuwe vakke en professionele rigtings, en hul rol by die opstel van skoolsillabusse vir meisies, lig werp op die veranderinge wat die studieterrein ondergaan het. Nie alleen die gebeure en hoe dit ontplooi het, moet mee rekening gehou word nie, maar veral wat daartoe aanleiding gegee het.

In die *Journal of Physical Education and Recreation*, September 1980, verskyn artikels uit die UNESCO-verslag van die Algemene Vergadering oor Opvoedkunde, gehou te Parys. Artikel 6 lui: "Research and evaluation are indispensable components of the development of physical education and sport" (McNeely, 1980:21). Navorsing en evaluerings in MBK kan nie as voldoende beskou word as slegs 25 onderwerpe op die terrein van die filosofie in menslike bewegingskunde sedert 1921 (Burnett & Katzenellenbogen, 1993) aangeteken is nie. Artikel 7 van die UNESCO aanbevelings stateer: "Information and documentation help to

promote physical education and sport", terwyl 7.1 van die artikel spesifiseer:

"The collection, provision and dissemination of information and documentation on physical education and sport constitute a major necessity. In particular, there is a need to circulate information on the results of research and evaluation studies concerning programmes, experiments and activities."

(McNeely, 1980:21)

Daar is reeds gewys op die gebrek aan navorsing op die terrein van die filosofie in MBK. Die verspreiding van inligting kan nie geskied as dit nie op 'n verantwoordbare en bruikbare wyse saamgestel word nie.

Deur die sistematisering van Nel se arbeid (kernsillabus, navorsing, vakontwikkeling, verenigings, skakeling met akademici, internasionale betrekkings) op hierdie wyse, is inligting meer beskikbaar vir 'n beter begrip van veranderinge wat in die vakterrein plaasgevind het en terselfdertyd om gebeure te dokumenteer wat andersins verlore sou gaan. Sodoende kan verseker word dat probleme nie herhaal word nie, maar beginsels van MBK die skakel bly in die voortbou en die uitbou van die studieterrein.

Menslike bewegingskunde het nodig om sy eie verlede en ontwikkeling beter te begryp. Word die inligting nie ontsluit nie, sal waardevolle inligting en kennis tot niet gaan en sal dit 'n leemte laat in die ontwikkelingsverloop van die professie.

1.4 Navorsingsdoelstelling

Die doel van hierdie studie sluit aan by die motivering. Sistematiese feite van Isabelle Nel se bydraes kan lei tot begrip vir die verlede en die sinvolle ontplooiing van nuwe insigte van menslike bewegingskunde in Suid-Afrika. Indien tot nuwe insigte gekom word vanuit 'n histories-filosofiese perspektief, kan dit lei tot 'n beter begrip van die struktuur van menslike bewegingskunde.

Isabelle Nel se arbeid moet in diepte beskryf word in verband met die tydsmodi (verlede, hede en toekoms) om ware grondbeginsels te ontbloot. In aansluiting hiermee is die kennis wat noodsaaklik is vir die beoefening van die dissiplines binne MBK so gespesialiseerd dat fragmentasie kan plaasvind. Dit maak kennis van gemeenskaplike aard noodsaaklik om effektief te beplan en navorsing te rig. Gemeenskaplike grondslae is nodig om gapings tussen die denkarbeid van akademici te verhoed. Om diens aan die gemeenskap te lewer, moet elke deskundige weet waartoe hy werk. Dit is die vereistes van 'n effektiewe professie. Die oorkoepelende doelstelling tydens normale wetenskapsbeoefening is om alle moontlike probleme op te los.

"Bringing a normal research problem to a conclusion is achieving the anticipated in a new way, and it requires the solution of all sorts of complex instrumental, conceptual and mathematical puzzles. The man who succeeds proves himself an expert puzzle-solver, and the challenge of the puzzle is an important part of what usually drives him on."

(Mouton & Marais, 1992:151)

Spesifieke doelwitte is:

om Isabelle Nel se bydrae in die totstandkoming van die nuwe benaming van die studieterrein menslike bewegingskunde, te ondersoek en aan te teken;

om die motivering vir die uitbreiding van menslike bewegingskunde soos dit in 1996 figureer in perspektief te sien;

om die agtergrond van menslike bewegingskunde te verstaan, sodat 'n bron bestaan waarin die verlede van liggaamlike opvoeding en sport vir die meisie en vrou soos dit aan die Universiteit van Stellenbosch ontwikkel is, behoue kan bly;

om dokumentering op so 'n wyse te doen dat Isabelle Nel se sieninge weergegee kan word.

1.5 Navorsingsmetodologie

Om die doelwitte van die studie te bereik, is van 'n verskeidenheid van kwalitatiewe metodes gebruik gemaak. Eerstens sal biografiese inligting van die historiese agtergrond van Isabelle Nel self verkry word deur middel van primêre bronne wat literatuurstudies en onderhoudvoering met Isabelle Nel insluit. Terselfdertyd sal interpretasie aan die omstandighede soos sy dit beleef het, gegee word. Vervolgens sal die historiese verwickelinge in liggaamlike opvoedkunde ondersoek word, deur van literatuur, wat notules, verslae, persoonlike korrespondensie en klasnotas insluit gebruik te maak. Interpretasie van hierdie gebeure is nodig. Gestruktureerde onderhoude waar na spesifieke aspekte verwys word, sal gevoer word, so ook ongestruktureerde onderhoude, waar nuwe inligting in die onderhoud te voorskyn kom.

In die interpretasie wat aan die gebeure self gegee word, sal 'n drieledige benadering gevolg word. Eerstens analities, waar die idees van Isabelle Nel en ander wat saam met haar gewerk het, ondersoek word. Tweedens spekulatief, waar interpretasie onderworpe is aan voorgestelde antwoorde, omdat die gebeure in die verlede nie volledig verklaar kan word nie. Ten derde normatief, waar riglyne en standaarde uit die studie self voortspruit.

Vervolgens sal 'n waardebepaling van Isabelle Nel se werk gedoen word. Om vas te stel wat haar professionele en akademiese vakbydraes was, sal vakkundiges in die buiteland oop-gestruktureerde vraelyste ontvang. Uit eersgenoemde aspekte kan meer duidelikheid van die belangrikste aspekte van nie slegs Isabelle Nel se werk volg nie, maar ook van menslike bewegingskunde as geheel. Onderlinge uiters belangrike gemeenskaplike grondslae, kan deur so 'n benadering verkry word.

Die wisselwerking tussen gegewe omstandighede en besluite geneem in die omstandighede op die bewegingsopvoedingsterrein moet voortdurend onder oë gehou word terwyl die ondersoek plaasvind en dit evalueer word.

1.6 Hipotese

Dit word as hipotese gestel dat Isabelle Nel 'n betekenisvolle en rigtinggewende rol gespeel het in die uitbou van die akademiese en professionele dissiplines van MBK, asook die professie. Voorts het sy die opvoedingspraktyk in hierdie verband gerig en gelei.

1.7 Navorsingsprobleem

Om die doelstellings van die ondersoek te bereik, is van die navorsingsmetodes gebruik om die gegewens wat verkry is, volgens Isabelle Nel se denkontwikkeling vanuit 'n filosofies-historiese perspektief te verklaar.

Uit voorafgaande verkenning en besprekings blyk dit dat Isabelle Nel 'n besondere bydrae gelewer het. Dit sal later in die studie bevestig of weerlê kan word. Wat nie duidelik was nie, is die grondslae van haar denkontwikkeling. Isabelle Nel het ten spyte van isolasie kontak gehou met akademici van reg oor die wêreld (Neethling, 1994). Dit moes haar ander perspektiewe op MBK gee en sodoende haar op hoogte hou van verwikkelinge en sieninge elders. Deur hierdie aspekte te ondersoek, kan bepaal word of sy 'n Suid-Afrikaanse bewegingskundige grondslag daargestel het wat in diens kan staan van die algemene gemeenskap, die opvoedkunde- en die menslike bewegingskunde-gemeenskap.

1.8 Verdere verloop

Isabelle Nel se biografiese besonderhede word vervolgens gedokumenteer (Hoofstuk 2), waarna vakontwikkelinge waarvoor sy verantwoordelik was, vertolk word (Hoofstuk 3). Vakontwikkeling word aangespreek vanuit Isabelle Nel se denkontwikkeling vir MBK, sodat invloed van die plekke wat sy besoek het en die instansies waar sy gestudeer het, aangetoon kan word. In Hoofstuk 4 van die tesis word Isabelle Nel se bydrae tot die professie ontleed. Die wedersydse beïnvloeding van vakontwikkeling, navorsing en haar deelname aan professionele aangeleenthede sal gedokumenteer word om 'n geheelbeeld

van die lewe en werk van Isabelle Nel te verkry. Ten slotte word Isabelle Nel se werk geëvalueer met 'n toekomsblik wat uit die studie voortvloei.

Verwysings

- Ainsworth D. 1960. Creativity and recreation through physical education. *Vigor*, XIII (4): 50-54.
- Boshoff AL 1981. Die geskiedenis van die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde aan die Universiteit van Stellenbosch (1936-1975). Ongepubliseerde M. in Liggaamlike Opvoedkunde-tesis. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Burnett C & Katzenellenbogen EH 1993. *'n Beskrywende bibliografie van tesisse en proefskrifte*. Johannesburg: Departement Sport en Bewegingstudies, Randse Afrikaanse Universiteit.
- McNeely S 1980. UNESCO places physical education and sport in global perspective: International charter of physical education and sport. *Journal of Physical Education and Recreation*, 51(7): 21-25.
- Mouton J & Marais HC 1992. *Basiese begrippe: metodologie van die geesteswetenskappe*. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing-uitgewers.
- Neethling E 1994. Onderhoud met voormalige vakinspektrise in liggaamlike opvoeding van die Oranje-Vrystaat.
- Nel HI 1961. "Preparation for all activities". Ongepubliseerde lesing gelewer by die IAPESGW-kongres, Washington D C, VSA.

- Nel HI 1962. "Kinesiological principles as part of ergonomics in industry". Ongepubliseerde D.Ed.Ph.-proefskrif. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1994. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Steyn JC 1980. CFG Gunter as opvoedkundige. Ongepubliseerde D.Ed.-proefskrif. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Van Wyk Louw NP 1952. Die oop gesprek. *Die Huisgenoot*, 21 Maart: 15.
- Venter ISJ 1989. Bibliografië en boustowwe in die historiese opvoedkunde. *Educare*, 18(2): 28
- Watson LE (Ed.) 1951. *Light from many lamps*. New York: Simon and Schuster.

Hoofstuk 2

Biografiese besonderhede

- 2.1 Inleiding
 - 2.2 Haar jeug (1923 - 1944)
 - 2.3 Vroeë studiejare
 - 2.4 Verdere akademiese prestasies
 - 2.5 Professionele loopbaan en beroepsprestasies
 - 2.6 Verbintenis met Departement Liggaamlike Opvoedkunde
 - 2.7 Akademiese voortreflikheid (1960 - 1971)
 - 2.8 Verdere hoogtepunt van toegewyde diens (1971 - 1988)
 - 2.9 Lewenslange betrokkenheid
- Verwysings

2.1 Inleiding

Om Isabelle Nel se bydrae in menslike bewegingskunde vanuit 'n filosofies-historiese perspektief te bestudeer, is dit noodsaaklik om bepaalde biografiese besonderhede te verskaf. Die wyse waarop liggaamsopvoeding beoefen is in die 40s en die vakinhoud soos wat sy dit aangetref het, sou haar denkwyse omtrent die vak beïnvloed. Vakkundiges, die wêreld van sport en die situasies soos sy dit beleef het, sou ongetwyfeld 'n invloed uitoefen op die wyse waarop sy die studieterrein benader en wou uitbou.

2.2 Haar jeug (1923 - 1944)

Hester Isabelle Nel is op 10 April 1923 in Johannesburg gebore as die derde kind van Hendrik en Miriam Nel. Haar vader is oorlede toe sy slegs een jaar oud was. Isabelle Nel het in 'n sterk opvoedkundige omgewing grootgeword, want haar moeder het in Pretoria onderwys gegee en regoor die Hoër Meisieskool Pretoria gewoon. Mej. Steyn, destydse hoof van die Hoër Meisieskool Pretoria, het 'n wesenlike invloed op Isabelle Nel gehad (Wiid, 1995). Sy sou die grondslag lê vir Isabelle Nel om as vrou haarself te laat geld. Op skool was 'n Nederlandse onderwyseres vir "liggaamsoefeninge" verantwoordelik. Sy het tydens "liggaamsoefeninge", volksdanse en houdingsoefeninge aangebied. Isabelle Nel het in korfbal en tennis uitgeblink en ook aan atletiek en swem deelgeneem (Boshoff, 1981:285). Sy het die gimnastiek geniet. Benewens die verpligte skoolvakke het Isabelle Nel musiek as byvak geneem (Nel, 1997).

Riana Nel, Isabelle Nel se suster, het geologie aan die Universiteit van Stellenbosch studeer. Isabelle Nel het ook (1940) die Universiteit van Stellenbosch gekies vir opleiding. Opmerklik is die natuurwetenskaplike rigtings wat al drie Nel-kinders gevolg het, naamlik haar broer, myningenieurswese, haar suster geologie en Isabelle Nel die destydse B.Ed.Ph. (later bekend as B.Sc. LO). Tydens haar studentedae het sy by die Jan Pierewiet-dansgeselskap aangesluit. Sy erken dat sy lief was vir ritmiese beweging. In 1943 behaal sy haar graad. Isabelle Nel (1995) het voortdurend na 'n wetenskaplike grondslag vir liggaamlike opvoeding gesoek. Die gebrek aan 'n sistematiese aanbieding van die vak het haar gehinder.

Aanvanklik het "liggaamsopvoeding" 'n sterk geesteswetenskaplike inslag gehad soos dit aangebied is deur dosente, mev. G. Postma en mej. H. Robra, met hul sterk Nederlandse en Duitse invloed onderskeidelik. Prof. J. W. Postma was 'n Nederlandse onderwyser wat deur dr. Gaulhofer aanbeveel is as hoof vir Liggaamlike Opvoeding, Universiteit van Stellenbosch (Boshoff, 1981:131). Ook mnre. C. J. Wieffering (in 1940 aangestel) en J. C. Kelder (in 1941 aangestel) was van Nederlandse herkoms. Hilda Robra was die enigste lektrise in 1938 en is in Duitsland opgelei. Ruth Semmelink het hoofsaaklik ritmiese beweging van Dalcroze aangebied, terwyl Hester Morrison die werk van Bode aangebied het. Prof. R. Wilcocks, destydse rektor aan die Universiteit van Stellenbosch, het die kursusse in liggaamsopvoeding op 'n pamflet as volg bekend gestel: "... seuns en dogters wat die nodige skoolopleiding geniet en aanleg vir liggaamsoefening toon, kan vir kursusse ingeskryf word". Prof. Wilcocks het verder geskryf: "O Eikestad, Athene vir gees en liggaamsbou" (Wilcocks, 1941:11). Die dualistiese siening van die mens (sy gees) en sy liggaam word hier duidelik weerspieël. In dieselfde skrywe het prof. Wilcocks die siening gehuldig dat liggaamsopvoeders wetenskaplik onderleg moes wees.

2.3 Vroeë studiejare

Isabelle Nel het in 1946 haar studies in die VSA voortgesit met behulp van 'n studiebeurs wat sy van die Wellesley-kollege, Massachusetts, VSA, ontvang het. Sy het gesê dat sy haar beroep nie stimulerend genoeg gevind het nie en derhalwe het sy 'n ander betrekking gesoek (Nel, 1997). Op aanbeveling van prof. E. Jokl en met behulp van mnre. J. Botha van die Nasionale Raad vir Liggaamlike Opvoeding, (hy het aan Springfield Kollege, VSA, studeer), het sy aansoek gedoen om verskeie

studiebeurse. Die Tweede Wêreldoorlog het pas in Europa afgeleëp en die Europese universiteite het nie nagraadse studie in liggaamlike opvoeding aangebied nie. Hierdie redes het daartoe aanleiding gegee dat sy Wellesley gekies het.

Sy het haar M.Sc. in 1947 behaal. Die kinesiologie-kursus is aangebied deur Katherine Wells. Volgens Isabelle Nel (1996) het sy 'n wesenlike verskil gemaak in die benadering wat Isabelle Nel tot kinesiologie sou volg. Isabelle Nel was van mening dat die teoretiese grondslag van menslike bewegingskunde in 'n groot mate in kinesiologie gesetel is en dat dit uiteindelik tot beter onderrig in liggaamlike opvoeding kon lei. Sy was ook van mening dat sportafrigting en die analise van beweging deur kinesiologie verbeter kon word, maar eers na die wyse waarop Wells kinesiologie aangebied het, het sy bevestiging vir hierdie denke gekry en 'n metode om hierdie idees te realiseer (Nel, 1995).

Die vakkeuses in liggaamlike opvoedkunde aan Wellesley het heelwat van dié aan die Universiteit van Stellenbosch verskil. Die teoretiese werk het uit filosofie, statistiek en navorsingsmetodes, toegepaste fisiologie en kinesiologie bestaan. Sy moes kursusse in gesondheid, boogskiet, gholf, lewensredding, sagtebal en pluimbal voltooi en het kano en la crosse as praktiese kursusse gevolg. As gegradueerde assistent was sy behulpsaam met gimnastiek en tennis. Verder het sy Saterdagoggende, onder leiding van Katherine Wells, korrektiewe gimnastiek aangebied. Mejj. McEwan en Graham was verantwoordelik vir moderne dans en het dit met 'n sterk teoretiese grondslag aangebied. Isabelle Nel (1997) het in 'n onderhoud ook vertel van die klopdanskursus wat sy voltooi het. Isabelle Nel het haar studie onder leiding van mej. Beall, die vise-rektor, voltooi met 'n skripsie getiteld: "A survey of recreational interests of Wellesley High

School girls" (Nel, 1997). Na voltooiing van haar studies in Amerika is sy terug na Johannesburg.

2.4 Verdere akademiese prestasies

Kinesiologie was die studieterrein wat Isabelle Nel gekies het om in diepte te ondersoek. Die "Amy Homans Fellowship" is aan haar toegeken. Hierdie beurs is toegeken aan belowende buitelandse studente in die VSA. Sy kon hierdie beurs benut vir die ondersoek van haar keuse. Prof. D. H. Craven (haar departementshoof) het haar aangemoedig om 'n spesifieke vakgebied uit te bou. "Kinesiological principles as part of ergonomics in industry", was die titel van haar doktorsale proefskrif met prof. Craven as promotor en prof. P. Theron as mede-promotor. Hiermee was sy die eerste dame in Suid-Afrika om 'n doktorsgraad in menslike bewegingskunde te verwerf (Boshoff, 1981:285).

Benewens haar akademiese studies is sy benoem tot die uitgelese "American Academy of Physical Education". Volgens Isabelle Nel (1995), het Dorothy Ainsworth (hoof van LO, Smith Kollege, Massachusetts) haar (na die voltooiing van haar doktorsale studie) tot hierdie vereniging benoem. Volgens Katzenellenbogen (1996) word slegs 'n beperkte aantal lede met hoë akademiese aansien tot hierdie vereniging toegelaat. Besondere akademiese prestasies en bydraes tot die uitbou van menslike bewegingskunde, word op hierdie wyse bekroon.

Isabelle Nel se benoeming as hoogleraar in liggaamlike opvoedkunde in 1971, die eerste vrou in Suid-Afrika wat professor in liggaamlike opvoedkunde word, was ongetwyfeld 'n hoogtepunt in haar loopbaan. Sy

was slegs die derde dame aan die Universiteit van Stellenbosch om as professor aangestel te word.

2.5 Professionele loopbaan en beroepsprestasies

Isabelle Nel het haar professionele loopbaan in 1944 as LO-onderwyseres aan die Hoërskool Hottentots-Holland begin. Sy het die onderwys nie akademies stimulerend gevind nie, en in 1945 het sy 'n betrekking in Johannesburg aanvaar as instruktrise by 'n ontspanningsentrum van die stadsraad. Hier was sy verantwoordelik vir die ontwerp van oefeninge vir die versterking van die boonste ledemate van kinders. Die program is in samewerking met maatskaplike werkers en skole in parke aangebied vir die minder gegoede kinders van Johannesburg, onder andere in Rosettenville en Yeoville (Nel, 1995). Isabelle Nel het gevoel dat sy nie werklik produktief is nie en prof. Jokl, wat op daardie tydstip by die Departement Mannekrag in Johannesburg werksaam was, het Isabelle Nel aanbeveel om verder te studeer. Isabelle Nel verkry haar M.Sc.-graad in die VSA. Met haar terugkeer uit die VSA het sy vir 'n kort periode weer hierdie betrekking bekleed voordat sy aangestel is as dosente aan die Bloemfonteinse Onderwyskollege, nadat mnr. A. Britton haar versoek het om met haar terugkeer uit die VSA met hom kontak te maak. Van 1948 tot 1950 bekleed sy hierdie betrekking waarna sy deur prof. Craven genader is om aan die Universiteit van Stellenbosch 'n betrekking te aanvaar.

In haar hoedanigheid as hoof van die damesafdeling vir liggaamlike opvoeding aan die Universiteit van Stellenbosch, verkry sy die samewerking van bykans die totale dameskorps van menslike bewegingskundiges (kolleges en universiteite) en liggaamlike opvoeders

(van alle onderwysdepartemente) in Suid-Afrika om 'n kernsillabus vir alle meisies in Suid-Afrika te ontwerp.

In die 70s, as lid van die uitvoerende bestuur van TRIMSA, gaan sy voort met die ideaal om mense, veral dames meer bewus te maak van hul verantwoordelikheid om na hul eie gesondheid om te sien. Sy was ook benoem op die navorsingsraad van die nasionale sportondersoek van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing (voortaan RGN). Sy het as voorsitter van die komitee vir Opleiding en Navorsing opgetree, wat ondersoek ingestel het na die stand van liggaamlike opvoedkunde op die onderskeie vlakke en aan die verskillende instansies waar die vak onderrig is in die onderskeie gemeenskappe van Suid-Afrika. Volgens prof. G. Scholtz (1996), wat die sameroeper van die RGN Sportondersoek was, het sy leiding geneem in die beplanning en afhandeling van hierdie afdeling van die ondersoek.

2.6 Verbintenis met Departement Liggaamlike Opvoedkunde

Prof. D. H. Craven as hoof van die Departement Liggaamlike Opvoedkunde, het 'n groot rol gespeel in Isabelle Nel se akademiese loopbaan. Prof. B. F. Thiaart beskryf die situasie so in Paul Dobson se boek: *Doc. The life of Danie Craven* (Dobson, 1994:95) waar hy beweer dat Isabelle Nel die visie gehad het, maar prof. Craven haar idees geïmplimenteer het.

Volgens Isabelle Nel het prof. Craven aan haar die vryheid gegun om haar visie uit te leef, terwyl hul dit eens was dat liggaamlike opvoedkunde beroepsgerig moes wees en alle aspekte van die

studieterrein uitgebou en nagevors moes word ter daargestelling van 'n eie wetenskapsonderbou, gesetel in die Fakulteit Opvoedkunde.

In die samestelling van die personeel het eersgenoemde aspekte 'n deurslaggewende rol gespeel. Ann Ross (Fairbanks) van die VSA het in 1952 as besoekende dosent swem onderrig. Beatrice M. Wiid (1995) is in 1954 as lektrise aangestel. Haar belangstellingsvelde was die opvoedkundige aspekte van menslike bewegingskunde.

In 1962 is Edith H. Katzenellenbogen as junior lektrise aangestel met die oog op die uitbouing van die dansafdeling en die primêre onderwysopleiding (H.P.O.D.), alhoewel sy die navorsing in verband met neuromuskulêre ontwikkeling onder leiding van Isabelle Nel gedoen het. Johanna H. du Toit (Hantie) is in 1959 deeltjds en in 1965 voltyds aangestel en was sy hoofsaaklik verantwoordelik vir netbal en spele/sport. Hierdie drie dames het 'n hegte eenheid met Isabelle Nel gevorm. Isabelle Nel het hul wedersydse respek, lojaliteit en vriendskap voortdurend geniet. Margaret Lightbody, wat in 1970 aangestel is, het haar opleiding aan die Universiteit van Rhodes gehad. Sy is aangestel in die plek van mev. H. Steinwender (neé Robra). M. Lightbody was verantwoordelik vir gimnastiek en swem. Sy het 'n spesiale belangstelling in die destydse ontspanningskunde, nou rekreasiekunde, gehad. Sy het dan ook haar navorsing vir die doktorsgraad op hierdie gebied gedoen.

Om die uitbreiding van biomeganika te bevorder, is Herbert Hatze (Oostenryk) in 1971 genooi om lesings aan te bied. Hy was vir twee jaar aan die Departement verbonde waar hy onder andere behulpsaam was met leiding aan atletiekafrigters. C. T. Wessels is aangestel om sy werk voort te sit. Met die aanstelling van mev. D. du Preez in 1972 aan die

Departement, het die stigting van 'n laboratorium vir perseptueel-motoriese ontwikkeling die lig gesien. Mej. C. C. Rossouw se aanstelling in 1976, spreek die behoefte aan om liggaamlike opvoeding vir gestremde persone uit te brei. Met die aanstelling van prof. J. R. Potgieter in 1976, wat tans hoof van die Departement Menslike Bewegingskunde is, word die sielkundige perspektief van beweging uitgebou. Sosiologiese aspekte is ook deur prof. Potgieter gedoseer.

Prof. B. F. Thiart, 'n fisioloog, is in 1970 aangestel en hy het prof. D. H. Craven as hoof van die Departement opgevolg. In 1976 word J. H. Blaauw aangestel vir hoofsaaklik die onderrig van atletiek en gimnastiek vir mans.

Oud-studente van die Universiteit van Stellenbosch wat ook by die Departement aangestel is, is E. J. Herbert, mev. L. Rose-Innes (deeltyds), mev. R. E. Venter en F. J. G. van der Merwe. Van der Merwe het eers navorsing in geskiedenis aan die Universiteit van Potchefstroom gedoen.

Isabelle Nel (1995) het deurgaans gepoog om haar studente te lei om 'n oop gemoed en wye perspektief oor hul vakrigting te hou. Sy het hulle aangemoedig om in die buiteland of aan ander inrigtings hul kennis te verbreed. Met die aanstelling van personeellede het sy hierdie aspekte in gedagte gehou om te verseker dat studente blootgestel word aan verskeie sienswyses. Daarbenewens wou sy die professionele beeld van die Departement verbeter en uitdra. Met die aanstellings is spesialisasie in verskillende vakrigtings bewerkstellig wat kon lei tot nagraadse navorsingsleiding.

Isabelle Nel was sedert 1954 lid van die Sportkomitee (Sportkomitee notules 1948-1960). Personeel van die Departement MBK was betrokke

by die afrigting van sport en rekreasie-aktiwiteite vir alle studente van die Universiteit. Die behoeftes van die studente vir ontspanningsport en rekreasie aktiwiteite is met die aanstelling van spesialiste in aanmerking geneem (sien 4.1.2.2).

Verskeie oud-studente van die Universiteit van Stellenbosch het in die buiteland en spesifiek in die VSA studeer. Persone wat Isabelle Nel as student leer ken het, of persone wat sy op die voor-Olimpiese Spele-en IAPESGW-kongresse ontmoet of sien optree het, het as kontakte gedien. Isabelle Nel sou die behoeftes van die vak en die behoeftes van die student so aanspreek om haar op die regte plek geplaas te kry. Voorbeelde van damestudente wat in die VSA studeer het, is:

Rita Louw	Smith Kollege
Erna van Wyk	Universiteit van Wisconsin
Juliana von Wietersheim	Smith Kollege
Adelene van Blerk	Universiteit van Iowa
Beatrice Wiid	Universiteit van Purdue
Margaret Lightbody	Universiteit van Ohio
Mana Fourie	Universiteit van Ann Arbour
Edith Katzenellenbogen	Universiteit van Illinois

(Wiid, 1997; Katzenellenbogen, 1997).

2.7 Akademiese voortreflikheid (1960 - 1971)

Met behulp van die "Amy Homans Fellowship" het Isabelle Nel navorsing in Suid-Afrika en in die buiteland onderneem. Tydens haar buitelandse besoeke het sy onderhoude gevoer en vraelyste gesirkuleer aan instansies in 22 stede in Amerika en 15 stede in Europa (Nel, 1962;

sien bylae) met die oog op haar doktrale studie. As die eerste vrou in Suid-Afrika om 'n doktrorsgraad in liggaamlike opvoedkunde te verwerf (Boshoff, 1981:284) het sy getoon dat sy nie slegs 'n uitmuntende akademikus geword het nie, maar uiters vasberade was om haar ideale te bereik. Die leerskool van haar doktrale studie, het haar geskool om in 'n uitstekende diplomaat te ontwikkel, soos later uit die studie sal blyk.

In haar studie oor kinesiologie, waarna in Hoofstuk 3 weer verwys sal word, erken sy (Nel, 1996) die impak wat Lilian Gilberth op haar denkontwikkeling gehad het. Die gesondheidsaspek van menslike bewegingskunde word ook in hierdie studie belig en die grondslae wat prof. Jokl aan die Universiteit van Stellenbosch gelê het, bevestig.

In 1963 organiseer sy 'n kursus in bewegingsopvoeding. Tydens die IAPESGW-kongres (SAVLOR, 1965b) in 1965 te Koln in Duitsland, word sy tot vise-president verkies. Sy slaag met ander woorde daarin om ten spyte van politieke isolasie, veral op die sportterrein, kontak met buitelandse bewegingslui te hou en verder uit te bou.

Die formele begin van navorsing oor sillabusbeplanning vir LO met behulp van 'n groter toekenning van die RGN vind in 1967 plaas. In die daaropvolgende jare, was sy koördineerder van verskeie navorsingsprojekte met finansiële steun van die RGN wat sou dien om die kernsillabus te voltooi.

In 1969 lewer sy 'n referaat oor: "'n Ideale konsep van liggaamlike opvoedkunde - Probleme en oplossings", by geleentheid van die IAPESGW-kongres te Tokio in Japan (SAVLOR, 1969:193). Hierdie onderwerp val buite die vakgebied spesialisasie wat Isabelle Nel ondersoek het. Waar haar belangstellingsveld dikwels beperk was tot die

meer natuurwetenskaplike aspekte van menslike bewegingskunde, val die titel van hierdie referaat meer op die vakfilosofiese terrein.

Die bydraes wat sy gelewer het in die uitbreiding van die onderskeie studieterreine in menslike bewegingskunde is bewys van die oop denke en die wye perspektief waarin sy menslike bewegingskunde benader het.

2.8 Verdere hoogtepunt van toegewyde diens (1971 - 1988)

Die hoogtepunt van 1971 was die aanstelling van Isabelle Nel as die eerste dame-hoogleraar in liggaamlike opvoedkunde. Nog 'n hoogtepunt was die verskyning van die kernsillabus in 1972.

As organiseerder, bied sy in 1972 die SAVLOR-kongres te Stellenbosch aan, asook 'n simposium oor Sportpsigologie. Sy woon tydens haar langverlof kongresse by in Graz, Oostenryk; die ICHPER-kongres in London; en die "Sports Congress" te München (Nel, 1972b). Sy het ook hierdie tyd gebruik om vergelykende ondersoeke te doen aangaande kursusse en kursusontwikkelings aan verskeie Europese universiteite. Volgens die personeelverslae van 1972 is die nuutste laboratoria besoek en het sy lesings van nagraadse studente bygewoon (Nel, 1972b).

Vir die Suid-Afrikaanse deelname aan die IAPESGW-kongres in Teheran in 1973, het sy lede gevra om demonstrasiegroepe te nomineer. Die Silwerblaar-groep, onder leiding van mev. A. du Toit, is aangewys as die Suid-Afrikaanse deelnemers. Volgens E. Neethling (1994) het Isabelle Nel die bykans onmoontlike vermoë om die 1977-kongres vir Kaapstad te verkry, nadat daar 'n staking van stemme in die Algemene Vergadering oor die vergadersentrum van die IAPESGW-kongres was.

Buitelanders is genooi om die land te besoek om aspekte in menslike bewegingskunde te belig en in 1975 besoek Bryant Cratty van die VSA Suid-Afrika. Hy is 'n leier op die gebied van perseptueel-motoriese aspekte. In Isabelle Nel se persoonlike korrespondensie is briewe van kollegas wat haar arbeid in dié verband bevestig. In Hoofstuk 3 kan die vraag beantwoord word waarom sy so dikwels persone van ander instansies genader het om aspekte in bewegingskunde te belig.

In 1977 het die Internasionale Kongres vir meisies en vroue in die Nico Malan-teater in Kaapstad plaasgevind. By die geleentheid was meer as 300 afgevaardigdes van 30 lande teenwoordig. Die tema van die kongres: "Towards Better Teaching and Coaching", het haar strewe in menslike bewegingskunde weerspieël.

Die 80s bring erkenning van jare se toewyding aan onselfsugtige ideale. In 1981 ontvang sy die Staatspresident-sporttoekenning, in 1986 die Genootskapstoekenning van SAVSLOR en in 1988 erelidmaatskap van SAVSLOR (sien bylae).

In 1985 het sy haar uittrede as vise-president van IAPESGW bekend gemaak. IAPESGW het aan Isabelle Nel erkenning gegee vir die wyse waarop sy die vereniging en die vak gedien het. Ere-lidmaatskap is in 1997 in Finland aan haar toegeken.

2.9 Lewenslange betrokkenheid

Isabelle Nel het in Junie 1985 by US uitgetree en woon tans in Uniepark op Stellenbosch. Haar lewendige belangstelling in die Vroue-Afdeling van SAVSLOR leef sy steeds uit met die optekening van die geskiedenis van die Vroue-Afdeling. Sy korrespondeer steeds met verskeie oorsese

kennisse en het 'n blywende belangstelling in neurologie en kinesiologie. Sy het onlangs 'n besoek na die VSA onderneem om 'n siek vriendin, wat die vise-president van IAPESGW, was te besoek. Haar betrokkenheid by mense is bepaald nie oppervlakkig nie.

Sy bewerk haar groentetuin, en versorg 'n verskeidenheid van wilde-voëls waaronder 'n groep tarentale en 'n paar bloukraanvoëls. So nou en dan willig sy baie teësin in om 'n paar onbeholpe studente te spreek. "Ek wil niks met julle te doen hê nie, want dit is altyd net een ou vragie en op die ou end sit ek met al jul probleme" (Nel, 1994).

'n Kollega, opponent en goeie vriend skryf:

Vir haar kan niemand kwaad bly nie, veral nie as jy haar gas was nie. Ek onthou die kere dat ek daar by hulle oorgebly het, haar gasvryheid en liefde vir mense en vriende. Sy was 'n groot mens, maar het hartseer geraak as mense haar nie verstaan nie of bymotiewe inlees in wat sy doen. Ek het haar deur en deur 'n reguit mens gevind, wat nie geskroom het om haar sieninge te gee nie, dit soms met drif geformuleer het, maar agter dit alles het 'n sagte en liefdevolle mens gesit wat vir haar medemens omgee het. (Scholtz, 1996)

Verwysings

Boshoff AL 1981. Die geskiedenis van die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde aan die Universiteit van Stellenbosch. Ongepubliseerde M. in Liggaamlike Opvoedkunde-tesis. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

- Dobson P 1994. *Doc. The life of Danie Craven*. Cape Town: Human & Rosseau.
- Katzenellenbogen EH 1996. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Katzenellenbogen EH 1997. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Neethling E 1994. Onderhoud met voormalige vakinspektise in liggaamlike opvoeding in die Oranje-Vrystaat.
- Nel HI 1962. "Kinesiological principles as part of ergonomics in industry". Ongepubliseerde D.Ed. Ph.-proefskrif. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1972b. Verslag van buitelandse studiereis. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1994. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1995. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1996. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI 1997. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

SAVLOR 1965b. Notules van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR. Pretoria. Augustus.

SAVLOR 1969. Verslag van die 13de kongres. Pretoria. 29 September-2 Oktober.

Scholtz GJL 1996. Persoonlike korrespondensie van die Departementshoof van Rekreasiekunde, Universiteit van Potchefstroom vir Christelike Hoër Onderwys, Potchefstroom.

Sportkomitee notule 1948-1960. Notules van die Sportkomitee-vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Wiid BM 1995. Onderhoud met afgetrede dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Wiid BM 1997. Onderhoud met afgetrede dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Wilcocks R 1941. Pamflet oor liggaamsopvoeding. Universiteit van Stellenbosch. Stellenbosch: Pro Ecclesia-Drukkery.

Hoofstuk 3

Perspektiewe oor die studieterrein

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Perspektiewe oor beleidsaspekte
 - 3.2.1 Rondom 'n beleid
 - 3.2.2 Konsepvorming en vakbenaming
 - 3.2.3 Beleidsaspekte rondom opleiding
- 3.3 Perspektiewe oor spesifieke vakbydraes
 - 3.3.1 Bewegingsopvoeding
 - 3.3.2 Kinesiologie as belangrike vakdissipline
 - 3.3.3 Opvoedkundige dans
 - 3.3.3.1 Isabelle Nel maak kennis met dans
 - 3.3.3.2 Isabelle Nel onderrig dans
 - 3.3.4 Rekreasiekunde
- 3.4 Kursusse
 - 3.4.1 Die 1950's
 - 3.4.2 Die 1960's
 - 3.4.3 Die 1970's
 - 3.4.4 Die 1980's
- 3.5 Rol in kurrikulering van LO-skoolsillabus vir meisies
 - 3.5.1 Agtergrond vir samestelling van kernsillabus
 - 3.5.2 Fokus op neuromuskulêre ontwikkeling
- 3.6 Navorsing en publikasies
 - 3.6.1 Meestersgraad
 - 3.6.2 Doktorale studie
 - 3.6.3 Verdere navorsing

3.6.4 Nasionale Sportondersoek

3.6.5 Publikasies

3.7 'n Teoretiese raamwerk vir kurrikulering

3.8 Samevatting

Verwysings

3.1 Inleiding

Isabelle Nel het reeds in 1948 'n omvattende begrip van die konsep van die mens-in-beweging en gevolglik, liggaamlike opvoedkunde (tans menslike bewegingskunde), gehad. Presies wat hierdie konsep na haar oordeel was en wat sy gedoen het om hierdie konsep te verwerklik, asook bepaalde vakverwikkelinge gedurende 1950-1985 word in hierdie hoofstuk ondersoek. Soos wat die studieterrein uitgebrei het, sou Isabelle Nel haar konsep van die mens-in-beweging verdiep. Hierdie is nie slegs 'n poging om haar denkontwikkeling vas te lê nie, maar 'n raamwerk te verskaf vir die beleid wat sy aan die Universiteit van Stellenbosch help vestig het. Sy was deel van die breë Suid-Afrikaanse MBK-gemeenskap en dit wat sy aan die Departement van MBK van die Universiteit van Stellenbosch vermag het, sou nie net plaaslik 'n impak hê nie, maar ook aan ander opleidingsinstansies. Hierdie wisselwerking tussen Isabelle Nel en ander in die MBK-gemeenskap en die buitelandse MBK-gemeenskap word in Hoofstuk 4 belig.

3.2 Perspektiewe oor beleidsaspekte

3.2.1 Rondom 'n beleid

In 'n artikel in *Vigor* (Nel, 1948b:30), verwoord Isabelle Nel die gebrek aan 'n Suid-Afrikaanse beleid vir liggaamlike opvoedkunde as sy skryf oor "Whither physical education". Sy meld dat daar nie 'n eenvormige definisie van liggaamlike opvoedkunde is nie, omdat daar volgens haar verskeie vertakkinge in liggaamlike opvoedkunde is, naamlik: medies, navorsing, opvoedkunde en sosiaal. Sy gaan voort: "In our field there is a lack of knowledge of the close association between PE, Health and Recreation, and when we talk about physical education, we invariably have in mind teachers of physical education in schools" (Nel, 1948b:30). Sy beklemtoon hier die eng siening wat daar van die vak bestaan het. Ter illustrasie wys sy ook op die terme " 'PT' " en " 'gym' " wat op skole gebesig is. Hierdie terme was bewys dat die liggaamlike aspekte van liggaamlike opvoedkunde aangespreek is, maar dat die kognitiewe aspekte nog nie vereenselwig is met 'n konsep van liggaamlike opvoedkunde nie.

3.2.2 Konsepvorming en vakbenaming

Isabelle Nel was van mening dat die naam van die vak in beroepsgeledere probleme veroorsaak het (byvoorbeeld die eng beeld van liggaamlike opvoedkunde as net 'n onderwysaspek), maar dat dit ook vir die leek problematies was. Die leek sou volgens die term liggaamlike opvoedkunde verstaan dat slegs die liggaam "opgevoed" word. Om te verseker dat liggaamlike opvoedkunde in dieselfde lig as ander akademiese kursusse gesien word, moes die teoretiese grondslag van die

studieterrein verantwoordbaar wees. Dit moes in 'n oorkoepelende term vergestalt. In *Vigor* het Postma (1961:11), in 'n artikel gevra dat 'n ander naam uitgedink moes word.

Isabelle Nel het by die 1969 IAPESGW-kongres te Tokio tydens 'n paneelbespreking weer naamsverandering aangespreek in die onderwerp: "The ideal concept of physical education" (IAPESGW, 1969:174-175). Sy het die term liggaamlike opvoedkunde as te eng beskou. Daarbenewens het sy gedink dat die dualistiese siening van die mens bevestig word en volgens die term, sou liggaamlike opvoedkunde nie die totale terrein van die mens-in-beweging aanspreek nie. By hierdie geleentheid het sy gewys op die wyse waarop die term ergonomie ontstaan het. Die Griekse woord "ergo" beteken om te werk. Die studie van die mens in die werksituasie is deur die term ergonomie verwoord. Isabelle Nel het aan die kongres te Tokio daarop gewys dat 'n soortgelyke samestelling vir die mens-in-beweging in plaas van liggaamlike opvoedkunde gemaak moes word. Sy het ook daarop gewys dat so 'n term tot 'n gebrek aan identiteit kon lei. Volgens haar sou deeglike besinning en harde werk kon lei na die ideale konsep van liggaamlike opvoedkunde.

Verskeie probleme rondom terme het bestaan. Isabelle Nel het dit gestel dat verskeie perspektiewe/vakke as aspekte benoem is om oorvleueling met van die ander vakke te vermy (Nel, 1995). So was sportsielkunde as "sielkundige aspekte" benoem om aan te toon dat die kennisbron van sielkunde gebruik is om die gedrag van die mens-in-beweging en nie net "sport" nie, te bestudeer.

3.2.3 Beleidsaspekte rondom opleiding

In die *Vigor* (Nel, 1948b:30)-artikel, het Isabelle Nel daarop gewys dat min beoefenaars in die studieterrein die belangrikheid van die terrein beklemtoon, omdat hulle skynbaar nie self oortuig was van die waarde van die vak nie, en omdat die waarde van die vak nog nie in die praktyk bewys is nie. [Sy het hier verwys na die navorsing wat op hierdie stadium nog nie spesifieke uitkomst gehad het om beleidsaspekte en grondslae van die vak bloot te lê nie]. Dan volg 'n belangrike evaluering van die 1948-praktyk. Sy vra hoeveel leerkragte aktiwiteite vir leerlinge aanbied wat nuttig gaan wees in hul latere lewe. Die gedagte van "life-time sports" is hier ter sake. Sy stel dit verder dat leerkragte die geleentheid kry om sosiale ontwikkeling te bewerkstellig, maar dat hulle nie die geleenthede gebruik om dit te doen nie.

Sy vra voorts aan die leser wat die invloed was waaronder opleiding in 1948 gedoen is. Die meeste persone is in Suid-Afrika opgelei en sy lê die probleme, naamlik op die eng definisie en uiteenlopende aard van die definisie van liggaamlike opvoedkunde, aan die deur van die opleidingsinstansies self. Isabelle Nel skryf dat die opleidingsinstansies aan haar erken het dat isolasie verantwoordelik was vir die gesindhede waar elkeen oortuig was dat sy opleiding die beste was met oorsese (veral Europese) sisteme wat nie eens vir Suid-Afrikaanse omstandighede aangepas is nie. Sy kom tot die gevolgtrekking:

"If we are trying to build an eclectic system by taking the best from the systems of all other countries insofar as they suit our peculiar conditions, we must be prepared to have an openminded approach. We must be prepared to accept what other people have already done in this country as being the

best 'under the circumstance', analyse it and take from it only those portions which have proved to be suitable for all the complicated factors which make up our own country. Towards this goal we must make use of our own originality, as well as the material which has developed out of our own national life."

(Nel, 1948b:30)

Sy daag mede-dosente uit met die vraag of hulle hul studente leer om krities mee te doen aan die werk wat aan hulle doseer word, sodat studente kan leer om vir hulle self te dink. Sy stel die vraag of studente wat die kursus voltooi die geleentheid gekry het om filosofies oor hul toekomstige beroep te kan besin. Sy veronderstel dat hierdie besinning eers aan die einde van die kursus kan geskied, omdat hulle dan eers gereed sal wees vir so 'n soek na die sin van hul beroepskeuse. In haar bespreking by die IAPESGW-kongres in 1969 het sy die belangrikheid van 'n teoretiese wetenskapsonderbou vir elke doelstelling in liggaamlike opvoedkunde wat reeds met aanvang met die praktyk geïntegreer kon word, bepleit. Hierdie standpunte sluit aan by die samestelling van universiteitskursusse waar studente eerstens blootgestel word aan die kennisbron en later geleentheid kry om krities oor die studierrein te reflekteer. Isabelle Nel huldig reeds in 1948 die standpunt dat opleidingsinstansies nie slegs bereid moet wees om by ander instansies te leer nie, maar ook by hulle studente hierdie gesindheid moet kweek.

In aansluiting by die probleem rondom opleiding in 1948, het Isabelle Nel die gebrek aan 'n etiese kode vir die liggaamlike opvoedingprofessie uitgelig. Sy vertolk die swak beeld van liggaamlike opvoeders in die praktyk as nie noodwendig swak leerkragte nie, maar die gebrek aan 'n

dinamiese professie wat op gefundeerde beginsels berus, sowel as die wete dat die liggaamlike opvoeder 'n belangrike plek in die onderwysprogram het. Sy bepleit hier die gesamentlike fokus van alle beoefenaars van liggaamlike opvoedkunde op die vak. Sy vra dan aan dosente of hulle so 'n visie van die professie het en bereid is om hierdie etiese kode vir hul studente voor te leef. Isabelle Nel stel dit so:

"Is there no desire among leaders in the field of physical education to co-operate? Is it not possible for all of us to belong to one profession - a young profession, to be sure, but one which strives to be united and to build up a future for physical education in South Africa?"

(Nel, 1948b:31)

As oplossing van die probleem sien sy die situasie so:

"If all sincere physical educationists would co-operate and support a central body, such as the National Advisory Council for Physical Education whose policy and aim is to create an inclusive definition of Physical Education in South Africa and for South Africa, the progress of our subject would not only be immense but valuable and stable."

Die belangrikheid van hierdie aspekte het sy bevestig in haar skrywe aan *Journal of Health Physical Education and Recreation* (Troester, 1961:6), toe sy opgemerk het dat die Amerikaners (tydens haar studiebesoek) bereid was om te deel in hul kennis en van mekaar te leer deur onder andere na hul professionele vereniging te verwys. Isabelle Nel het die siening gehuldig dat die Amerikaanse vereniging 'n hulpmiddel vir Amerikaners was om kontak oor die groot Amerikaanse

kontinent te behou. Hierdie persepsie wou sy op Suid-Afrikaanse toestande toepas om kontak en samewerking met ander liggaamlike opvoeders in Suid-Afrika te verkry om juis die probleem van isolasie te oorkom.

Om beter begrip tussen liggaamlike opvoeders landwyd te verkry, vra sy of dit nie moontlik sou wees vir studente van verskillende departemente om besoek af te lê by die onderskeie instansies waar liggaamlike opvoedkunde aangebied word nie. Sy stel dit as 'n wyse om voorbehoude af te breek en van mekaar te leer. So kon 'n nasionale standaard van beginsels vasgelê word. Dit kon ook as 'n oplossing dien vir die gebrek aan begrip tussen liggaamlike opvoeders. Alhoewel nie op dieselfde vlak nie, het die idee van 'n nasionale standaard die lig gesien met die graderingstelsel wat vir netbal- en hokkieskeidsregters daargestel is. Heelwat later is kursusse vir afrigters ingestel waarvolgens afrigters ook gradeer kon word.

Isabelle Nel wou nie slegs beter begrip tussen Suid-Afrikaners bewerkstellig nie, maar sy het gereken dat Suid-Afrika kon baat by navorsing en studierigtings wat in die buiteland ontwikkel. Sy was van mening dat studente nie tevrede moes wees met die militaristiese invloede uit Europa of die liberalistiese opvoedingsidees uit Amerika nie, maar dat 'n Suid-Afrikaanse stelsel geskep moes word. Sy was van mening dat die student wat in die buiteland gaan studeer, Suid-Afrika se behoeftes moes aanspreek en dit met haar/sy eie behoeftes moes kon versoen. Isabelle Nel (1948b:37) het die artikel afgesluit met die idee dat gesamentlike ideale benoem moes word en 'n filosofie daargestel moes word waarna elkeen kon strew. Tydens onderhoude (Nel, 1995, 1996) bevestig sy dat sy voortdurend die gebrek aan 'n oorkoepelende vak wat

die beleidsrigtings in menslike bewegingskunde kon saamsnoer, gemis het.

Om te bepaal of Isabelle Nel die visie wat sy van die studieterrein in 1948 gehad het kon verwerklik, gaan eerstens na perspektiewe oor vakke gekyk word.

3.3 Perspektiewe oor spesifieke vakbydraes

3.3.1 Bewegingsopvoeding

Met die aanvang van die liggaamlike opvoeding-diplomas in die dertigerjare is die teoretiese vakke deur die manlike kollegas in die Departement aangebied. Met die instelling van die vierjarige graadkursus B.Ed.Ph., is teoretiese grondslae in die tweede, derde en vierde jaarkursusse aangebied. Isabelle Nel (1997) was van mening dat die teoretiese kursusse tergelyketyd met die praktiese kursusse aangebied moes word, sodat die teoretiese kennis in verband met die praktyk gebring kon word. Daar was nie eenstemmigheid in die Departement nie, maar prof. D. Craven het dit aan Isabelle Nel se oordeel oorgelaat om die teoretiese aspekte so te ontwikkel dat die mans en dames op dieselfde wyse eksamineer kon word (Nel, 1997). Isabelle Nel het 'n begin gemaak aan die sinergie van teorie en praktyk met die instelling van bewegingsopvoeding. Isabelle Nel wou aan die student 'n breë perspektief gee in verband met beweging, sodat hy of sy beweging kon analiseer byvoorbeeld die instoot in hokkie en die ingooi in netbal as 'n gemeenskaplike spelsituasie wat afgerig moes word.

Aanvanklik het bewegingsopvoeding natuurlike en aangeleerde beweging ingesluit sodat studente die natuurlike evolusie van beweging kon begryp.

Vanaf 1961 is vaardigheidsaspekte en ervaringsaspekte as deel van die teoretiese kursus gesien. In 'n lesing (tydens die 1961 IAPEGW-kongres te Washington DC), "Preparation for all activities", het Isabelle Nel, bewegingsopvoeding as volg gedefinieer:

"Movement education includes all phases of learning and the attainment of satisfactory performance standards in all areas of human movement and can be considered a life-long process - from infancy onwards."

(Nel, 1961:1)

Uit hierdie definisie is dit duidelik dat Isabelle Nel wou wegbreek van opvoeding en opleiding slegs vir skoolgaande ouderdom. Dit sluit ook aan by haar siening dat opvoeding 'n lewenslange proses is.

Isabelle Nel (1969:16) het die doel van die studierigting in klasaantekeninge vir bewegingsopvoeding so verduidelik:

... om basiese kennis te verskaf i.v.m. beweging (die medium waardeur opvoeding plaasvind), sodat ander vakke wat bydra tot kennis en insig van bewegingsopvoeding beter verstaan word, wanneer dit later aangebied word.

Isabelle Nel (1997) wou ook die metodiek by die aanbieding van praktiese vakke aanspreek en bewegingsopvoeding het vir haar aanvanklik die geleentheid gebied om dit te doen.

Die indeling wat sy gebruik het om begrippe te klassifiseer, was:

hantering van eie liggaam:

ervaring

liggaamsaspekte

bewegingsaspekte

omgewingsaspekte

vaardigheid

neuromuskulêre begrippe

meganiese beginsels

hantering van voorwerpe:

ervaring

vaardigheid

Isabelle Nel het die areas waarin hierdie teoretiese aspekte toegepas kon word nl. gimnastiek, dans, sport/spel en wateraktiwiteite as spesifieke bewegingsareas aangetoon. Hierdie indeling toon 'n ooreenkoms met die indeling wat Wells (1963: xi - xvii) in kinesiologie gebruik het, waar sy liggaamsaspekte, neuromuskulêre aspekte, vaardigheidsaspekte en omgewingsaspekte as uitgangspunte noem.

Isabelle Nel (1997) het bevestig dat sy die metodiek van die praktiese vakke wou aanspreek. Bewegingsopvoeding het vir haar die geleentheid gebied om dit te doen. Die metodiek van liggaamlike opvoeding het later (1971) verdiep tot, teorie van onderrig en beplanning (Boshoff, 1981:223).

3.3.2 Kinesiologie as belangrike vakdissipline

Isabelle Nel het nie in die probeer-en-tref-metode van die korrekte manier van bewegingsontleding, -aanleer en -verbeter geglo nie. Sy wou 'n sistematiese werkswyse aan haar studente voorhou. Kinesiologie, wat 'n toegepaste studie was van anatomie, fisiologie en fisika wat betrekking het op menslike beweging (Wells, 1963:1), het vir Isabelle Nel as basis

gedien om dit te bewerkstellig, maar die sukses van die teoretiese onderbou sou in die toepassing van hierdie aspekte geleë wees (Nel, 1995).

In *Vigor* (Nel, 1952:37), bevestig sy haar mening dat kinesiologie 'n nuttige vak is om van die onderwys van liggaamlike opvoeding met die fokus op beweging as unieke leerinhoud en die afrigting van sport 'n metodies-tegniese vaardigheid te maak. Daarmee sê sy nie dat dit die enigste of die beste hulpmiddel is nie, maar dit dien as primêre bewegingskennis. Sy maak die mens nie as 'n blote masjien af deur hierdie mening nie, maar sy begin met behulp van kinesiologie 'n werkswyse skep om beplanning, onderrig en afrigting effektief te maak. Sy konstateer (Nel, 1952:37):

Liggaamlike Opvoeding beskik oor suiwer praktiese vakke vir toepassing, en ook oor suiwer teoretiese vakke wat dien as agtergrond (byvoorbeeld geskiedenis van Liggaamlike Opvoeding). Ten laaste vind ons 'n paar vakke wat teoreties voorkom dog waarvan die waarde in die praktiese toepassing lê. Kinesiologie val onder lg. groep en die toepassing daarvan is van waarde vir die onderwyser(es) in liggaamlike opvoeding, en ook vir die afrigter, medikus sowel die gewone burger.

Hierdie siening dui 'n gemene grondslag aan vir die verskillende benaderings tot menslike bewegingskunde. Die vertakkinge waarvan sy in 1948 gepraat het, naamlik medies en opvoedkunde word hier bevestig. Die toepassingsterreine, naamlik LO, gesondheid en sport word ook aangespreek as verbruikers van kinesiologie.

Vir Isabelle Nel (1995) was die probleem van bewegingskursusse in die tydperk (1950-1965) dat beweging dikwels herhaal is sonder dat doelwitte progressief daarvoor bestaan het. Sy het met die benadering vanuit kinesiologie begin gemaak met die doelstelling, bewegingsontwikkeling, wat bewegingservaring en bewegingsuitvoeringsvermoë ingesluit het. Dit sluit aan by die indeling wat sy in bewegingsopvoeding aan die teoretiese aspekte gemaak het. Die doel van kinesiologie was vir Isabelle Nel daarin geleë dat studente nie slegs kennis moes inwin van die bewegende mens met kragte wat op en vir beweging werk nie, maar dat die student 'n waardering ontwikkel vir die totale menslike bewegingsstelsel (Nel, g.d.b:1). In hierdie skrywe het Isabelle Nel ook die volgende mening gehuldig dat:

"Factual understanding combined with appreciation, forms an excellent basis for the development of observational powers and an analytical approach."

Sy het die inhoud (Nel, g.d.b:2-3) van kinesiologie as volg in klasnotas gestel:

biomeganika met meganika van die liggaam (anatomiese aspekte) en meganika van beweging (fisiese omgewingsaspekte) as onderafdelings;

biobeheer en leer met perseptueel-motoriese beheer en perseptueel-motoriese leer as onderafdelings.

Isabelle Nel het onder die vak 'n toegepaste wetenskap verstaan wat gebaseer is op die eksakte wetenskappe (naamlik anatomie, fisiologie,

meganika uit fisika) en sielkunde. Die uiteensetting wat sy gebruik het, was:

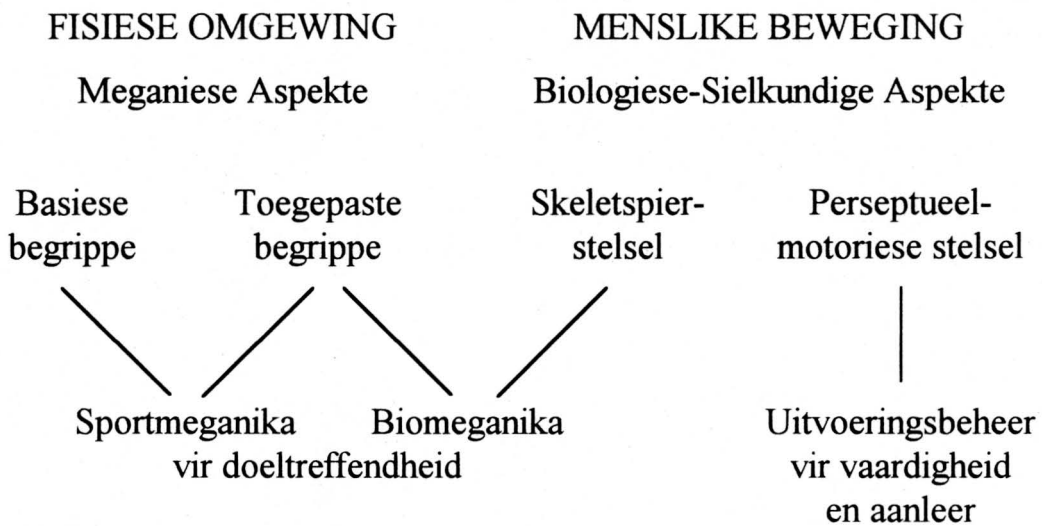

Fig. 3.1 **Kinesiologie** (Nel, g.d.a:1)

Uit bogenoemde is dit duidelik dat Isabelle Nel besef het dat kinesiologie nie al die antwoorde van beheer op beweging kon verskaf nie. Perseptueel-motoriese aspekte was belangrik vir die kind wat beweging moes aanleer, verbeter en inoefen. Die onderwyser en afrigter moes deur middel van sy kennis van perseptueel-motoriese aspekte eersgenoemde regkry. In 1972 het Isabelle Nel in 'n artikel in *Blue Stocking* (Nel, 1972a) 'n pleidooi gelewer vir 'n groter bewuswording van die waarde van perseptueel-motoriese aspekte. Sy het dit gedoen, omdat sy bewus was van die voordele wat dit kon inhou indien leerlinge met probleme gouer identifiseer kon word. Die kennis van perseptueel-motoriese aspekte kon voordele vir die ouer, die onderwyser en die terapeut inhou.

Die vestiging van 'n laboratorium vir leerlinge met perseptueel-motoriese leerprobleme by die Departement het in die vroeë sewentigerjare die lig gesien. Die remediëring en rehabilitasie van leerlinge met

bewegingsprobleme is hier gedoen. Studente kon die geleentheid kry om die teorie en die praktyk te versoen.

Isabelle Nel wou die balans verkry met die insluiting van sielkundige aspekte. Alhoewel sy in die eerste plek opvoedkundige was, het sy die belangrikheid van sielkundige aspekte as deel van die opleidingskursus besef. Isabelle Nel (1996) wou haar eie kennis in verband met die beheer van beweging verbreed en sy het 'n studie van neurologiese aspekte gemaak. Om beweging perfek onder alle omstandighede uit te voer, lê vir Isabelle Nel opgesluit in die chemiese beheer van spanningstoestande in die korteks waar impulse (persepsie) ontvang en verwerk word. Die beweging wat dan tot uitvoer kom, is nie onder alle omstandighede konstant nie, want 'n speler kan byvoorbeeld tydens inoefening 'n aksie perfek uitvoer, maar nie onder die spanning van kompetisie nie. Dit is volgens haar die navorsing wat nog in menslike beweging ontbreek. Sy is bewus van die etiese beginsels wat met sulke navorsing gepaard sou gaan.

Uit die titel van haar doktorale proefskrif (Nel, 1962), "Kinesiological principles as part of ergonomics in industry", wat in die afdeling navorsing, meer breedvoerig bespreek gaan word, wys sy op kinesiologie as die gemeenskaplike faktor in liggaamlike opvoeding, die plasing van die werker en die effektiwiteit van die werker in die werksituasie. Sy wys op die voordele wat die vak het om deurlopendheid te gee aan die kind-in-opvoeding-situasie tot die volwasse werknemer wat effektief in sy omgewing moet funksioneer.

3.3.3 Opvoedkundige dans

3.3.3.1 Isabelle Nel maak kennis met dans

Volgens Isabelle Nel (1996), is liggaamsoefeninge aan die Hoër Meisieskool Pretoria deur 'n Hollandse dame aangebied. Sy het volksdanse as deel van die liggaamsoefeninge program aangebied. Isabelle Nel het musiek as byvak op skool gehad. Met haar studie aan die Universiteit van Stellenbosch het sy kennis gemaak met hoofsaaklik Rudolf Bode (Duitsland) se werk wat uit ritmiese swaaie en spronge met handapparaat bestaan het. Mev. G. Postma (lektrese aan Departement Liggaamlike Opvoeding) se ritmiese beweging, soos die bewegingsafdeling toe genoem is, het hoofsaaklik berus op die werk van Jacques Dalcroze (Switserland) wat as "eurhythmics" bekend gestaan het. Dalcroze het musiekbeginsels deur middel van beweging oorgedra. Hierdie ritmiese beweging is deur Ruth Semmelink aangebied.

Tydens Isabelle Nel se studie aan die Wellesley-kollege in die VSA (1946), is sogenaamde moderne dans in die meestersklasse wat Isabelle Nel as waarnemer kon bywoon deur Martha Graham en 'n assistent aangebied. Martha Graham het hoofsaaklik vanuit 'n kinesiologiese perspektief gewerk en Isabelle Nel (1996) erken dat dit vir haar maklik was om die dansafdeling soos deur die Amerikaners onderrig, aan te leer, omdat dit nie suiwer vanuit uitdrukking en kommunikasie benader is nie. Die uitvoering van die beweging moes korrek wees. Kinestetiese bewustheid en beheer is vir bewegingsuitdrukking gebruik en dit was vir Isabelle Nel makliker as om aan gevoelsuitdrukking aandag te gee.

3.3.3.2 Isabelle Nel onderrig dans

Jean Scott-Williams (1949:8) het die geskiedenis van moderne dans, soos deur Laban onderrig en in die Johannesburgse Skool vir Liggaamlike Opvoeding aangebied, aan *Vigor*-lesers bekendgestel. Krag/kwaliteite ("effort") en ruimte ("space") was die belangrikste aspekte van dans soos dit in industrie, die teater en onderwys toegepas is. Isabelle Nel het haar ondersteuning aan Jean Scott-Williams toegesê (Nel, 1949:26). Isabelle Nel het besef dat meer as die skryf van artikels nodig sou wees om die rigting van beweging deel van die Suid-Afrikaanse bewegingsprogram te kry. Sy was later instrumenteel in die bekendstelling van dans deur middel van kursusse en die maak van films om presies dit waarin sy geglo het ten uitvoer te bring. Sy sien moderne dans as skeppingswerk deur middel van beweging, met die verdere siening dat dans 'n uitvloeisel van "demokrasie" is waar die kind geleentheid kry om sy eie beweging te skep as lid van 'n groep. In hierdie artikel stel Isabelle Nel dit dat die onderrigmetodiek van dans vir haar belangriker is as die onderwyseres se uitvoeringsvermoë. Sy beskryf drie doelstellings (Nel, 1949:26-27) van moderne dans as volg:

om liggaamstegniek te verbeter met fisieke vereistes vir tegniese uitvoering en styl in die uitbreiding van 'n bewegingskat en die leer van beweging;

om die bewegingskat en bewegingsontwikkeling deur danstegniek met die danskonsepte tyd, ruimte en krag te verkry; en

om komposisietegniek, wat sy as eie aan dans beskou, met die moontlikheid om eie inisiatief (skeppingsvermoë) ook in die ander

areas van beweging, naamlik gimnastiek, spele/sport en wateraktiwiteite, toe te pas.

Sy het daarop gewys dat die stelsel in Amerika in gebruik geneem is, met verskillende vertolkings van dieselfde beginsels. Hierdie verskillende vertolkings was nie as negatief beskou nie. Wat Isabelle Nel as 'n probleem gesien het, was die leiding aan leerlinge wat 'n individuele vertolking van die werk moes doen in teenstelling met die rigiede wyse waarop liggaamsoefeninge aangebied is. Vir haar was die ontwikkeling van die kind se eie inisiatief en die ontwikkeling van selfdisipline belangriker as die effektiwiteit van die bestaande stelsel in 1949. Sy het die artikel afgesluit met die hoop dat vertonings van dans in die toekoms hierdie nuwe dansvorm sou weerspieël.

In 1981, tydens die Republiekfees, is in die buitelug die verskeidenheid dansvorme wat aan Suid-Afrikaanse kinders in liggaamlike opvoeding aangebied is, ten toon gestel. So byvoorbeeld is Suid-Afrikaanse danse in volkstrant wat die multi-etnisiteit van Suid-Afrika weerspieël, naamlik "Tula-tula", "Byeboerwa" en "Nuwe Jaar" ook opgevoer. Sy skryf die voorwoord in die boek, *Suid-Afrikaanse danse in volkstrant* (Katzenellenbogen, 1984). Isabelle Nel se hoop om dansvertonings op 'n alternatiewe wyse in Suid-Afrika te sien, het hier realiseer.

Isabelle Nel wou die invloede van Jalkanen van Finland en Thoreson van Swede nie negeer nie, maar saam met die stelsel van Laban (Engeland) en die Amerikaanse moderne danschoreografe, 'n eie Suid-Afrikaanse stelsel skep. Dans het in sekere kringe in Suid-Afrika 'n negatiewe konnotasie gehad. Ter illustrasie hiervan is Afrikaanse danse volk-"spele" genoem. Om die vreemde Amerikaanse denke van dans in Suid-Afrika te vestig, het sy deur die Vroue-Afdeling van SAVLOR

kursusse in ritmiese beweging geïnisieer (SAVGLO & O, Vroue-Afdeling: 1952-1960). Hierdie kursusse is opgevolg, soos vroeër vermeld, deur die maak van 'n film en die uitreiking van die handleiding: *Ritmiese beweging* (1957), met mede-outeurs, T. Oertli, I. Gerdener en G. Postma. Musiekplate wat in samehang met die inhoud van die handleiding gebruik kon word, is ook vervaardig om die taak van die leerkrag te vergemaklik. Onderwyseresse in die praktyk, studente in opleiding en die breë publiek moes aan die soort beweging bekend gestel word. Ter aanvulling van die kursusse en handleiding is 'n landwyse toer ook onderneem.

Die bewegingstipes in *Ritmiese beweging* weerspieël die onderskeie invloede uit Europa en die VSA, maar kenmerkend van hierdie verandering wat in dans plaasgevind het, was die eksperimentele werk wat in die beginstadium was. Vir die eerste keer in Suid-Afrika is tyd, ruimte en krag as faktore wat bewegingsbeheer beïnvloed by "ritmiese beweging" ingesluit (Gerdener *et al.*, 1965:v). Hierdie konsepte is in afdeling III uiteengesit en uit die notule (SAVGLO & O, 1955b) blyk dit dat Isabelle Nel vir hierdie afdeling van die *Ritmiese beweging* verantwoordelik was. Die idee wat in die handleiding uitgespreek word, was dat onderwyseresse hul eie idees en lesopstellings sou gebruik. Die wyse, met ander woorde die metodiek wat die onderwyseres sou gebruik, sou die sukses van die les bepaal. Isabelle Nel en haar kollegas het daarmee erken dat omstandighede vir leerlinge en hul onderwyseresse verskil. Hul bewegingskat en die hoeveelheid selfvertroue wat hul gehad het sou van mekaar verskil. Wat belangrik was, was dat leerlinge blootgestel moes word aan hierdie skeppende leersituasies en dat onderwyseresse hul moes lei in die ontwikkeling en uitbreiding van 'n

bewegingskat en die selfvertroue om hulself deur middel van beweging uit te druk.

Aan die Universiteit van Stellenbosch het Isabelle Nel die Orchesis-groep gestig (Nel, 1997). Orchesis beteken om te dans. Studente het hul eie danse ontwerp, gehoreografeer en onder leiding van Isabelle Nel ingeef en uitvoerings gegee. Met hierdie werk het sy vertonings gereël waar studente moderne dans met die meer bekende volksdanse op die programme afgewissel het. Op hierdie manier is moderne dans aan die plaaslike publiek bekend gestel het. Sy het, met ander woorde, die probleem van 'n nuwe vorm van beweging waarvan die opvoedkundige waarde vir haar van kardinale belang was, verantwoord, gestruktureer, en van elke middel tot haar beskikking, byvoorbeeld *Vigor*, die professionele liggaam waaraan sy behoort het, die instansie waaraan sy verbonde was, gebruik om die bewegingsafdeling gevestig te kry. Sy het die vestiging van die dansafdeling opgevolg met 'n artikel, "Opvoedkundige dans", deur Paul Roux in *Die Burger*, 26 September 1964.

In aansluiting by bogenoemde, was sy nie tevrede met die situasie nie. Sy het buitelandse besoekende dosente (byvoorbeeld Gay Cheney in 1965) en plaaslike studente wat oorsee gestudeer het aangemoedig om hul idees te implementeer. Sy het egter die voorwaarde gestel dat die dans opvoedkundig verantwoordbaar (die kind in totaliteit moes daarby baat) moes wees (Van Wyk, 1997). In 1967 het Edith Katzenellenbogen die totale danskursus by Isabelle Nel oorgeneem, nadat sy nagraadse studie in die VSA voltooi het en verskeie danskursusmodules by die Universiteit van Illinois bygewoon het.

3.3.4 Rekreasiekunde

Isabelle Nel het in *Vigor* (Nel, 1948a:42) gevra of ontspanningskampe in Suid-Afrika moontlik is. Sy het dit beskou as 'n waardevolle aanvulling tot die opvoedingsprogram. In hierdie skrywe het sy die omstandighede in die VSA geskets, waar leerlinge geleenthede gekry het om gedurende vakansietye sportsoorte wat nie deel van die skoolprogram was nie, te kon aanleer. Die lys van aktiwiteite wat sy gemeen het by Suid-Afrikaanse omstandighede aangepas kon word, was:

watersport	perdry
tennis	boogskiet
hokkie, sagtebal en ander groepspele	musiek
drama	fotografie
kuns en handwerk	"natuurkunde"

Uit hierdie lys kan afgelei word watter aktiwiteite nie op skool aangebied is nie. Die omskrywing van vryetyd en rekreasie was nog nie gedoen nie, maar die behoefte om nie-kompeterende sport (of nie-gespesialiseerde skoolsportsoorte) uit te brei en sinvolle beweging tot beskikking van elkeen te stel was duidelik. Haar begrip van "life-time sports" het hier gefigureer.

Die Damesport en -ontspanningsvereniging het in die laat 60s aan die Universiteit van Stellenbosch onder leiding van Isabelle Nel ontstaan. Met die ontstaan van die vereniging het sy die vereiste gestel dat die persone in diens van die vereniging professioneel opgelei moes wees. Sy het die teorie en die praktyk versoen deur uitvoering te gee aan haar idee dat nie-kompeterende sport en ontspanning vir elke vrou beskikbaar moet wees (Nel, 1996). Ook wou sy werksgeleenthede vir die vrou met kwalifikasies in liggaamlike opvoedkunde uitbrei en vestig (sien 4.1.2.2).

Benewens die vereniging, is ontspanningskampe vir skoolmeisies te Tricelle aangebied tydens skoolvakansies van 1962-1980, waar sy en dr. B. Wiid die inisiatief geneem het om aan die behoefte in die gemeenskap te voldoen om ontspanningsgeleenthede vir die meisies buite skoolverband te skep. Die primêre doel van hierdie kampe was om tweetaligheid en 'n positiewe gesindheid tussen Afrikaans- en Engelssprekendes te ontwikkel en die natuur te waardeer en bewaar. Opvoedingsgeleenthede buite skoolverband en behoeftes in die samelewing is terselfdertyd aangespreek. Die 10-14 dae kampprogram het aktiwiteite ingesluit soos: tennis, swem, dans, kleinspele, uitstappies, avontuuraktiwiteite, handwerk, perdry, taallesse aandprogramme (drama, musiek, sang), ensovoorts.

LO-studente is die geleentheid gebied om gedurende vakansietye by Tricelle-kampe as assistent-raadgewers te werk en sodoende ervaring op te doen om groepe leerlinge aan rekreasie-aktiwiteite bloot te stel. Hierdeur is die gemeenskap gedien en studente het die geleentheid gekry om hul kennis prakties toe te pas, en ondervinding op te doen met die aanbieding van 'n verskeidenheid van rekreasie-aktiwiteite.

3.4 Kursusse

3.4.1 Die 1950's

Prof. D. Craven het aan Isabelle Nel die taak van kursus-ontwikkeling en verandering (Nel, 1996) opgedra. Sy as personeellid wat verantwoordelik was vir die koördinerings van die rooster met die ander departemente waarin LO-studente lesings sou bywoon, kon hierdie taak beter verrig. Administratiewe reëlins het dikwels die haalbaarheid van

kursusse bepaal, al dan nie. Hierdie blyk 'n kortsigtige benadering te wees. Isabelle Nel was reeds aan die Universiteitskollege van Bloemfontein verantwoordelik vir die ontwikkeling van kursusse. Volgens B.F. Thiart (Dobson, 1994:96) het prof. Craven die inisiatiewe van Isabelle Nel tot uitvoer gebring. Alle veranderings van kursusse en instelling van nuwe kursusse is deur die Fakulteit Opvoedkunde geloods. Die veranderinge en uitbreidings wat aan kursusse gedoen is, moes dus verantwoordbaar wees binne die verband van opvoedkunde. Die naam van die studieterrein, liggaamlike opvoedkunde en die Fakulteit waarbinne die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde funksioneer het, het beide bygedra tot die eng siening wat daar van die studieterrein bestaan het. Werksgeleenthede sou hierdeur beïnvloed word, aangesien werkgewers die indruk kon kry dat studente slegs opgelei is vir die onderwys.

Liggaamlike opvoedkunde kon vanaf die 50s as deel van of 'n B.A.-kursus of 'n B.Sc.-kursus gevolg word. Die redes lê opgesluit in die realiteit van beperkte werksgeleenthede. Met die instelling van eersgenoemde kursusse, is die beskikbaarheid van LO-onderwysers gekoppel aan die sogenaamde noodsaaklike vakke en kon liggaamlike opvoeding aan meer skole aangebied word. Sportafrigting op skool kon ook verbeter word met die beskikbaarheid van opgeleide persone in diens van die onderwysdepartement, volgens Isabelle Nel (1996). Volgens Boshoff (1981:208) moes onderwysstudente vir drie weke proefonderwys by skole gee.

Sagtebal is as volwaardige praktiese kursus ingestel. Dit sou die behoefte van 'n damespansport in die somer aanvul. Daarbenewens het Isabelle Nel sagtebal ook as 'n uitstekende sport beskou wat hardloop met

rigtingverandering, aanpassing by voorwerpe, afstandskatting en kolfwerk met 'n dubbelhandgreep in die horisontale vlak ingesluit het. Die uitstekende gooi-aksie met 'n enkelhandgreep moet ook vir sagtebal aangeleer word. Baanspele is ook in hierdie tyd bygevoeg. Nie-gespesialiseerde sportsoorte is in die sillabusse van die tweede- en derdejaarstudente gebruik om die tradisionele sportsoorte, soos deur die Engelsestelsel geërf, uit te brei en om nie-kompeterende sportsoorte (soos pluimbal, boogskiet, rolbal, golf en vlugbal) vir almal beskikbaar te stel.

In 1955 (Boshoff, 1981:213) is metodiek van liggaamlike opvoeding en geskiedenis van liggaamlike opvoeding ingestel in die plek van spesiale pedagogiek en die ontwikkelingsgeskiedenis van liggaamlike opvoeding. In 1956 het die Senaat besluit dat studente wat die B.Sc.-kursus in liggaamlike opvoeding wou volg, matrikulasievrystelling in wiskunde moes hê.

3.4.2 Die 1960's

Een van die eerste veranderinge van die 60s is die noodhulpkursusse wat studente moes slaag. In 1960 kom die eerste merkbare verskil in die dames- en manskursusse te voorskyn, wat die dameskursus bewegingsopvoeding ingesluit het. Boshoff (1981:215) bied nie 'n verklaring aan nie, maar in die afdeling bewegingsopvoeding kom die belangrikheid wat Isabelle Nel aan 'n teoretiese grondslag vir liggaamlike opvoeding heg, onder bespreking. In September 1964, word aan die Senaat van die Universiteit van Stellenbosch voorgelê dat die Departement van Liggaamlike Opvoeding gewysig word na die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde. Die teoretiese grondslae van die Departement het gevestig geraak en die problematiek rondom die

naam is aangespreek. Die uitstaande kenmerk in hierdie tydperk is die feit dat kinesiologie-ergonomie deel van die honneursjaar was. Die kursus is afgestel om eers weer in die 80s deel van die MBK-kursus te word. Die arbeids- en fisioterapeute het kinesiologie aan die Departement Liggaamlike Opvoedkunde onder leiding van Isabelle Nel gevolg. 'n Uitstekende wyse om nie slegs die waarde van kinesiologie te bevestig nie, maar die aansluiting van die onderskeie terreine te bevestig en samewerking tussen departemente te bevorder.

Isabelle Nel is ook benoem om ondersoek in te stel na die moontlikheid van 'n graadkursus vir laerskoolonderwyseresse (Fakulteit Opvoedkunde, 1971). Alle diplomakursusse moes aan kolleges aangebied word, maar die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde wou die opleiding van die laerskoolonderwyseres behartig en die B.Prim.-kursus is later ingestel (sien 4.3.1.1).

In die laat 60s het kursusse in nagraadse studie uitgebrei (Boshoff, 1981: 239-260). Die diepte in die studieterrein het tot so 'n mate toegeneem dat die wenslikheid van sodanige kursusse ontstaan het. Hierdie waarneming is bevestig deur die ontleding van die publikasie van *'n Beskrywende bibliografie van tesisse en proefskrifte* (Burnett & Katzenellenbogen, 1993) waaruit dit blyk dat navorsing in die laat sestigerjare in meer spesifieke vakdissiplines toegeneem het.

3.4.3 Die 1970's

In 1971 is die naam van die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde, verander na die Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Sport en Ontspanning (Boshoff, 1981:270). Die studieterrein het tot so 'n mate

verbreed dat hierdie benaming 'n beter konsep van wat die studieterrein behels het, weergegee het (sien 4.1.2.2). Met die naamsverandering van die Departement en gevolglik die kursus, is die teoretiese terreine nl. geesteswetenskaplike en natuurwetenskaplike aspekte onderskei van die praktiese terrein.

Van nagraadse studente is verwag om met ingang 1971 inrigtings soos die skole vir dowes en blindes te besoek. Studente is blootgestel aan leerlinge waarvan omstandighede van die gewone skole verskil het. Met dié uitbreidings word verteenwoordiging van LO-personeel op die Fakulteite van Lettere en Wysbegeerte en Natuurwetenskappe verkry. In 1971 verskyn die bewegingsafdeling, opvoedkundige dans en wateraktiwiteite (bykomend tot die bestaande swemkursus) as deel van die "binnemuurse"-program wat die ander bewegingsafdelings opvoedkundige gimnastiek en spele/sport ingesluit het. In 1973 word die graad B.Prim. Ed. vir laerskoolonderwysers ingestel, asook 'n diplomakursus in sportafrigting. Dit sluit aan by Isabelle Nel se siening dat die laerskooldogter deur 'n belangrike fase van neuromuskulêre ontwikkeling gaan en dat gespesialiseerde onderrig vir die meisie op daardie stadium noodsaaklik is.

Biokinetiek verskyn volgens Boshoff (1981:223) in die 1972-jaarboek. Biokinetiek (oorkoepelende naam vir die teoretiese vakdissiplines) het uit toegepaste fisiologie, kinesiologiese en sielkundige aspekte bestaan. Dit kan vergelyk word met die uitbreiding van kinesiologie Figuur 3.1. (p.44). Biokinetiek kan beskou word as 'n poging om 'n nuwe naam vir die studieterrein gevestig te kry. Isabelle Nel het gepoog om na analogie van ergonomie, wat die mens-in-werksomstandighede beskryf, die mens-in-beweging te beskryf deur biokinetiek.

Teorie van onderrig en beplanning (nuwe benaming vir metodiek) verskyn as 'n volwaardige teoretiese vak waar aandag aan doelstellings, middele, onderrigmetodes en beplanning gegee is. Die navorsing wat gedoen is vir die kernsillabus vir meisies het ook in die opleiding van die onderwyseres neerslag gevind. Die perseptueel-motoriese laboratorium is in gebruik geneem en Boshoff (1981:223) toon aan dat aangepaste programme vir leergestremdes deel was van die derdejaarskursus in 1972. Vanaf 1975 moes die damestudente bo en behalwe 'n verpligte liggaamlike opvoeding- en sportprogram, 'n keuserigting volg uit: liggaamlike opvoeding vir gestremdes, ontspanningsprogramme en gevorderde afrigting in een winter- en een somersportsoort. Hierdie spesialiseringrigtings moes in die H.O.D.-jaar voortgesit word.

3.4.4 Die 1980's

In Mei 1984 word die vak, biokinetiek, biokinetika. Hierdie verandering is volgens Isabelle Nel aangebring om deurlopendheid aan studente te gee in bewegingsbeginsels tot hul derde en honneursjare, waar die toepassing van kinesiologie en anatomie noodsaaklik is (Nel, 1996). Die instelling van hierdie term was om 'n oorkoepelende term vir die teoretiese vakdissipline in menslike bewegingskunde te vind.

In 1986 word die naam van die Departement verander na Menslike Bewegingskunde. In die bylae van die Fakulteitsnotules van 12 Augustus 1985 word die motivering van die naam van die Departement voorgelê. Dit is:

dat alle departementshoofde by alle tersiêre inrigtings deur die inisiatief van SAVSLOR reeds eenparig daaroor besluit het,

LO huldig die dualistiese siening oor die mens,

dit is nie opvoeding van die liggaam of opvoeding deur die liggaam nie,

die "Tema" is menslike beweging.

Die motivering word afgesluit met "... beïnvloeding van beweging op die mens word nie begrens deur ouderdomme soos die skoolgaande jeug nie, maar strek oor die hele lewenspan" (Fakulteitsnotules, 1985: sien bylae). Met hierdie standpunt word bevestig dat opvoeding lewenslank vir die mens-in-beweging nodig is. Dit sluit aan by die moderne siening wat daar oor opvoeding bestaan. In die akademiese kringe en SAVSLOR verander liggaamlike opvoedkunde (onderwysrigting) na bewegings-opvoedkunde.

In hierdie motivering word nie verwys na menslike beweging as fenomeen nie. Beplanning sou steeds nie vanuit die kennisbron plaasvind nie, maar volgens bestaande rigtings. Isabelle Nel se ongerustheid met terme soos "aspekte" van sielkunde, opvoedkunde, perseptueel-motoriese aspekte ensovoorts, word hierdeur weerspieël en was dit 'n aanduiding dat dit fokus op 'n toegepaste vorm van hierdie basiese vakdissiplines. Sy (Nel, 1995) het hierdie benamings gebruik, omdat daar voortdurend gewaak moes word teen oorvleueling van terreine en die basiese vakdissiplines. Alhoewel perseptueel-motoriese aspekte 'n studieveld binne die fenomeen, menslike beweging is, is dit ook die studieterrein van neurologie. So kan ook verwys word na anatomie, fisiologie, sosiologie en ergonomie. Die gebrek aan 'n gefundeerde term wat die vakgebied aanspreek of die gebrek aan 'n vakdissipline wat as beleidformuleerder kon dien, is deur beide Postma en Nel uitgespreek. Die goedkeuring van

Menslike Bewegingskunde as naam vir die Departement was reeds lank nodig. Dit weerspieël nie slegs 'n ander siening of paradigma-skuif na menslike beweging nie, maar die realiteit van 'n kennisbron wat sodanig ontwikkel het, dat dit as selfstandige studiegebied beskou kan word.

3.5 Rol in kurrikulering van LO-skoolsillabus vir meisies

3.5.1 Agtergrond vir samestelling van kernsillabus

As gevolg van 'n tekort aan LO-personeel in die laat 30s is dosente en leerkragte vanuit Brittanje en ander Europese lande gewerf. Hoofsaaklik Duitse en Nederlandse persone is aangestel, omdat hulle geredelik Afrikaans kon bemeester (Van der Merwe, 1994:208). Terselfdertyd is Suid-Afrikaners in Brittanje en elders opgelei. Die Nasionale Adviserende Onderwysraad (NARLO) wat by die Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap geïnkorporeer was, was verantwoordelik vir die beleid van liggaamlike opvoeding (Katzenellenbogen & Wiid, 1980:1). Mej. N. Thompson, inspektrise van liggaamlike opvoeding, wat by die IAPESGW se Kopenhagen-kongres in 1949 verslag gelewer het van liggaamsoefeninge in Suid-Afrika het dit so gestel: "Our physical education policy is, as yet, undetermined and somewhat indefinite" (Thompson, 1949:7). Liggaamsoefeninge was verpligtend vir laer- en hoërskole en 'n tipiese les het bestaan uit opwarming, houdingsoefeninge van enige sisteem, algemene aktiwiteite wat bestaan het uit soepelheid, spronge, klim, aangepaste atletieksoefeninge, kleinspele, sporttegnieke, ritmiese beweging met/sonder apparaat en volksdans. Fiksheid is aangebied en advies oor rekreasie is gegee.

Volgens Katzenellenbogen en Wiid (1980:1) is in 1941 die eerste LO-leerplanne in Suid-Afrika vir seuns en dogters tot 10 jaar uitgegee. Enkele ander leerplanne is uitgegee om vir seuns en mans bo 10 jaar voorsiening te maak. In 1952 het 'n LO-leerplan vir meisies bo 10 jaar sy verskyning gemaak. In 1968 is 'n handleiding in liggaamlike opvoeding vir gimnastiek vir seuns en mans uitgegee asook 'n terminologieboek. Die handleidings is deur die Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap as sillabusse onder hul toesig gebruik. Die onderwysdepartemente wat toesig oor liggaamlike opvoeding in die onderskeie provinsies gehad het, het hierdie werke as naslaanbronne beskou.

Vanaf 1963 (Katzenellenbogen & Wiid, 1980:2) is daar onder die beheer van die Komitee van Onderwyshoofde begin gemaak met kernsillabusse vir matrikulasievrystellingsvakke. In 1965 is die matrikulasievrystellingsvakke voltooi, maar die nie-vrystellingsvakke sou later volg. Met die landwye hersieninge van kernsillabusse op verskillende vakgebiede, is die geleentheid geskep dat 'n kernsillabus vir liggaamlike opvoeding saamgestel kon word. Dit is uit verskeie bronne (De Klerk 1974; Katzenellenbogen & Wiid, 1980; Nel, 1976; Thompson, 1949; Van der Merwe, 1994) duidelik dat geen landwye konsensus bestaan het oor 'n liggaamlike opvoeding-sillabus nie. Wat ook duidelik uit hierdie ondersoek blyk, was dat verdeeldheid oor die sillabusse bestaan het; dat verskillende provinsies verskillende sisteme aangehang het en dat geen gesamentlike Suid-Afrikaanse poging bestaan het om vir die Suid-Afrikaanse kind en leerkrag in Suid-Afrikaanse omstandighede in liggaamlike opvoeding voorsiening te maak nie. Dit is waar Isabelle Nel se inisiatief vir die samestelling van die sillabus beslag gekry het. Sy het reeds in 1948 nasionale standaarde voorgestel en in 'n artikel in *Vigor*

(Nel, 1948b) gevra dat programme in Suid-Afrikaanse konteks moet ontstaan (sien 3.2.1).

In die laat 50s en 60s het 'n onwilligheid om die sillabus te gebruik ontstaan. Die Britse invloed het nog gegeld, maar die invloed van die VSA is deur terugkerende studente in die Suid-Afrikaanse denke ingedra. In 'n inligtingstuk van Isabelle Nel (SAVLOR, g.d:1), stel sy dat na 'n stryd van jare, die volgende persone op die amptelike komitee sou dien: mejj. M. van der Meulen (Hoër Onderwys Departement) en van die onderskeie provinsiale Onderwysdepartemente; B. Maré (Transvaal), E. Neethling (Oranje-Vrystaat), M. Warren (Kaapland) en M. Basson (Natal). Die sillabus sou voorsiening maak vir verskillende omstandighede, alle tipes stelsels sou in die sillabus vergestalt, maar die indeling van bewegings en bewegingsafdelings sou op doelstellings berus wat vir progressie in beweging en opvoeding voorsiening maak.

Die progressie vir die uitdra van die definisie van bewegingsopvoeding soos Isabelle Nel dit gesien het, is nie in die vroeë sillabusse vergestalt nie en sy wou gefundeerde progressie inbou waar die middele nie slegs van betekenis sou wees op skoolvlak nie (aktiwiteite-vir-aktiwiteitsonthalwe), maar vir die ontwikkeling van die meisie en later die vrou om met aktiwiteite in haar latere lewe voort te gaan (aktiwiteite as 'n middel tot 'n doel) vir die verwerwing van 'n kwaliteit lewe (Nel, 1995).

In 1967 het B. Wiid en E. Katzenellenbogen onder leiding van Isabelle Nel met die navorsing van die nuwe kernsillabus begin. Navorsing met behulp van 'n navorsingstoekenning van die RGN is onderneem om 'n omvattende studie te loods met die oog op die samestelling van 'n nasionale kernsillabus (sien 3.6).

Volgens Dr. Wiid (1995) en Isabelle Nel (1996) was dit baie moeilik om in die betrokke politieke omstandighede kontak te maak en te behou om samewerking te verseker vir die samestelling vir 'n sillabus vir Kleurling-Indiër- en Swartskole wat toe onder aparte onderwysdepartemente geresorteer het, maar mej. Combrink en mev. G. Roos (Indiërsake), mej. M. Fick en mev. A. du Toit (Kleurlingsake) en mej. L. Robinson van die Departement Bantoe Onderwys het die bekendstellingkursus van die sillabus bygewoon (Nel, 1973). Dit was vir Isabelle Nel en die dames aan die Universiteit van Stellenbosch noodsaaklik om die tradisionele bewegingskat van die onderskeie kultuurgroepe in te sluit en te behou. Dit was toe reeds duidelik dat van die natuurlike beweging van die ander kultuurgroepe verlore kon gaan as gevolg van verwestering. Isabelle Nel se inisiatief het gelei tot die navorsing vir 'n sillabus vir die swart primêreskoolkind, wat mev. J. H. du Toit gedoen het (sien 3.6.3).

Reeds kort na die voltooiing van die nasionale kernsillabus in 1973, is besef dat daar groter buigbaarheid in die sillabussamestelling moes wees om onder andere streekverskille te akkommodeer, byvoorbeeld die klimaatsverskille (Nel, 1976). In ongepubliseerde notas van Isabelle Nel wys sy daarop dat die dansafdeling die Britse, Europese, Amerikaanse en Suid-Afrikaanse invloede behou het, terwyl die ander bewegingsafdelings so vervleg geraak het dat dit moeilik onderskeibaar en minder kultuurgebonde is. Die sillabus was egter doelstelling georiënteerd. Met die bekendstelling van die sillabus deur die Departement van Nasionale Opvoeding is die verrigtinge afgesluit met 'n bespreking oor die aanpassing van die sillabus vir gestremde persone. Dit was ook die aansporing vir insluiting van LO vir gestremdes as keusevak vir dames in die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde, Sport en Ontspanning aan die Universiteit van Stellenbosch.

Nadat die sillabus saamgestel is het Isabelle Nel nie die saak daar gelaat nie, maar het sy verseker dat die sillabus voortdurend hersien en aangepas word om in die veranderende behoeftes van die leerlinge en leerkragte te voorsien. Verskeie sulke geleenthede het plaasgevind, waarvan die indiensopleidingskursus te Graaff-Reinett in 1982, 'n voorbeeld is. Lektore van die Departement Liggaamlike Opvoedkunde van Stellenbosch kon ook terugvoering kry van dosente aan opleidingkolleges en vakinspektrises.

Volgens mej. Neethling (1994), het verskeie samesprekinge plaasgevind omdat aanvullende bronne noodsaaklik was. Dit was veral die onopgeleide leerkrag wat probleme met die interpretasie van die sillabus gehad het. Dit was die rasionaal vir die publikasie van *Programeenhede in liggaamlike opvoeding*, wat in 1972 deur Isabelle Nel, Beatrice Wiid en Edith Katzenellenbogen gepubliseer is. Hierdie handleiding het in 1973 ook in Engels verskyn. Om hierdie eenhede aan te vul is 'n boekreeks (9 boeke in Afrikaans en Engels apart), *Lesse in liggaamlike opvoeding volgens programeenhede* (1979-81) van uitgewerkte lesse deur die verskillende inspektrises op gekontroleerde wyse in die verskillende provinsies versprei. Die lesse was net opgestel vir graad 1 tot st. 7 (Katzenellenbogen & Wiid, 1979-81).

Uit die navorsingsverslag van die kernsillabus word dit duidelik gestel dat ondersoek geloods is na die noodsaaklikheid van deelname aan doeltreffende bewegingsprogramme vir die gewenste perseptueel-motoriese ontwikkeling. In die inleiding van die navorsingsverslag word op twee aspekte van perseptueel-motoriese ontwikkeling gedui, naamlik die vaardigheid en ervaringsaspekte. Die grondbeginsel wat hier aanvaar word, is: "Die vaslegging van basiese motoriese patrone

(interneuronverbindingsproses) is egter vroeg nodig vir latere vaardigheidsontwikkeling op 'n breë vlak" (Nel *et al.*, 1972:1). As motivering vir die ondersoek is aangetoon dat swak bewegingsprestasie by hoërskole bevind is. Die redes wat hiertoe sou aanleiding gee, is as volg vermeld (Nel *et al.*, 1972:3):

Ondoeltreffende bewegingsprogramme in die laerskool met betrekking tot beide vaardighede en veral ervaring;

Onvoldoende opleiding van die laerskoolonderwyseres;

Onvoldoende fasiliteite vir die bereiking van 'n breë bewegingservaring;

Onvoldoende tyd vir die vak op die laerskoolroosters vir die bereiking van 'n gewenste standaard van vaardigheid.

Isabelle Nel was die projekteier van die eerste amptelike evaluering van die sillabus (Katzenellenbogen & Wiid, 1980) waarby leerlinge, leerkragte en dosente betrek is. Die basiese grondslag het behoue gebly, naamlik die bewegingsindelingen in spesifieke afdelings en die bewegingsklassifikasie. Die wetenskaplike begroning met beweging as sentrale konsep is behou.

3.5.2 Fokus op neuromuskulêre ontwikkeling

Neuromuskulêre ontwikkeling moet in ooreenstemming met sillabusontwikkeling gesien word. Die bevindinge van die ondersoek van neuromuskulêre ontwikkeling sou die verloop van die sillabus bepaal. 'n Sistematiese program vir 12 jaar kon nie deur slegs laerskole of slegs hoërskole aangepas word nie, maar moes 'n geheel vorm om vir progressie in beweging voorsiening te maak. Daarbenewens moes die

navorsing die grondslag lê vir die effektiewe beplanning van beweging vir die meisie vir die twaalf jaar wat sy op skool is. Hierdie gegewens moes op die Suid-Afrikaanse kind van toepassing wees en aan die vereistes vir geldigheid en betroubaarheid voldoen.

In sillabusaantekeninge van Isabelle Nel (1967:1), beweer sy opvoeders en liggaamlike opvoeders: "stresses the developmental aspect of normal movement ability to its highest potential". Haar aantekeninge oor neuromuskulêre ontwikkeling het algemene aspekte soos groei, maturasie en motoriese leer, oordrag en herroeping ingesluit, terwyl sy basiese aspekte en aanpassing by die omgewing as funksionele uitgangspunt gebruik het. Die aantekeninge is afgesluit met die stel van 'n riglyn vir die praktiese implementering van programme vir neuromuskulêre ontwikkeling vir liggaamlike opvoeding. Die konsepte algemene, algemeen-spesifieke en spesifieke vir die ontwikkeling van die bewegingsprogramme is gebruik. Hierdie terme is in die kernsillabus gebruik om die fases van bewegingsleer aan te toon, waar die jong kind aan 'n verskeidenheid van algemene bewegings blootgestel moes word, geleentheid geskep moes word om spesifieke bewegings van bepaalde bewegingsafdelings te verbeter, en laastens die verfyning van geselekteerde beweging (Nel, 1967:22).

In die bespreking is die definieëring van vaardigheid vanuit die oogpunt van die fisioloog, die sielkundige en die liggaamlike opvoeder gedoen. Die betrokkenheid van verskeie spesialiste by beweging is aangetoon en Isabelle Nel definieer vaardigheid as: "... skill requirements as effective application of force, time and spacial elements to produce strength, power, speed and accuracy with economy in execution of the movement". Sy het bygevoeg dat die voorkoming van besering deel is van

vaardigheid. Die ondersoekspan na doetreffende bewegingsprogramme het na literatuur van Cratty, Fleischman, Tanner en Meinel verwys vir standpunte gehuldig insake anatomie-fisiologiese eienskappe van die kind, uitvoering en vermoë, prestasie en perseptueel-motoriese elemente, nl. balans, koördinasie, reaksietyd, ratsheid en tydskatting. Hierdie navorsing het implikasies ingehou vir die beplanning van 'n geskikte bewegingsprogram wat opgesom kan word in Brown en Cassidy se standpunt, nl.: "The richer the experience in childhood, the more the individual is able to profit by adult experience" (Nel *et al.*, 1972:8).

Die indeling van die nasionale 1972-sillabus is vervolgens gedoen. Die **Algemene Program** (Sub A- st. 3) het bestaan uit:

hantering van liggaam -objektief met inagneming van voorwerpe
 en sonder inagneming van voorwerpe
 -subjektief (ekspressiewe beweging);

hantering van voorwerpe;

hantering van liggaam en voorwerpe in watermedium.

Ter uitbreiding van die **Algemeen-Spesifieke Program** vir St. 4 tot St. 7 verskyn vier spesifieke bewegingsafdelings, naamlik opvoedkundige dans, -gimnastiek, sport/spele en wateraktiwiteite. Die doelstellings dien by elke bewegingsafdeling vir die inhoude en is die volgende:

- I Uitbreiding van bewegingservaring en opbou van bewegingskat.
- II Ontwikkeling en verbetering van bewegings-uitvoeringsvermoë.

- III Verkryging van kennis, insig en ervaring in konsepte.
- IV Ontwikkeling van skeppingsvermoë en uitdrukkingsvermoë (opvoedkundige dans) en eksperimentering met bewegings (gimnastiek, sport/spele, wateraktiwiteite).
- V Ervaring van komposisie (opvoedkundige dans), bewegingsverbindings (-reekse) (gimnastiek), kompetisies en spele (sport/spele en wateraktiwiteite).

Met hierdie indeling word die hoofdoelstellings van liggaamlike opvoeding soos volg aangespreek: bewegingsontwikkeling (I, II, V), fisieke ontwikkeling (II), affektiewe ontwikkeling (IV), sosiale ontwikkeling (V) en kognitiewe ontwikkeling (III, IV, V).

Die **Spesifieke Program** (St. 8-10) het in elke hoofbewegingsafdeling spesifieke onderafdelings gehad byvoorbeeld dans met opvoedkundige dans, volksdans en ritmiese beweging met/sonder handapparaat. Gimnastiek was ingedeel in opvoedkundige gimnastiek en kompetisie-gimnastiek; sport/spele het vir nie-gespesialiseerde sportsoorte byvoorbeeld pluimbal, tafeltennis, muurbal en gholf en rekreasie-spele voorsiening gemaak. In wateraktiwiteite is sierswem, duik, lewensredding en kompetisieswem aangebied en nuwe afdelings soos teorie, fisieke fiksheid en houding en alledaagse beweging is vir St.8-10 beplan.

3.6 Navorsing en publikasies

Isabelle Nel is in die navorsing ingelei met 'n skripsie vir die graad B.Ed.Ph.. Sy het 'n ondersoek gedoen na die fasiliteite en deelname aan

naskoolse sport by twee skole in Pretoria. Hierdie studie sluit aan by die meestersgraad wat sy in Amerika verwerf het.

3.6.1 Meestersgraad

Isabelle Nel het haar meestersgraad in 1947 aan die Wellesley-kollege (VSA) verwerf (Hoofstuk 2). Sy het haar navorsing gedoen oor die ontspanningsbehoefte van die damestudente aan die kollege (Nel, 1947a). Dit was die inleiding tot die studieterrein, rekreasie. Uit hierdie studie het Isabelle Nel se oortuiging ontstaan om ontspanning deel van die hoërskoolmeisie se liggaamsoefeninglerplan te maak. Aan die Universiteit van Stellenbosch het dit aanleiding gegee tot haar inisiatief om die Damesontspanningsvereniging (Hoofstuk 4) in die lewe te roep. Daarbenewens het sy en B.Wiid begin gemaak met die aanbieding van ontspanningskampe vir meisies op die Tricelle-terrein, waar 'n verskeidenheid van ontspanningsaktiwiteite byvoorbeeld perdry, handwerk, see-aktiwiteite, omgewingsopvoeding, ensovoorts aangebied is.

3.6.2 Doktorale studie

Isabelle Nel het 'n boek deur Lilian Gilbreth met die titel, *Cheaper by the dozen*, gelees. Die boek was volgens Isabelle Nel 'n romantiese weergawe van Lilian Gilbreth se huishouding waar sy byvoorbeeld die radio met 'n vreemde taal in die badkamer by haar kinders sou aanlos. Die kinders is dan terwyl hulle bad aan 'n vreemde taal blootgestel. Dit het oor effektiewe tydsbenutting gegaan. In 'n onderhoud in 1996 het Isabelle Nel gesê dat sy hierdie gedagte op haar studieterrein van toepassing wou maak.

Met die toekenning van die "Amy Morris Homans"-beurs het Isabelle Nel in 1960 met haar doktorsale studie onder leiding van proff. D. Craven en P. Theron begin. Vir die ondersoek na "Kinesiological principles as part of ergonomics in industry", moes sy verskeie lande besoek. Om ook Frankryk effektief te besoek, het Isabelle Nel Frans 1 bemeester (1996). As deel van haar studie het sy 67 industrië in Amerika, Europa en Suid-Afrika besoek. Sy het navorsingsentra en verskeie universiteite besoek. Departemente van Ingenieurswese, Sielkunde, Fisiologie en Liggaamlike Opvoedkunde is besoek. Hierdie was dus 'n omvattende ondersoek.

Isabelle Nel het dit met die aanvang van haar studie gestel dat die kennis van kinesiologie tot die geweldige vooruitgang van sport en spele gelei het. Hierdie vooruitgang is nie aan toevallighede toegeskryf nie, maar aan die gebruik van kinesiologie. Sy wou bepaal of daar nie op dieselfde wyse vooruitgang gemaak kon word op die terrein van die mens in sy werksomstandighede met masjinerie nie. Deur die effektiewe gebruik van die menslike liggaam met genoegsame rus en die voorkoming van vermoeidheid wou sy bepaal of produktiwiteit nie ook verbeter kon word nie. Deur toevallige observasie het sy bepaal dat industrie nie reeds die werker se beweging effektief benut het nie. Sy wou die waarde van die vak veral onder die aandag van die Suid-Afrikaanse industrieë bring, wat sou meewerk om die vak se waarde te vestig. Die skoolvak, liggaamlike opvoeding, sou dan ook daarby kon baat, omdat meer aandag op skool aan die vak gegee sou word. Die besef van die belangrikheid van die vak sou posvat met gepaardgaande werkseleenthede wat vir liggaamlike opvoeding van belang sou wees. Isabelle Nel het die terrein van kinesiologie, soos deur liggaamlike opvoeding gebesig, ondersoek, met die uitvoering van ekonomiese menslike beweging in die industrie.

Ergonomie word gedefinieer as die studie van die mens in relasie met die omgewing waarin hy werk (Nel, 1962:22). Hierdie definisie het sy oorsprong in Brittanje. Die Amerikaanse definisie van ergonomie is menslike ingenieurswese ("human engineering"). Die definisie aangebied in die *Handbook of Human Factors* (Salvendy, 1987:5), lui:

"Industrial engineering is concerned with the design, improvement and installation of integrated systems of people, material, equipment and energy. It draws upon specialized knowledge and skills in the mathematical, physical and social sciences together with the principles and methods of engineering analysis and design to specify, predict and evaluate the results to be obtained from such a system."

Uit hierdie definisie is dit duidelik dat ergonomie nie slegs 'n studieveld is nie, maar 'n toepassingsveld het, met waarde vir die weermag, geneeskunde, die nywerheid en industrie, opvoedkunde en sport. In 'n bespreking van haar studie, kan die deurlopende verband wat kinesiologie, menslike beweging, liggaamlike opvoeding en ergonomie met mekaar het, aangetoon word.

In die historiese aanloop wat Isabelle Nel aanbied in haar tesis, dui sy die ontwikkeling van ergonomie vanuit 'n kinesiologiese perspektief aan soos dit in liggaamlike opvoedkunde gebesig is. Sy verwys na Hippokrates en Aristoteles, waar Hippokrates na verskillende liggaamstipes (antropometrie) verwys en die onderskeie maniere wat hulle in die winter sou loop, terwyl Aristoteles verwys het na die belangrikheid van swaartekrag in beweging. Isabelle Nel het ook die bydrae wat Archimedes in sy wette van drywende voorwerpe wat vandag nog geld in beginsels van swem, aangeteken. In haar oorsig wys Isabelle Nel op die

bydrae van Lilian Gilbreth se gedagte van menslike effektiwiteit in beweging vir verpleging en huishoudkunde. Opmerklik was die bydraes van Nel en Gilbreth vir nie slegs toepassingsterreine vir die man nie, maar ook vir die vrou.

Die gevolgtrekkings waartoe Isabelle Nel gekom het, was die standpunt dat beweging slegs kon baat by 'n benadering van die geheel van kinesiologiese aspekte. Sy reken dat veel gebaat kon word uit die kennis van 'n "movement thread" in al die aktiwiteite van 'n fabriek of industrie (Nel, 1962:214). In aansluiting hierby, benoem sy die ideaal as 'n werker wat ervaring het van bewegingsvaardighede, fisiek fiks is en die begeerte het om die toestand te handhaaf. Sy beskou egter die verantwoordelikheid van effektiewe bestuur ook in hierdie verband. Sy noem dat dit die bestuur se verantwoordelikheid is dat persone:

geldige toetse ondergaan om sy optimale bewegingseffektiwiteit te benut;

effektiewe opleidingsmetodes ontvang, sodat die werker die korrekte beweging sou benut;

korrekte werkladings afgewissel word met genoegsame rusperiodes;

omgewingsfaktore ondervind wat die gewenste werkverrigting tot gevolg het;

oefening doen om besering te voorkom;

metodes toepas om onnodige vermoeienis te voorkom;

geleentheid het om ander tipe beweging vir rekreasie te kan benut.

Uit hierdie studie het Isabelle Nel in 1962 aangedui dat liggaamlike opvoedkunde 'n bydrae kon lewer vir die industrie. Sy het die belangrikheid van beweging van die skool tot die werker in industrie met behulp van kinesiologie voorgelê. Effektiewe beweging vir die uitvoering van fisieke vaardighede vir die beoefening van 'n beroep was nie slegs vir die individu van belang nie, maar ook vir die produktiwiteit in industrie. Kinesiologie kan waardevol wees vir die voorbereiding van hande-arbeid, die huisvrou, die verpleegkundige en die sportman. Sy het die wye perspektief wat sy voorgestaan het met wetenskaplike studie bevestig.

3.6.3 Verdere navorsing

Isabelle Nel het nie verdere navorsing op haar eie aangepak nie, maar in spanverband met dosente en nagraadse studente. Met navorsing wat sy inisieer het, kon sy informele opleiding aan ander gee om navorsing te doen. Meer vroue was hierdeur inspireer om nagraadse studie te onderneem.

Een van haar eerste nagraadse studente was Rosemarie Fourie wat navorsing in dansetnologie gedoen het. Sy het in 1967 haar M. in Liggaamlike Opvoedkunde behaal (Burnett & Katzenellenbogen, 1993:26).

Onder haar leiding is navorsing in neuromuskulêre ontwikkeling gedoen wat as voorloper van die kernsillabus vir liggaamlike opvoeding vir meisies beskou kon word. Hierdie studie is met behulp van 'n

navorsingstoekenning van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing in 1968-1972 onderneem. Hierdie navorsing het deels tot B. Wiid se M.Ed.-studie gelei. B. Wiid het vanaf 1973-1976 navorsing vir doktorsale doeleindes (D.Ed.) oor affektiewe ontwikkeling gedoen. Dit is gedoen ter uitbreiding en die verantwoording van die affektiewe domein in liggaamlike opvoedkunde. E. Katzenellenbogen het navorsing in perseptueel-motoriese aspekte gedoen, wat tot haar Ph.D. in Liggaamlike Opvoedkunde gelei het. Om die leemte wat daar in opleiding vir onderwys in spesiale skole was te vul, het mev. Du Preez 'n program vir leergestremdes nagevors. In 1977-1980 is die kurrikulum geëvalueer.

Isabelle Nel het basiese navorsing met haar M-studente gedoen soos die M. in Liggaamlike Opvoedkunde van K. van Deventer in 1979 met die "Responstyd van hokkie en netbal". In dieselfde jaar behaal E. Spamer sy M. in Liggaamlike Opvoedkunde met "Psigo-motoriese aspekte van afrigting", as onderwerp. "Die effek van ouderdom en gedifferensieerde inoefenmetodes op metodes van motoriese leer", is die onderwerp van sy doktorsale studie onder leiding van Isabelle Nel.

A. Olivier verkry in 1984 haar M. in Liggaamlike Opvoedkunde met die tesisitel: "Geselekteerde beheeraspekte betrokke by simmetriese multiledemaat grootspieraksie en die invloed van voorafinligting".

L. Fuller doen navorsing in: "Organizational aspects of control and the influence of feedback on gross symmetrical proximal joint performance", wat in 1985 lei tot haar M. in Liggaamlike Opvoedkunde.

In 1976, was R. du Randt 'n meestersgraad-student met: "Die bepaling van die T.K.K.-stabilometermoontlikhede en die vergelyking van groepe top sportlui se balansprestasies ten opsigte daarvan" as tesisitel. Sy het

hierdie studie opgevolg met Isabelle Nel as promotor vir haar doktorsale studie in perseptueel-motoriese aspekte. In 1982 het sy haar Ph.D. in Liggaamlike Opvoedkunde verwerf met die titel: "A spacial and temporal analysis of the gross motor response of an open skill with specific reference to 4-, 6-and 8-year old girls" (Burnett & Katzenellenbogen, 1993).

Verder het sy op haar eie belangstelling in neurologiese aspekte wat veral betrekking tot die breinfunksie en beweging het, bestudeer (Nel, 1996).

Die vraag of navorsing tot 'n verdieping in die studieterrein gelei het en of navorsing vir die praktyk van waarde kon wees, moet beantwoord word. In alle gevalle is die antwoord positief. Navorsingstukke is gebruik om die studieterrein te verbreed. Hierdie nuwe perspektiewe wat Isabelle Nel verwerf het, het sy aangewend om nie slegs die praktyk te verbeter nie, maar om in die praktyk toe te pas. Die studie in ontspanningsbehoefte vir dames aan die Wellesley-kollege het bygedra tot die inisiatief vir die stigting van die Damesontspanningsvereniging aan die Universiteit van Stellenbosch. Hierdie studie hou ook verband met haar idee om ontspanningsaktiwiteite deel van die skoolsillabus te kry en die uitbreiding van die praktiese kursus vir LO-dames van die Universiteit van Stellenbosch om rekreasie in te sluit in die 70s.

Die doktorsale-tesis poog om 'n bydrae tot die uitbreiding van die studieterrein te lewer. Met kinesiologie as basis het Isabelle Nel bewys gelewer dat menslike bewegingskunde oor die spektrum van die mens-in-beweging 'n bydrae kan lewer. Daarbenewens kan hierdie studie werksgeleentheid vir die student in MBK skep, alhoewel ergonomie aan die Departement Bedryfsielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch gedoseer word. Dit is 'n voorbeeld van haar uitreiking na ander

departemente van die Universiteit van Stellenbosch om inter-departementele samewerking te verkry.

Navorsing wat Isabelle Nel geïnisieer het vir die ontwerp van die nasionale kernsillabus vir meisies het opleiding verbeter, kennis vir opleiding is versamel asook die onmiddellike gevolg van verdere navorsing wat kon volg. Die voorbeeld wat dit illustreer is die sillabus wat aangepas moes word vir gestremde leerlinge. Die kernsillabus het ook aanleiding gegee tot diens aan die gemeenskap waar leerlinge blootgestel is aan 'n verskeidenheid van bewegingsareas wat in hul latere lewe tot ontspanningsaktiwiteite kon lei. Leerlinge was ook meer bewus gemaak van hul verantwoordelikheid om na hul gesondheid om te sien byvoorbeeld die afdelings houding en alledaagse beweging en fisieke fiksheid in die spesifieke program van die kernsillabus.

3.6.4 Nasionale Sportondersoek

Isabelle Nel is in 1980 genader om leiding te neem in die afdeling Opleiding, van die sportondersoek deur die RGN. Hierdie navorsing het die RGN geloods om die presiese aard en behoeftes ten opsigte van sport, liggaamlike opvoeding en ontspanning in Suid-Afrika te bepaal. Volgens prof. G. Scholtz (1996) wat die projekteier was, het Isabelle Nel 'n uiters waardevolle bydrae gelewer in die ondersoek na al die relevante aspekte, asook in die samevatting en integrering van inligting van hierdie ondersoek en die implikasies vir die toepassing van navorsingsbevindinge vir die bepaling van beleid vir Suid-Afrikaanse sport en rekreasie.

3.6.5 Publikasies

Isabelle Nel het verskeie artikels in *Vigor* gepubliseer in die tydperk 1948-1965. In die afdeling beleidsaspekte en die hoofstuk oor verenigings word breedvoerig na hierdie artikels verwys. In hoofstuk 4 word breedvoerig verwys na bydraes wat Isabelle Nel op internasionale kongresse gelewer het.

Ritmiese beweging het in samewerking met I. Gerdener, T.Oertli, G. Postma die lig gesien (sien 3.3.3.2). In 1966 is "*Netbal: 'n Handleiding vir onderwyseresse en afrigters*", in samewerking met J. H. du Toit gepubliseer. Dit was die eerste Afrikaanse netbalpublikasie (SAVSLOR, 1984b).

Na die verskyning van die kernsillabus in 1972, het Isabelle Nel, B. M. Wiid en E. H. Katzenellenbogen *Programeenhede in Liggaamlike Opvoeding* gepubliseer (sien 3.5.1).

In 1973 verskyn 'n artikel van Isabelle Nel, Liggaamlike Fiksheid, in *Die vrou*, onder redaksie van C. P. van der Merwe en dr. C. Albertyn.

'n Handleiding vir kursusse in perseptueel-motoriese aspekte, *Perseptueel-motoriese beheer en leer*, is in 1990 in samewerking met E.S. Bressan en J.H. du Toit gepubliseer.

Isabelle Nel het in verhouding tot die werk wat sy verrig het min gepubliseer. Sy (1996) erken dat sy nie baie tyd tot haar beskikking gehad het nie en dat sy liever by ander professionele aktiwiteite betrokke wou wees.

3.7 'n Teoretiese raamwerk vir kurrikulering

Tydens Isabelle Nel se loopbaan was sy betrokke by verskeie kurrikulum-ontwerpe. Die instelling van die B.Prim.-kursus aan die Universiteit van Stellenbosch is so 'n voorbeeld. Aan die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde het sy die samestellings van die voorgraadse en nagraadse kursusse hanteer.

Op 2 Oktober 1984 het Isabelle Nel 'n lesing aangebied oor 'n model vir kurrikulering wat sy ontwikkel het. Dit is tydens 'n seminar oor beplanning, "Planning is crucial in P.E.", wat sy geïnisieer het op Stellenbosch gehou (SAVSLOR, 1984a).

Die titel van die lesing was "An integrated approach to curriculum planning". Sy het die lesing begin met 'n verduideliking van wat onder integrasie in liggaamlike opvoedkunde verstaan word. In liggaamlike opvoeding sou die dele wat die geheel uitmaak die leerlinge, die onderwyseres en beweging as kommunikasiemiddel, wees. Die geheel in die liggaamlike opvoedkunde-kurrikulum bestaan uit 'n bevoegde onderwyseres wat leerlinge kan opvoed deur middel van beweging en vir beweging. Dit beteken dat die onderwyseres die doelstellings van liggaamlike opvoeding kan bereik deur leerlinge te lei tot die uitvoering van beweging in verskillende omstandighede. Sy het die indeling van die teorie en praktyk as dele van hierdie geheel verduidelik met die volgende illustrasie:

TEORIE

PRAKTYK

Praktyk van teorie

Teorie van die praktyk

Voorvereistes

Ervaring van die praktyk nl.

- aspekte van die kunste en wetenskappe
- aspekte van die basiese professionele vakke

skoolkurrikulum en wyer
ervaring

Toegepaste vakke

- akademiese vakke
- professionele vakke

Sy het hierdie siening van toepassing gemaak op die onderwyspraktyk

In haar verdere verduidelikings meld sy dat die terminologie gebrekkig is en dat sy algemene terme sou besig. Hierdie siening van die dele van die geheel kan in kleiner eenhede verdeel kon word. Die belangrikheid van integrasie was vir Isabelle Nel daarin geleë dat die doel van opleiding verbeter sou word en dat die effektiwiteit van die praktiese toepassing van die werk sou verbeter met die indirekte doelwit as beter werksgeleenthede. Sy wys dan daarop dat integrasie 'n proses is en dat dit effektief moes wees om kwaliteit te verseker en om tyd te bespaar waar oorvleueling verhoed kan word. Sy wys voorts op die rigting van integrasie waar daar 'n horisontale en vertikale komponent van integrasie is nl. (Fig. 3.2). Die horisontale integrasie geskied binne 'n semester en die vertikale integrasie oor opeenvolgende semesters.

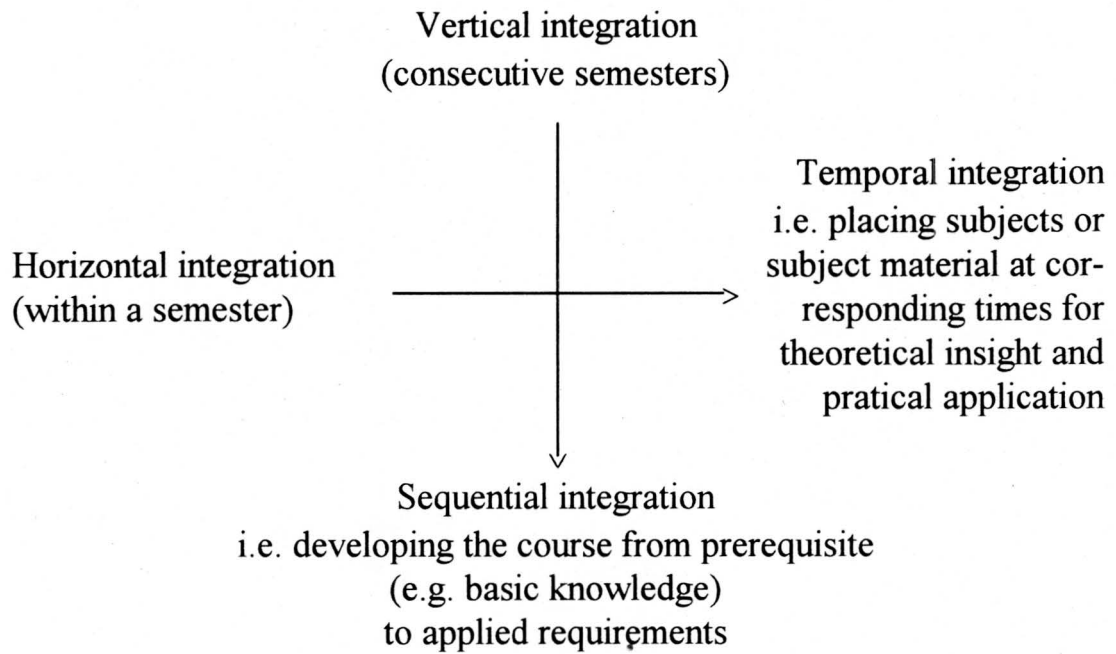

Fig. 3.2 **Rigtings van integrasie** (Nel, 1984:5)

Bo en behalwe die rigting van integrasie wys sy op die vlakke van integrasie naamlik makro-, meso- en mikro-vlakke waar integrasie op die makrovlak op werksgeleenthede dui byvoorbeeld 'n graadkursus wat tot die beroep van die liggaamlike opvoeding-leerkrag lei; die mesovlak wat integrasie binne kursusverband is, en dan mikrovlak wat integrasie op vak-vlak aandui. Sy verwys na die feit dat slegs liggaamlike opvoeding ter sprake is en rekreasie en sport nie in hierdie bespreking aangespreek word nie. Die model sou van toepassing kon wees op die ander dissiplines binne menslike bewegingskunde.

Sy wys daarop dat die beste uitgangspunt vir integrasie sou wees die doelstellings van liggaamlike opvoeding. In die breë studierrein sou dit die rasionaal (soos in beleidstudies saamgevat kan word) van die studierrein menslike bewegingskunde wees. Dan wys sy die metodes van integrasie aan waar die Amerikaanse student 'n beroepsveld kies en daarom sekere kursusse volg en hulle sommige kursusse in sekere jare volg. Die verpligte kursusstrukture is beter bekend en sy wys op die

moontlikheid van 'n samestelling van sommige kursusse. Een van die grootste probleme met integrasie is die ontwikkelinge binne die professionele dissiplines waar werk slegs bygevoeg word en sy dit nie as integrasie beskou nie.

Probleme rondom die beleid van die vak figureer voortdurend. Deurlopende beplanning op verskeie vlakke waar daar deeglik met die realiteit van werksgeleenthede en die moontlikhede van navorsing rekening gehou word, blyk nodig te wees. Die sinergie van teorie en praktyk was vir Isabelle Nel van kardinale belang. Sy was van mening dat die teorie van menslike bewegingskunde en die praktyk van menslike bewegingskunde die ideaal is, waar opgeleide leerkragte met die nodige teoretiese kennis in die situasie kom om beweging, soos dit in die werklikheid figureer, aan te spreek.

As voorbeeld vir gedetailleerde integrasie op die horisontale vlak (Nel, 1984:16), het sy hierdie voorbeeld gebruik (Fig. 3.3):

KINESIOLOGY	PRACTICAL EXPERIENCE		THEORY OF TEACHING AND PLANNING
BIO-CONTROL	SCHOOL CURRICULUM PROGRAMME	PEER INSTRUCTION	MATERIAL DESIGN
<u>Motor performance</u> <u>basic perceptual-motor theory</u>	<u>Movement activity programme</u>	<u>Instruction and material planning</u>	
<u>Ability</u>	- Continue stressing skill in performance	- Planning movement activities for presentation according to perceptual-motor skill components and presenting programmes	
- Motor skill aspects			
- Perceptual-motor aspects	<u>Situational activity programme</u>		
- Integrated aspects	- Games activities	- Planning and presenting situational activities	- Indirect method (problem- solving)
<u>Motor learning</u>	- Movement activities with environmental and situational changes		
<u>Task classification</u>			- Evaluation of presentation, method and nature of the task

Fig. 3.3 Gedetailleerde integrasie op die horisontale vlak (Nel, 1984:16)

Isabelle Nel beskryf dan 'n idealistiese benadering vir integrasie van kursusse in menslike bewegingskunde deur doelgerigte benadering. Sy reken dat dit die wyse kon wees om werkverskaffing in die studieterrrein te verbeter. As voorbeeld gebruik sy (Nel, 1984:20):

VAK: Groei en ontwikkeling

TEORIE: Geïntegreerde inligting van kontemporêre vakdissiplines, nl. aspekte van toegepaste fisiologie (fisieke ontwikkeling), kinesiologie (motoriese ontwikkeling), toegepaste sielkunde (affektiewe ontwikkeling), sosiologie in liggaamlike opvoeding (sosiale ontwikkeling), implikasies van groei en ontwikkeling vir onderrig (vaardigheidsvlakke ens.) ens.

VAK: Leer in liggaamlike opvoeding.

TEORIE: Geïntegreerde inligting insake motoriese en gedragsleer (inligting van kontemporêre vak of toegepaste dissiplines).

Isabelle Nel voorsien organisatoriese probleme met bogenoemde benadering en stel dan voor dat van rekenaartegnologie gebruik gemaak moet word om probleme die hoof te bied. Met die oog op integrasie op beroepsvlak meld sy die volgende tendense (Nel, 1984:23):

sosiale en opvoedkundige aspekte:

bevolkingsgroei

veranderende waardes

belangstelling in persoonlike gesondheid

invloed van die media

opvoedkundige armoede

besigheid en finansies:

onsekere ekonomie

groot besigheidsontwikkeling

tegnologiese ontwikkeling

industrie:

gebrek aan geskoolde arbeid

laer produktiwiteit

polities:

politieke isolasie en verhoudinge.

Sy het dan die professies se betrokkenheid by menslike beweging aangetoon met hierdie diagram (Fig. 3.4) (Nel, 1984:24). Hieruit dui sy byvoorbeeld die kursus, sportbestuur, aan wat nuttigheidswaarde vir die besigheidsektor en die akademie inhou.

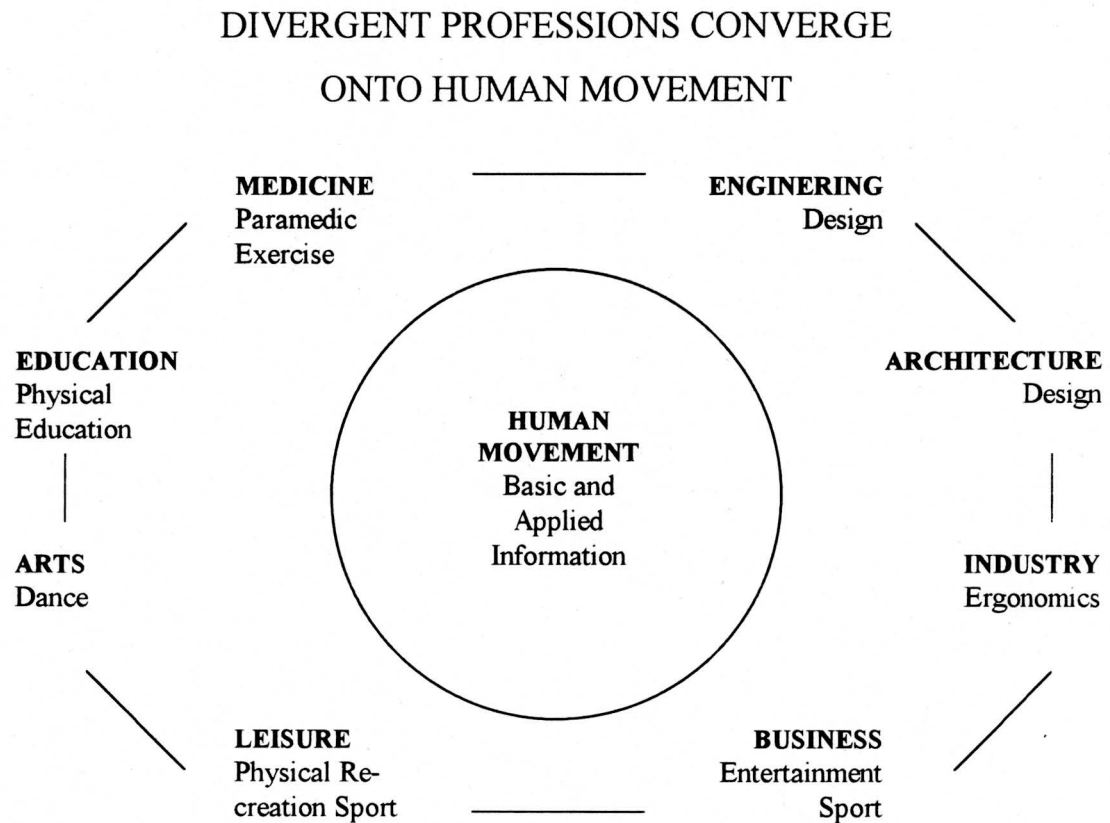

Fig. 3.4 Uiteenlopende professies konvergeer in menslike bewegingskunde

'n Verdere diagram (Fig. 3.5) toon die verband tussen Ergonomie en industrie met die werker se gesondheidstoestand aan (Nel, 1984:27):

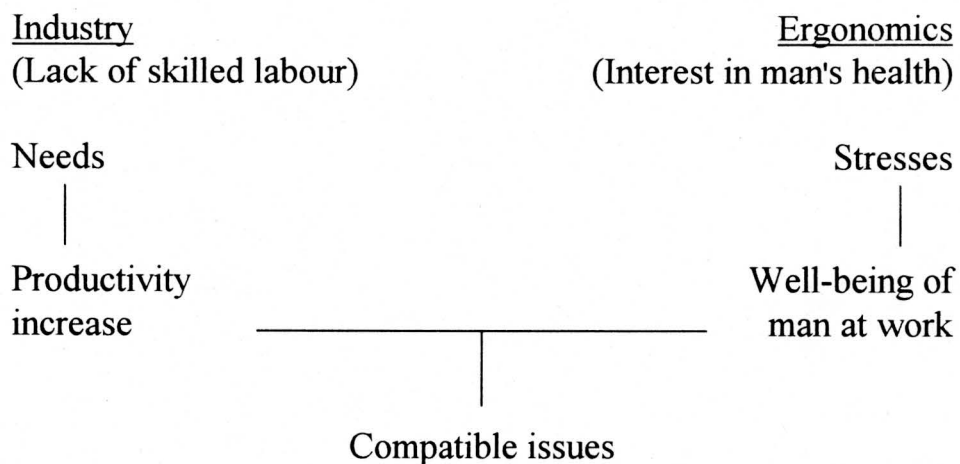

Fig. 3.5 Gemeenskaplike belange: Industrie-ergonomie

Isabelle Nel wys soos in haar doktorale studie op die verloop van menslike beweging in ergonomie en industrie aan.

Hierdie was slegs 'n poging om die noodsaaklikheid van integrasie en beplanning soos Isabelle Nel dit in die 80s uitgestippel het, saam te vat. Kritiese beskouings sou nie hier van pas wees nie, aangesien dit hoofsaaklik dokumentasie is van haar sieninge. Wat egter nie uit die oog verloor moet word nie, was dat sy verandering voorgestaan het. Sy wou die vak tot sy reg laat kom onder alle omstandighede. Sy het vooruit beplan en omstandighede was dikwels sodanig dat implimentering van belangrike sake nie die lig gesien het nie. Uit hierdie referaat is die geheelbeeld van die studieterrein, soos Isabelle Nel dit geken en by die veranderende omstandighede aangepas het, uitgebeeld. Sy het met haar visie van die vak 'n model en so 'n ideaal gedefinieer. Sy sluit hierdie bespreking af:

"... it is obvious that integration is but one consideration in the training of Physical Education. What the subject needs most, however, is dedicated leadership, i.e. a sufficient number of individuals in influential positions who have faith in the importance of the subject for education, who have effective marketing planning and knowledge ability and who have perseverance to wear down the prejudices which exist in the employment institutions, but who also can plan."

(Nel, 1984:32)

3.8 Samevatting

Dit is nie moontlik om al die detail van vakontwikkelinge in 'n enkele hoofstuk weer te gee nie. Vergelykende liggaamlike opvoedkunde (1977) is nie aangespreek nie. Daar kan nie op volledigheid aanspraak gemaak word nie, maar die essensie van Isabelle Nel se bydrae tot die uitbreiding van die studieterrein is saamgevat wat haar siening van die mens-in-beweging weergee. Deurgaans is gepoog om haar denkontwikkeling te beskryf in die lig van die holistiese benadering wat sy voorgestaan het binne die studieterrein. In die uitbreiding van die studieterrein het Isabelle Nel die behoeftes en leemtes soos sy dit identifiseer het, aangespreek. Die realistiese gebeure soos die spelende/dansende/swemmende kind, die fabriekswerker en huisvrou wat beweeg, is bestudeer. Sy het spesifieke bydraes gelever tot die uitbreiding van die kennisbron, wat nie slegs tot voordeel van die wetenskap is nie, maar tot voordeel van die mens-in-beweging. Sy het volhard deur die skep van 'n model vir liggaamlike opvoedkunde wat van toepassing gemaak kan word op MBK wat wetenskapsbeoefening in veranderende omstandighede aanspreek. In die opvolgende hoofstuk word haar skakeling met die professie gedokumenteer.

Verwysings

Boshoff AL 1981. Die geskiedenis van die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde aan die Universiteit van Stellenbosch. (1936-1975). Ongepubliseerde M. in Liggaamlike Opvoedkunde-tesis. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

Burnett C & Katzenellenbogen EH 1993. *'n Beskrywende bibliografie van tesisse en proefskrifte*. Johannesburg: Randse Afrikaanse Universiteit.

De Klerk R 1974. Ongepubliseerde klasaantekeninge vir geskiedenis van liggaamlike opvoeding in Suid-Afrika. Potchefstroom: Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.

Dobson P 1994. *Doc. The life of Danie Craven*. Cape Town. Human and Rosseau.

Fakulteit Opvoedkunde 1971. Notule van Fakulteitsvergadering, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 31 Augustus.

Fakulteit Opvoedkunde 1985. Notule van Fakulteitsvergadering, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 12 Augustus.

Gerdener I, Nel I, Oertli T, Postma G 1965. *Ritmiese beweging* (3de uitgawe). Elsie'srivier: Nasionale Handelsdrukkery.

IAPESGW 1969. *Traditional and modern forms of physical education*. Report of Sixth IAPESGW Congress held in Tokyo, Japan. 18-22 Augustus.

Katzenellenbogen EH 1984. *Suid-Afrikaanse danse in volkstrant*. Pretoria: HAUM.

Katzenellenbogen EH & Wiid BM 1979-81. *Lesse in liggaamlike opvoeding volgens programeenhede / "Lessons in physical education according to programme units"*. [Serie van nege boeke vir elke taal, Sub. A - St. 7]. Parow: NASOU.

- Katzenellenbogen EH & Wiid BM 1980. Kurrikulumevaluering: Liggaamlike opvoeding vir meisies. Verslag aan die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing, R/33/159. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Neethling E 1994. Onderhoud met voormalige inspektrise van liggaamlike opvoeding van die Oranje-Vrystaat.
- Nel HI (g.d.)a. Ongepubliseerde klasaantekeninge vir kinesiologie. Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI (g.d.)b. Unpublished notes for kinesiology. Department of Physical Education, University of Stellenbosch.
- Nel HI 1947a. A survey of recreational interests of Wellesley High School girls. Unpublished thesis for M. of Science in Hygiene and Physical Education. Framingham, MA: Wellesley College.
- Nel HI 1948a. Is ontspanningskampe by ons moontlik? *Vigor*, I (5): 42-44.
- Nel HI 1948b. Whither physical education? *Vigor*, II (1): 30-31,37.
- Nel HI 1949. 'n Pleidooi vir moderne dans. *Vigor*, II (4): 26-28.
- Nel HI 1952. 'n Verwaarloosde vak. *Vigor*, V (4): 37-39.
- Nel HI 1961. "Preparation for all activities". Ongepubliseerde lesing gelewer by die IAPESGW-kongres, Washington DC, VSA.

- Nel HI 1962. "Kinesiological principles as part of ergonomics in industry". Ongepubliseerde D.Ed. Ph.- proefskrif. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1967. "Neuromuscular development". Ongepubliseerde aantekeninge vir die sillabus. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1969. Ongepubliseerde klasnotas vir bewegingsopvoeding. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1972a. 'n Pleidooi vir aandag aan perseptueel-motoriese ontwikkeling. *Blue Stocking*, XXX(10): 36-39.
- Nel HI 1973. Bekendstellingskursus van die kernsillabus. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1976. Ongepubliseerde dokument in sake sillabusse. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1984. "An integrated approach to curriculum planning". Ongepubliseerde lesing gelewer by die SAVSLOR-seminaar, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1995. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1996. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI 1997. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI, Wiid BM, Katzenellenbogen EH 1972. Die noodsaaklikheid van deelname aan 'n doeltreffende bewegingsprogram vir gewenste perseptueel-motoriese ontwikkeling. Ongepubliseerde verslag vir die RGN. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde.

Postma JW 1961. LO moet herdoop word. *Vigor*, XI (2). 11

Roux P 1964. Opvoedkundige dans. *Byvoegsel tot Die Burger*, (Kaapstad) 26 September. 6-9.

Salvendy G (ed.) 1987. *Handbook of human factors*. New York: John Wiley.

SAVGLO & O 1955b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Julie.

SAVLOR (g.d.). Inligtingstuk in sake samestelling van Dames-dosentekomitee. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

SAVSLO 1984a. "Planning is crucial in Physical Education", Seminaarprogram, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 1-2 Oktober.

SAVSLO 1984b. 'n Lewe in diens van LO. Nuusbrief 3(2). Pretoria: SAVSLO. 10.

- Scholtz GJL 1996. Persoonlike korrespondensie van die Departementshoof van Rekreasiekunde, Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys, Potchefstroom.
- Scott-Williams J 1949. Modern dance. *Vigor*, II (2): 8-9.
- Thompson N 1949. Report of the first IAPESGW congress. *Vigor*, III (1): 7.
- Troester CA 1961. Editor's Mail. *Journal of Health Physical Education and Recreation*, 32(9): 6-8.
- Van der Merwe CP & Albertyn CF (Red.) 1973. *Die vrou*. Stellenbosch: CF Albertyn Bpk.
- Van der Merwe FJG 1994. *Sportgeskiedenis*. Stellenbosch: FJG Publikasies.
- Van Wyk E 1997. Onderhoud met voormalige plaasvervangende dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Wells K 1963. *Kinesiology*. Philadelphia, PA: Saunders.
- Wiid BM 1995. Onderhoud met afgetrede dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Hoofstuk 4

Isabelle Nel as leier in die professie

- 4.1 Nasionale verenigings
 - 4.1.1 Die Vroue-Afdeling van SAVSLOR
 - 4.1.1.1 Voorgeskiedenis
 - 4.1.1.2 Die jare 1952 - 1959
 - 4.1.1.3 Die jare 1960 - 1969
 - 4.1.1.4 Die jare 1970 - 1979
 - 4.1.1.5 Die jare 1980 - 1990
 - 4.1.2 Ander plaaslike verenigings
 - 4.1.2.1 SAVSLOR
 - 4.1.2.2 US verenigings vir damesport en -ontspanning
 - 4.2 Internasionale verenigings
 - 4.2.1 International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (IAPESGW)
 - 4.2.2 Ander verenigings
 - 4.2.3 Betekenis van internasionale kongresse
- Verwysings

4.1 Nasionale verenigings

Isabelle Nel het in Amerika kennis gemaak met die verenigings aldaar. Sy het dit noodsaaklik beskou om met ander lede van die professie kontak te maak om liggaamlike opvoedkunde te bevorder. In hierdie hoofstuk word gepoog om haar rol in die verenigings wat in Suid-Afrika

tot stand gekom het en haar bydraes tot bestaande verenigings aan te toon. Dit is van meet af aan duidelik dat die verenigings se bedrywighede vervleg is met die navorsing en kursusse wat vanaf die Universiteit van Stellenbosch geloods is. Alhoewel die onderwerpe tematies aangebied is in Hoofstuk 3, word Hoofstuk 4 kronologies aangebied. Die uitbreiding van die professie en die omvang van vakontwikkeling blyk duideliker in so 'n aanbieding. Sommige aspekte word in detail aangebied, omdat Isabelle Nel nie alleen verantwoordelik was vir alle relevante bedrywighede in die verenigings nie.

Die presiese gebeure kon in sommige gevalle in notules nagevors word. Onderhoude met Isabelle Nel, Elrita Neethling, Beatrice Wiid en andere is gebruik om inligting aan te vul van die werksaamhede van die nasionale Vroue-Afdeling van SAVSLOR. Dit sluit aan by eersgenoemde motivering vir die struktuur van die hoofstuk.

Na aanleiding van Rijdsdorp se taksonomie van verenigings in Bailey (1996:7), kan die Suid-Afrikaanse verenigings ingedeel word in:

Algemene verenigings wat die hele terrein van menslike bewegingskunde dien (byvoorbeeld SAVSLOR)

Kategorieëse verenigings wat:

spesifieke toegepaste studieterreine (byvoorbeeld bewegingsopvoedkunde) of afdelings binne SAVSLOR dien;

spesifieke vakdissiplines en belange-groepe in menslike bewegingskunde verteenwoordig (byvoorbeeld die perseptueel-motoriese belangegroep) en

wat op sekere aktiwiteite fokus (byvoorbeeld vroeëre TRIMSA).

Die Suid-Afrikaanse verenigings en hul ontstaan toon ooreenkomste met die buitelandse verenigings as na hierdie taksonomie gekyk word. Daarbenewens het Dorothy Ainsworth, wat 'n sleutelrol in die buitelandse verenigings gespeel het, as inspirasie gedien vir die ontstaan van die Suid-Afrikaanse Vroue-Afdeling van SAVSLOR.

4.1.1 Die Vroue-Afdeling van SAVSLOR

4.1.1.1 Voorgeskiedenis

In die opgetekende geskiedenis van die Vroue-Afdeling van die Suid-Afrikaanse Vereniging vir Liggaamlike Opvoeding, Sport en Rekreasie (vanaf 1982 SAVSLOR), aanvanklik bekend as die Suid-Afrikaanse Vereniging vir Gesondheid, Liggaamsoefeninge en Ontspanning (SAVGLO & O) en sedert 1960, SAVLOR, word die stigting van die vereniging as volg aangeteken:

Tydens 'n informele vergadering van dosente in Liggaamlike Opvoeding te Bloemfontein in 1948, is die onderwerp vir die eerste keer aangeroer. Die eerste offisiële bespreking het plaasgevind by die stigtingsvergadering van die SAVGLO & O, tydens die jaarlikse byeenkoms van liggaamlike opvoeders te Stellenbosch in 1950.

(Hartman, 1952:1)

Volgens Isabelle Nel (1995) is die versoek by die algemene vergadering van SAVGLO & O gerig dat die dames met die stigting van hul afdeling

moes wag, om eerstens die nasionale vereniging gevestig te kry voordat nog 'n nuwe vereniging gestig word. Derhalwe is 'n komitee saamgestel om die nodige voorbereidings en aanvoerwerk te doen vir die stigting van die Vroue-Afdeling op 'n later tydstip. Hierdie komitee het bestaan uit: mejj. I. Nel as sameroeper, R. van der Walt, E. Neethling en E. Wiese.

Aan die Universiteitskollege van Bloemfontein was Isabelle Nel en mnr. A. Britton destyds werksaam. Mnr. Britton was die eerste voorsitter van die Dosente-Vereniging (*Vigor*, 1949:29) van liggaamlike opvoeders, wat in die 40s gestig is en Isabelle Nel het leiding geneem in die stigting van die Dames-Afdeling van SAVGLO & O en het ook as voorsitter van SAVGLO & O opgetree in 1957-1959 (*Vigor*, 1958:24). Hierdie persone was instrumenteel in die daarstelling van twee van die prominente professionele liggame wat vir menslike bewegingskunde tot stand sou kom.

Op 9 Julie 1952, is in die lesingkamer by Hartbeespoortdam 'n vergadering belê deur mejj. I. Nel, R. van der Walt, E. Neethling, E. Hartman en E. Wiese. By hierdie geleentheid het Isabelle Nel as voorsitter opgetree namens die eersgenoemde voorlopige komitee wat 58 belangstellende lede byeengebring het (SAVGLO & O, 1952a). Sy het aan die vergadering verduidelik dat afdelings binne die breë vereniging van SAVGLO & O gestig kon word. Die motivering vir die ontstaan van 'n damesvereniging is as volg uiteengesit.

Mejj. A. Ross (Fairbanks) en M. Lasbrey het uiteensettings gegee van soortgelyke verenigings in onderskeidelik die VSA en die Lingvereniging in Engeland. Anders as die sport-organisasies wat hoofsaaklik deur Brittanje beïnvloed is, het die Vroue-Afdeling reeds by stigting die invloed van Amerikaanse vakgenote getoon. Mej. Hartman het op die

voordele gewys van die gesamentlike pogings om probleme aan te pak byvoorbeeld die aanbieding van LO vir dames deur mans; groot skole waar onopgeleide leerkragte in LO bestaan het en derdens opgeleide persone wat nie LO-klasse kry om aan te bied nie. By hierdie geleentheid het mej. Hartman ook gewys op die voordele van die uitruil van inligting wat makliker kan geskied deur middel van 'n vereniging (SAVGLO & O, 1952a).

Die motivering wat by die stigtersvergadering voorgehou is en die motivering wat by die voorlopige vergadering gehou is, stem ooreen. Dit is duidelik dat daar behoefte was om die beginner-onderwyseres in haar beroep te ondersteun, dat inligting ter aanvulling vir die voortgesette beoefening van die beroep noodsaaklik was en dat ooreenstemming bereik moes word oor die middele wat in liggaamlike opvoeding vir die meisie aangebied moes word. Uit die opgetekende motivering vir die daarstelling van 'n Vroue-Afdeling, word die gebrek aan samewerking tussen ontspanning en liggaamlike opvoeding uitgewys asook die "ongewenste persone" wat betrokke was by die afrigting van meisies-sportspanne. Mev. E. Honiball (née Wiese) het bevestig (1997), dat die enigste manier vir die onderwyseres om op hoogte te bly van nuwe vakverwikkelinge via die Vroue-Afdeling was.

By die stigtersvergadering is die volgende persone as bestuur aangewys:

Voorsitter:	Mej. I. Nel
Sekretaresse:	Mej. R. Van der Walt
Tesourier:	Mej. E. Neethling
Addisionele lede:	Mejj. E. Hartman en E. Wiese.

Die vergadering is later (11 Julie) hervat met die verkiesing van streekverteenwoordigers (SAVGLO & O, 1952b). Hierdie streke met die persone wat hulle verteenwoordig het, was:

Mej. M. Strydom	S.Tvl.	Mej. F. Nell	O.Tvl.
Mej. J. Retief	W.Tvl.	Mej. T. Oertli	N.Tvl.
Mej. N. Thompson	W.P.	Mej. D. Windsor	O.P.
Mej. H. Nienaber	O.V.S.	Mev. G. Postma	Boland
Mej. A. Fick	Leerkragte	Mej. M. Smith	Speelsentrums

Lede is ook aangewys vir die streke wat nie op die vergadering verteenwoordig was nie. Mejj. Maskew en Lasbrey het as verteenwoordigers vir organiseerders en inspektrises opgetree. Sodoende is verseker dat alle belangegroepes landwyd by die Vroue-Afdeling ingeskakel het. Professionele aangeleenthede kon landwyd koördineer word met die betrokkenheid wat op hierdie wyse bekom is.

Om kontak tussen lede landwyd te verkry, kon slegs deur middel van die genoemde vereniging geskied. Komiteelede landwyd kon die kontak in hul onderskeie streke bevorder vir die eenvormige uitleef van die professie. In paragraaf 3.2.3 is verwys na Isabelle Nel se siening van die noodsaaklikheid om 'n professie met 'n gesamentlike fokus in die lewe te roep. Met die tot standkoming van die Vroue-Afdeling het sy tot 'n mate hierdie gedagte verwerklik.

4.1.1.2 Die jare 1952 - 1959

Die werksaamhede van die Vroue-Afdeling kan in ooreenstemming met die werkkode van die Vroue-Afdeling gesien word. Liggaamlike opvoeding en sport vir dogters en vroue sou op alle terreine van die

samelewing bevorder word (Nel, 1995). Een van die eerste aspekte wat die vereniging se aandag geverg het, was die daarstelling van 'n eenheidstelsel of 'n holistiese uitgangspunt in die benadering tot liggaamlike opvoedkunde. Dit is vergestalt in die bespreking wat mej. Van der Walt gelei het op die vergadering te Hartbeespoortdam (SAVGLO & O, 1952c). Mej. Van der Walt het dit beklemtoon dat liggaamsoefeninge op skool in ooreenstemming met vakonderrig op skool moes wees. Lede van die Uitvoerende Bestuur (prof. C. Smit, mnr. A. Britton en mej. D. Swanepoel) wat op uitnodiging van die Vroue-Afdeling hierdie vergadering bygewoon het, het mej. Van der Walt se standpunt ondersteun. Dit sluit aan by Isabelle Nel se siening (sien 3.2.3) waar sy 'n breë perspektief van die vak en 'n nasionale standaard vir liggaamlike opvoeding vir Suid-Afrika bepleit. Planmatigheid en progressie het in die bestaande programme ontbreek. Die uitgangspunt van die dames was nie menslike beweging nie, maar sinvolle beweging vir alle meisies oor 'n periode van 12 jaar.

Ander werksaamhede waarby Isabelle Nel in hierdie tydperk betrokke was, was die opstel van 'n pamflet waardeur 'n kursus in ritmiese beweging by geleentheid van 'n kamp sou geskied met mejj. I. Gerdener, T. Oertli en mev. G. Postma as hulp. Die behoefte om nuwe inligting te bekom en nuwe onderwyseresse te ondersteun sou hierdeur verwerklik word. Daarbenewens is dit die aanvang van samewerking tussen persone in die beroep wat in verskillende denkskole opgelei is. Uit hierdie samewerking wat deur middel van die Vroue-Afdeling bewerkstellig is, en onder leiding van Isabelle Nel gestaan het, kan die verwerkliking van Isabelle Nel se visie van 'n eklektiese stelsel vir Suid-Afrika gesien word.

Die belangrike taak van buitelandse skakeling het Isabelle Nel hanteer. Isabelle Nel het in samewerking met mej. N. Thompson die nuusbrieff van gebeure in die Suid-Afrikaanse Vroue-Afdeling saamgestel vir die internasionale kongres van IAPESGW te Parys, 1953 (SAVLO & O, 1952c). Voorstelle van die Vroue-Afdeling vir hierdie kongres en vir IAPESGW sou ook deur Isabelle Nel hanteer word. In ooreenstemming met die werkkode van IAPESGW het Isabelle Nel die Suid-Afrikaanse kode opgestel (sien 4.2.1). Isabelle Nel het die geleentheid gesien om op hoogte te bly met vakontwikkelinge in die buiteland deur lidmaatskap van IAPESGW. Sy het dit ook as 'n geleentheid gesien om Suid-Afrika in die professie te promoveer (Nel, 1995).

In die Vroue-Afdelingnotules van 1953 (SAVGLO & O, 1953a) is vermeld dat die bevordering van sagtebal as skoolsportsoort vir meisies aanbeveel word. Dit sluit aan by Isabelle Nel se taak in die ondersoek na sagtebalreëls vir meisies. Die skakeling met sportorganisasies vir die daarstelling van gegradeerde skeidsregters was ook een van die Vroue-Afdeling se take in 1953.

In die bekendstelling van nuwe werk het die Vroue-Afdeling 'n toergroep georganiseer en 'n handleiding saamgestel. Uit hierdie notule (SAVGLO & O, 1953a) is dit duidelik dat daar nog nie eenstemmigheid by die verskillende onderwysdepartemente was oor die eise wat aan die liggaamlike opvoeder gestel is nie. Die departemente was ook nie geneë om hul beleid sonder spesifieke verloop met belanghebbendes te bespreek nie, en volgens mej. Maskew (SAVGLO & O, 1953b) het informele besprekings gevolg. Dit was uiters noodsaaklik dat die vereistes wat opleidingsinrigtings aan studente gestel het om suksesvol in die beroep te staan, in ooreenstemming moes wees met die vereistes wat inspektories

aan onderwyseresse gestel het. Dit kan gestel word dat die onderwysdepartemente met die persone wat die leiding aan onderwyseresse moes gee, nie op hoogte was van wat by verskillende opleidingsentra gebeur het nie. Daarbenewens het die verskillende opleidingsentra elk sy eie standaard en stelsel voorgehou aan studente. Isabelle Nel (1995) het dit as 'n leemte in die stelsel gesien en sy wou skakeling met die onderwysowerhede en opleidingskolleges bewerkstellig. Daar is reeds (sien 3.1.3) verwys na Isabelle Nel se siening van nasionale samewerking.

Met mej. E. Hartman as die volgende termynvoorsitter van die Vroue-Afdeling, is by die Oktober 1954-vergadering (SAVGLO & O, 1954) in Stellenbosch bekend gemaak dat Isabelle Nel 'n lys van beurse van oorsese inrigtings opgestel het en dat sy dit gereeld deur *Vigor* bekend sou stel. In Januarie (SAVGLO & O, 1955a), het Isabelle Nel gedurende die Uitvoerende Bestuursvergadering te Hartbeespoortdam, voorgestel dat sy sportinstansies sou nader om die Afrikaanse terminologie in sport te bevorder. By hierdie geleentheid is versoek dat buitelandse ambassades genader word vir die beskikbaarheid van films oor liggaamlike opvoeding, sport en ontspanning wat in hul lande aangebied word. Die bevordering van liggaamlike opvoeding vir die vrou en meisie en die noodsaaklikheid vir nuwe kennis van die vak is deur hierdie aktiwiteite bevorder.

Op die vergaderings in April te Pretoria (SAVGLO & O, 1956a), is mev. Postma en mejj. Nel, Hughes en Oertli voorgestel as lede om 'n komitee te vorm om kursusse te reël vir die bekendstelling van die handleiding insake ritmiese beweging.

Die eerste kursus in ritmiese beweging is vir April 1957 te Bloemfontein beplan. Op hierdie vergadering in November (SAVGLO & O, 1956b), is ook verslag gedoen oor die beskikbaarstelling van musiekplate. Hierdie musiekplate sou saam met die ritmiese handleiding gebruik kon word. Op 29 April 1957 is 'n spesiale vergadering gehou om die kontrak wat met Nasionale Pers gesluit is, te bespreek (SAVGLO & O, 1957a). Mej. Gerdener het musiekopnames te Kaapstad gemaak.

Op 'n vergadering gehou op 16 Desember 1957, het Isabelle Nel voorgestel dat: "die Internasionale Vereniging gevra moet word om geen artikels oor Suid-Afrika te aanvaar tensy dit deur die Vroue-Afdeling goedgekeur is nie" (SAVGLO & O, 1957b). Hierdie voorstel is eenparig deur die Uitvoerende Bestuur aanvaar. Daar is nie duidelikheid in die notules waarom hierdie besluit geneem is nie, maar die verklaring wat Isabelle Nel (1997) aanbied is dat daar versekering moes wees dat die kwaliteit van die werk aan die nodige vereistes moes voldoen. Isabelle Nel is by die Desember-jaarvergadering as vise-voorsitter verkies (SAVGLO & O, 1957c).

Tydens die Mei-vergadering van 1958 (SAVGLO & O, 1958), het mej. M. Warren (voormalige vakinspektrise Wes-Kaap), 'n addisionele lid van die Uitvoerende Bestuur, bekend gemaak dat sy 'n internasionale kongres in Wallis sou bywoon. Die kongres is tydens die Statebondspele aangebied en mej. Warren (1997), het bevestig dat sy tydens die kongres verslag gedoen het van "liggaamsoefeninge" van meisies in Suid-Afrika.

Mej. E. Hartman (SAVGLO & O, 1959) maak melding van die voorgenome besoek van prof. en mev. Diem van Duitsland. Uit hierdie notule is dit duidelik dat die Vroue-Afdeling nie sou poog om individuele sportsoorte te bevorder nie. Netbal sou nie ter wille van netbal bevorder

word of hokkie ter wille van hokkie nie, maar die geleenthede wat dit vir die meisie en vrou kon bied om hul sport te beoefen. Samewerking met die nasionale liggame vir dameshokkie en netbal is begin met die gradering van skeidsregters in hierdie sportsoorte. Die Bolandtak van SAVGLO & O het hiermee leiding geneem en Pretoria het onderneem om met soortgelyke werk te begin. Op dieselfde vergadering is besluit om Dorothy Ainsworth, Presidente van IAPESGW, te nooi om die Internasionale Opvoedkunde Kongres te Natal in 1960 by te woon. Vir die Desember-vergadering is 'n kliniek vir sportorganiseerders en liggaamlike opvoeders van opleidinginrigtings beplan. Damestudente sou na die kongres uitgenooi word om 'n studente-organisasie in liggaamlike opvoeding te stig. Isabelle Nel sou die programme beplan. Op hierdie wyse kon die professie reeds op studie-vlak die student by die professie betrek.

4.1.1.3 Die jare 1960 - 1969

Uit die notules van die vergadering van die Uitvoerende Bestuur (SAVGLO & O, 1960), is Dorothy Ainsworth se besoek bespreek waar genotuleer is dat sy op 13 Junie 1960 sou arriveer en hoofsaaklik lesings sou gee in verband met fiksheid, die plek van ritmiese werk en kreatiwiteit, "types of activity", en navorsing. Ander werksaamhede wat in 60s beplan is, was 'n kalender wat uitgegee sou word, die herdruk van die ritmiese beweginghandleiding en die vervaardiging van films.

In 1961 word SAVGLO & O, die Suid-Afrikaanse Vereniging vir Liggaamlike Opvoeding en Rekreasie (SAVLOR). Op 4 Junie 1961 (SAVLOR, 1961) is 'n Uitvoerende Komitee-vergadering van die Vroue-Afdeling gehou te Waterkloof. Mej. Neethling het 'n nuwe werkkode

saamgestel en die naamsverandering sou ook van toepassing wees op die Vroue-Afdeling. Mejj. E. Hartman en M. van der Meulen het foto's, eksemplare van die vaktydskrif *Vigor*, en leerplanne van die Nasionale Dowes na die IAPESGW-kongres in die VSA gestuur. Isabelle Nel het hierdie kongres bygewoon (sien 3.3.1).

Tydens die Junie 1963-vergadering spreek Isabelle Nel haar bereidwilligheid uit om die nuusbrief saam te stel en onder lede te versprei wat onder andere inligting sou bevat aangaande beskikbare films, boeke, musiekplate en bandopnames insake liggaamlike opvoeding. Die werkkode sou versprei word asook 'n vraelys waarin lede hul voorkeur aan projekte kon aantoon (SAVLOR, 1963a). Die langtermynbeplanning wat tydens hierdie vergadering voorgestel is, was: die uitbreiding van die opvoedkundige doelstellings van die vak deur middel van verteenwoordigers van kolleges en universiteite asook kontak met hooggeplaaste persone deur Isabelle Nel en mej. E. Hartman. Musiekopnames vir ritmiese beweging en die verkryging van 'n "Uniale verstandhouding deur middel van kort kursusse om die programme van primêre, sekondêre skole en opleidingskolleges asook die oefenstof, metode en werkskemas te bespreek" (SAVLOR, 1963a:5), was deel van die program van werksaamhede. Die gebrek aan skakeling tussen die onderwysdepartemente, onderwyseresse en opleidingsinrigtings sou sodoende aangespreek kon word.

Op 7 Desember 1963, bepleit Isabelle Nel die verbeterde status van die vak. Dit was toe reeds duidelik dat sommige lede van die Vroue-Afdeling besondere bydraes gelewer het vir die tot standkoming van die liggaamlike opvoedingprofessie. Die deursettingsvermoeë van persone wat gepoog het om alle betrokkenes byeen te bring en te hou kan slegs waardeur word

deur die persone wat dit beleef het. Ten spyte van terugslae byvoorbeeld die swak bywoning van die Nasionale Opvoedkunde-kongres te Durban, het die Vroue-Afdeling voortgegaan om hul doelstellings te bereik. 'n Landwyse navorsingsprojek oor bewegingsopvoeding onder leiding van Isabelle Nel is bekend gemaak (SAVLOR, 1963b). Volgens die aangetekende notules, sou die ondersoek oor die spesifisiteit van reaksietyd handel. Isabelle Nel (1997) wou op daardie stadium 'n projek loods wat kwantitatief was, omdat min persone oor ervaring van navorsing beskik het. 'n Film van die Suid-Afrikaanse Spele is in 1964 suksesvol vervaardig en die Bolandtak van die Vroue-Afdeling het 'n kursus vir meisies te Tricelle in samewerking met die Departement Onderwys, Kuns en Wetenskap, aangebied. Tydens die Mei 1964-vergadering (SAVLOR, 1964) word die bekendstelling van 'n memorandum oor die doelstellings van LO vir meisies vir die Nasionale Adviserende Onderwysraad voorgestel. Isabelle Nel het voorgestel dat die mans 'n soortgelyke werkstuk saamstel. 'n Terminologievergadering is ook beplan (SAVLOR, 1965b). Uit 'n tweejaarlikse verslag van die Vroue-Afdeling (Desember 1963 - Oktober 1965a) se werksaamhede, word verwys na die publikasie van 'n volksdansboek en musiekplaat deur mev. H. Robbertze en mev. H. Botha. 'n Demonstrasie van swemafrigting vir gestremde persone is in die Boland aangebied. Die werk aan 'n terminologieboek word vermeld, asook die pionierswerk wat mev. Hilda Botha verrig met die Nasionale Fiksheidskema. Tydens die Oktober-vergadering van Bloemfontein, is verslag gelewer van van 'n kamp, 'n dansfees en mej. Gay Cheyney (van die VSA), besoekende dosent aan die Universiteit van Stellenbosch, wat 'n danskursus gelei het by die Bolandtak van die Vroue-Afdeling.

Tydens die 1965-termyn is 'n ondersoek geloods na die wenslikheid van liggaamlike opvoeding as eksamenvak al dan nie. Die resultaat van 'n

vraelys was dat verskeie betrokkenes van mening was dat verslag gedoen moes word van leerlinge se werk, maar dat dit nie 'n eksamenvak moes word nie.

In die tydperk van 1966-1968 was verskeie lede van die Vroue-Afdeling betrokke by die sillabusrojek. 'n Amptelike komitee is aangestel (sien 3.5.1) en samewerking met inspektrises, universiteitsdosente, opleidingskolleges en onderwyseresse is deur die Vroue-Afdeling bewerkstellig. Sodoende kon samewerking verkry word en 'n nasionale standaard gestel word. Eenstemmigheid kon oor opleiding bereik word en konflik met onderwysdepartemente kon uit die weg geruim word. Terugvoering van leerkragte en inspektrises kon op hierdie wyse verkry word. 'n Amptelike struktuur beteken (Nel, 1997) dat finansies verkry kon word om die kommunikasie tussen inspektrises van liggaamlike opvoeding, dosente opleidingskolleges en dosente aan universiteite te verbeter. Volgens Isabelle Nel, het veral die Wes-Kaap geslaag om samewerking tussen die groepe te verkry.

Uit dié bedrywighede is die vestiging van die professie prominent. Voortdurend is gepoog om liggaamlike opvoeding as professie gevestig te kry en probleme wat lede geïdentifiseer het, byvoorbeeld die probleme rondom geskikte terminologie en die handhawing van liggaamlike opvoeding as volwaardige skoolvak aan te spreek.

4.1.1.4 Die jare 1970 - 1979

In die voorsittersverslag van September 1974 (SAVLOR, 1974), word die een-en-twintigjarige bestaan van die Vroue-Afdeling van SAVLOR

gevier. Oud-lede soos mejj. E. Hartman en I. Gerdener asook mev. G. Postma is na hierdie vieringe genooi.

Die werksaamhede vir 1974 was die bekendstelling van die nuwe sillabus (sien 3.5.1) en die skrywe van lesse vir sekere gedeeltes van die sillabus op versoek van die vakinspektrises vir die leerkragte van die Oostelike Provinsie en die Oranje-Vrystaat. Daar is begin gemaak met die opteken van die geskiedenis van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, maar die belangrikste gebeurtenis in 1973 in Teheran, was die toesegging van die IAPESGW-kongres in 1977 in Kaapstad. Die doelstelling om te skakel met alle vroue in die professie het 'n hoogtepunt bereik met hierdie kongres in Suid-Afrika. Isabelle Nel (1996) het voor die Teheran-kongres aan die inspektrises van die onderskeie onderwysdepartemente geskryf om 'n kinderitem vir die kongres aan te vra. Die Silwerblaargroep is op voorstel van mev. A. du Toit benoem. Hierdie groep het Suid-Afrika met onderskeiding verteenwoordig. Die optrede het gelei tot die stigting van die "Silverleaf Performing Arts Trust". In 1997 het die Junior Dansgeselskap van die Silverleaf Trust by die IAPESGW-kongres in Lahti (Finland), opgetree waar die program opgedra is aan Isabelle Nel en Liselot Diem (IAPESGW, 1997).

Uit die werksaamhede van hierdie tyd, blyk dit dat universiteite meer klem op navorsing gelê het en wel in verskeie rigtings, naamlik onderwys, onderrigmetodes en perseptueel-motoriese aspekte. Isabelle Nel meld in haar verslag dat die enigste teleurstelling die feit was dat die Departement van Sport en Ontspanning nog nie hul weg oop gesien het om dames aan te stel nie. Dit is vreemd dat ten spyte van die opleiding wat dames geniet het en die rol wat die vrou in gemeenskapsgesondheid speel, dat betrekkings in hierdie rigting slegs aan mans toegesê is.

In die voorsittersverslag van 1974, doen Isabelle Nel (SAVLOR, 1974) verslag van die ontstaan en werksaamhede van die Vroue-Afdeling. Sy het die hoogtepunte van 1950 uitgelig as kursusse, die nasionale toer, publikasies, musiekplate en film. Uit die 60s is die Nasionale sillabus, navorsing, verdere kursusse, publikasies en films aangedui en vir die jare 70s die internasionale kongres, navorsing en verdere kursusse, bandopnames, videobande en films. Hierdie verslag strook met die notules van die Vroue-Afdeling en die doelstellings wat by die stigting van die Vroue-Afdeling tot die ontstaan van die Vroue-Afdeling gelei het, is met hierdie werksaamhede nagestreef (SAVGLO & O, 1952a).

In 1975 is 'n seminaar georganiseer in verband met perseptueel-motoriese gestremdheid. Tydens die seminaar (SAVLOR, 1975) het Isabelle Nel 'n lesing aangebied met die titel: "'n Funksionele benadering tot bewegingsevaluering in liggaamlike opvoedkunde". Bryant Cratty het lesings in die evaluering van perseptueel-motoriese gestremdheid en navorsing gegee. Ander onderwerpe wat tydens die seminaar aangespreek is, is neurologiese aspekte, sielkundige aspekte, evaluering, die metodiek vir onderrig in spesiale skole, mediese aspekte sowel as spanwerk. Laasgenoemde is deur dr. Hamilton aangebied.

Tydens 1976 en 1977 het die Vroue-Afdeling geen ander projekte geloods benewens die organisasie van die IAPGWS-kongres nie. Die kongres kan gesien word as die samesnoering van die Suid-Afrikaanse bewegingsopvoeders in die buiteland. Isabelle Nel, as vise-president van die internasionale vereniging en voorsitter van die Suid-Afrikaanse afdeling, was die natuurlike leier van die bewegingsopvoedkundiges om hierdie era in te lei. Die tema van die kongres, "Towards better teaching and coaching" weerspieël die Suid-Afrikaanse bydrae tot liggaamlike

opvoedkunde en sport in die internasionale gemeenskap van menslike bewegingsopvoedkundiges.

In die Nuusbrief (SAVLOR, 1979) is onder meer verslag gedoen van die kursus in antropometrie wat deur prof. J. Borms van België en Bill Ross van Kanada aangebied is. Isabelle Nel het die inisiatief geneem om hierdie persone na Suid-Afrika te nooi. Dit het gelei tot die Suid-Afrikaanse Spele Antropometriese projek onder leiding van Isabelle Nel (SAVLOR, 1982:12). Een van hierdie lede, prof. J. Borms, was een van die stigterslede van die International Society for the Advancement of Kinanthropometry (ISAK), wat onder ICSSPE se beskerming in 1986, ontstaan het (Bailey, 1996:253). SAVLOR was ook met hierdie aanbieding behulpsaam (sien 4.1.2).

4.1.1.5 Die jare 1980 - 1990

In die tydperk is die Uitvoerende Bestuur van die Vroue-Afdeling deur die Bolandtak oorheers. Die rede vir die gebeure was om die werksaamhede van die vereniging meer stroombelyn te maak met die Uitvoerende Bestuurslede in een streek. Mev. Hantie du Toit is as sekretaresse verkies, mej. Esna Zietsman as tesourier en Isabelle Nel was die voorsitter. Die werksaamhede van die vereniging het nou na die teoretiese aspekte verskuif met die klem op navorsing. Die evaluering van die nasionale kernsillabus is in 1980 afgehandel.

Die werkkode vir die vereniging het onder andere die volgende behels. Die administrasie en programbeplanning deur 'n dagbestuur wat deur die Algemene Jaarvergadering aangewys is en binne een landstreek kon funksioneer, van daar die beheer deur die Bolandtak vir die bestuur van die

vereniging. Die koste van die bestuur en kommunikasie van bestuurslede is bemoeilik deur die groot afstande en hierdie besluit is deurgevoer om die effektiwiteit van die Dagbestuur te verbeter. Die magte van die Vroue-Afdeling was onafhanklik, maar met die medewete van die direkteur van SAVLOR. Amptelike kontak is behou deur middel van die amptelike SAVLOR-kanaal. Internasionale kontak met ander vrouekomitees is behou. SAVLOR (voortaan SAVSLOR) sou behulpsaam wees met die verkryging van finansies vir administratiewe sake.

Uit die vergadering van die Vroue-Afdeling gehou op 6 September 1983 (SAVSLOR, 1983a) is genoem dat 'n werkseminaar insake kurrikulering met die Direkteur van SAVSLOR bespreek is en dat die Vroue-Afdeling sou voortgaan met die reëlings van eersgenoemde seminaar. Dr. E. Bressan (VSA), proff. J. Kane (Brittanje) en H. Tollich (Oostenryk) sou as buitelandse kenners die werksessies lei. Die titel van die werkseminaar is later gewysig na "Planning is crucial in physical education" (SAVSLOR: 1984a). Uit die Februarie 1983 vergadering was dit verontrustend om te sien dat tot 70% van LO-klasse in die laerskool deur onopgeleide persone aangebied is. Ten spyte van die pogings van die Vroue-Afdeling om die noodsaaklikheid van die vak deur middel van navorsing en kundigheid plaaslik en uit die buiteland in Suid-Afrika gevestig te kry, is daar steeds deur amptelike weë onopgeleide persone aangestel om liggaamlike opvoeding aan te bied.

Die toekomsbeplanning vir liggaamlike opvoeding vir meisies en vroue is uiteengesit in 'n werkskema onder die opskrifte: opleiding, navorsing en professionele aangeleenthede (Nel, 1980). Die status van die die professie en die status van die vak was onder professionele

aangeleenthede en onder navorsing aangespreek. Hierdie aspek was vir Isabelle Nel nog nie bevredigend nie. Sy wou die beroep en die vrou in die beroep meer gevestig sien. Die landswye veldtog vir gesinsgesondheid onder die opskrif professionele aangeleenthede in 1985, het Isabelle Nel as geleentheid gesien om die gemeenskap te dien.

Uit verskeie verslae en werksaamhede van die vereniging is dit duidelik dat Isabelle Nel deurgaans seminare en kursusse beplan en voorgestel het om geleentheid te skep vir die terugvoer van die relevantheid en aanpassings in die kernsillabus deur die gebruikers op die onderskeie vlakke van menslike bewegingskundiges. 'n Voorbeeld hiervan is die 1986 simposium met die tema "Onderwyseropleiding en die hersiene sillabus vir liggaamlike opvoeding vir meisies".

Dit is uit die voorsittersverslag duidelik dat die 90s 'n nuwe bedeling sou meebring, aangesien lede nie tevrede was met die wyse waarop inligting versprei en kontak met ander lede van die professie gemaak is nie. Isabelle Nel het lede gewys op die werkswyse wat die vereniging in die verlede gehad het (SAVSLOR: 1990). Kennis van die pad wat veral vroue in die verlede in menslike bewegingskunde geloop het, het nou noodsaaklik geword. Benewens hierdie aspekte, het Isabelle Nel 'n nuwe struktuur saamgestel geskoei op die struktuur waarmee die vereniging aanvanklik in 1953 gefunksioneer het (Nel, 1990). Name van jong en opkomende lede wat in hierdie tydvak figureer is proff. Rosa du Randt, Cora Burnett-van Tonder en mejj. Claire Nicholson en Ingrid Miller - almal oudstudente van die Universiteit van Stellenbosch. Voortspruitend uit hierdie gebeure is 'n voorstel geloods dat die Vroue-Afdeling (vereniging) outonoom funksioneer (en nie meer onder SAVSLOR nie) en by ander verwante verenigings kan affilieer. 'n Interim vereniging

word gestig "Edumove Forum" onder leiding van vier voorsitters naamlik proff. E. H. Katzenellenbogen (sameroeper, US), R. du Randt (UPE), C. Burnett (RAU) en mej. C. Nicholson (Wits) om die werksaamhede voort te sit en te herstruktureer.

4.1.2 Ander plaaslike verenigings

4.1.2.1 SAVSLOR

Sedert 1950 was Isabelle Nel lid van die destydse SAVGLO & O, later SAVLOR en vir jare lid van die hoofbestuur van die vereniging. Vanaf 1957-1959 is sy as voorsitter van die vereniging aangewys. Dit was 'n merkwaardige prestasie in die lig van die manswêreld waarin sy haar bevind het. Volgens Isabelle Nel (1997) was daar nie eenstemmigheid oor die benadering in die vak aan die verskillende instansies nie, en omdat daar verdeeltheid was, het dit gelei tot haar verkiesing as voorsitter van die vereniging. Dit kan gestel word dat haar akademiese benadering tot die vak groot respek by vakgenote afgedwing het en dat dit bygedra het tot haar verkiesing as voorsitter van SAVGLO & O.

Verslae is saamgestel om die referate, lesing-demonstrasies en verslae van internasionale kongresse te publiseer aangesien die uitgee van *Vigor* weens finansiële probleme gestaak is (SAVLOR, 1969). Uit hierdie verslag is dit duidelik dat skakeling met die buitelandse akademici redelik maklik was. Prof. Anna Espenschade (SAVLOR, 1969:80) het ten tyde van die kongres lesings aangebied met motoriese ontwikkeling as onderwerp. Dit is deur bemiddeling van Isabelle Nel en die Vroue-Afdeling dat sy uitgenooi is na Suid-Afrika. Isabelle Nel het by hierdie

geleentheid ook verslag gelewer oor die IAPESGW-kongres wat te Tokio gehou is (sien 4.3.1).

Isabelle Nel was deurgaans betrokke by SAVLOR, maar sedert 1980 het Isabelle Nel op die hoofbestuur van SAVLOR gedien as verteenwoordiger van opleiding. Deur befondsing van SAVLOR kon sy die internasionale kongres van IAPESGW in Augustus te Beunos Aires bywoon. Dit was deel van die skakelprojek wat die vereniging geloods het. Gedurende hierdie tyd is ook 'n ooreenkoms met die Mediese Navorsingsraad bereik oor die oorvleueling van terreine. Isabelle Nel wou samewerking met alle belanghebbendes verkry om menslike bewegingskunde as eie studieterrein tot sy reg te laat kom (vergelyk hoofstuk 3.2.3). Sy (1996) het geglo dat menslike bewegingskunde in die rehabilitasie van beweging 'n bydrae kon lewer (wat nie deur die paramedici aangespreek is nie) sonder om die rol van die arbeids- en fisioterapeute in gedrang te bring.

Die navorsingsafdeling van SAVLOR het geweldig uitgebrei. Die antropometrie-kursus wat sy geïnisieer het, het gelei na een van die eerste projekte in antropometrie, waar 33 sportsoorte met 830 sportmanne en -vroue tydens die 1981 feesspele gemeet is (SAVLOR-verslag, 1980-1982:12). Hierdie projek is voorafgegaan deur kursusse in kinantropometrie (sien 4.1). In dieselfde verslag (SAVLOR, 1980-1982) word ook melding gemaak van 'n terminologiehandleiding wat dr. T. van der Walt sou saamstel (SAVLOR, 1982:14). Terminologie is steeds 'n probleem in beroepsgeledere binne die menslike bewegingskunde professie. Ook verwys Bailey (1996:252) na die probleem wat in 1990 wêreldwyd aangespreek is deur die publikasie van 'n handleiding in Sport

Pedagogiek naamlik: "An introduction to the terminology of sport pedagogy".

Op die algemene tweejaarlikse vergadering, 5 Oktober 1982, van die Suid-Afrikaanse Vereniging vir Liggaamlike Opvoedkunde en Rekreasiekunde (SAVLOR), is die vereniging se naam verander na die Suid-Afrikaanse Vereniging vir Sportwetenskap, Liggaamlike Opvoedkunde en Rekreasiekunde (SAVSLOR). In die nuusbrief van Augustus 1983 (SAVSLOR, 1983b), wys Isabelle Nel, as leier van die projekgroep gemoeid met perseptueel-motoriese navorsing, op die gebrek aan kennis wat afrigters het insake die kommunikasie tussen afrigter en deelnemer om neurologie (sien 3.3.2), sielkunde, biochemie en elektronika effektief te gebruik om die didaktiese situasie vir die verbetering van beweging in die hand te werk.

Isabelle Nel het op die skakelkomitee van SAVSLOR gedien, en uit 'n verslag van 1987 is die probleme rakende buitelandse skakeling met die onderskeie verenigings bespreek en is die voortdurende behoud van kontak met die buiteland beklemtoon. Isabelle Nel was steeds besig met die visie wat sy in 1948 verwoord het. Sy was die ideale persoon om hierdie werk te doen, omdat sy vanaf haar studie in Amerika, tydens haar doktorsale studie in Amerika en Europa en as vise-presidente van IAPESGW met haar buitelandse kollegas kontak behou het. Bailey (1996:155) verwys na Isabelle Nel as die enigste Suid-Afrikaanse lid van die International Council of Sport and Physical Education (ICSPE, later ICSSPE), wat as lid van hierdie vereniging kon aanbly, ten spyte van politieke druk. [Die uitvoerende bestuur van ICSSPE wou hul status as adviserende liggaam van UNESCO behou. Die motivering om haar as lid te behou was dat sy as 'n stigterslid van IAPESGW beskou is en as 'n

onafhanklik persoon by ICSSPE geaffilieer was en nie as die Suid-Afrikaanse regeringsverteenwoordiger nie]. Isabelle Nel se integriteit as akademikus was onbetwisbaar.

In 1988 lewer sy verslag (SAVSLOR, 1988) van die werksaamhede van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR. Sy betreur in hierdie verslag die feit dat die professionele verenigings nie daarin kon slaag om die doelstellings en belangrikheid van liggaamlike opvoeding onder die owerhede se aandag te bring nie. Nietemin sou individuele lede voortgaan om hierdie taak te verrig. Isabelle Nel betreur die feit dat die onderskeie onderwysdepartemente nie die dames wou finansier nie, aangesien daar geen ander wyse is waarop opleiding en onderwys kon skakel nie. Die gebrek aan skakeling tussen opleiding en onderwys (sien 4.1.1) was juis een van die redes wat aanleiding gegee het tot die ontstaan van die Vroue-Afdeling in 1952. Met die ongekende belangstelling in navorsing en die algemene publiek se betrokkenheid by sport en ontspanning, is dit weer eens noodsaaklik dat onderwys effektief moes inskakel by nuwe tendense. Ten spyte van die werk van verskeie persone oor etlike jare, was dit weer die probleem in die laat 80s.

4.1.2.2 US verenigings vir damesport en -ontspanning

Die dosente, mans en dames, van die Departement Liggaamlike Opvoedkunde, was aanvanklik verantwoordelik vir die damesport aan die Universiteit van Stellenbosch (US) toe Isabelle Nel aangestel is (sien 2.6). Die sportsoorte was hoofsaaklik dameshokkie en netbal. Die deelname van dames aan atletiek en tennis, die gemengde sportsoorte, het by klubs berus wat onder die US Sportkantoor geressorteer het. Teen die einde van die 50s was die netbal en dameshokkie hoofsaaklik deur die

damedosente van die Departement vrywillig afgerig. Direkte skakeling in verband met hierdie sportsoorte is met die Sportkantoor bewerkstellig met die aanstelling van Isabelle Nel op die US Sportkomitee in 1954 (Sportkomitee notules, 1954), waar haar portefeulje hoofsaaklik damesport was.

Prof. Craven en Isabelle Nel het in hierdie tyd 'n beginselbesluit geneem om deelname aan sport deur US-studente te probeer verhoog. Aanvanklik is beoog om meer spanne by bestaande sportsoorte in te skryf, asook om meer sportsoorte (kwantiteit) op georganiseerde wyse tot die beskikking van studente te stel. So het minderheid-sportsoorte soos sagtebal (dames), pluimbal en sierswem (dames), onder andere, tot stand gekom. Die Damesafdeling van die Departement het beginnerskursusse in tennis en swem ingestel wat soggens voor die aanvang van klasse binne die eerste twee weke van die kwartaal plaasgevind het. Dit sou dien om groter, gereelde deelname by studente aan te wakker. Die aanbieders was senior LO-studente van die Departement onder leiding van Beatrice Wiid en later ook Hantie du Toit.

Met Isabelle Nel se ervaring van "intramural sport programs" in die VSA, het die damedosente, betrokke by die hoof sportsoorte vir dames, besluit om die aantal ingeskrewe ligaspanne te verminder en 'n stelsel van koshuissport vir dames in hokkie en in 1960 netbal (Du Plessis, 1987) in te stel. Met hierdie inisiatief is daar beginnerkursusse vir hierdie sportsoorte ingesluit om aan te sluit by die poging om deelname aan te moedig. Met die instelling van 'n stelsel van eerstejaarskoshuise in hierdie tydvak, het die Damesafdeling begin met 'n ontspanningsdag vir eerstejaar dames tydens die oriënteringsweek. Inskrywing was volgens koshuise. Dit het die geleentheid gebied om koshuisdeelname te beleef

vir latere ondersteuning van die koshuissport, om kennis te maak met die sport by die Universiteit, om deelname te stimuleer en vir die aansporing van dames om fisiek aktief te wees. Uit die aard van die verskeidenheid van rekreasie- en sportgerigte aktiwiteite vir die eerstejaarsprogram, het die idee ontstaan om dit op georganiseerde wyse dit voort te sit in die loop van die jaar vir alle damestudente.

Dit het aanleiding gegee tot die totstandkoming van die DOV (Damesontspanningsvereniging) wat 'n inisiatief was van die Damesafdeling van die Departement Liggaamlike Opvoedkunde, en onder hul beheer was. Hierdie program het voorsiening gemaak vir ander sportaktiwiteite (soos koshuis-tafeltennis, koshuistennis), maar ook fiksheidsoefeninge wat deur die dosente en later LO-studente aangebied is. Weens die swaar werklading wat dit meegebring het, het Isabelle Nel in November 1965 as lid van die Sportkomitee aanbeveel dat 'n ontspanningsbeampte en damesafrichter aangestel word (Sportkomitee-notules, 1964-1969). Dit het gelei tot die aanstelling van die eerste betaalde damesportorganiseerder, mev. S. Foulkes in 1970 (Du Plessis, 1987) en die ontstaan van die Damesport- en Ontspanningsvereniging (DSOV) onder beheer van die Sportkantoor. Die ontspanningsaktiwiteite is met die aanvang van die DSOV uitgebrei om ook kultuuraktiwiteite (uitstappies na die teater, fietsryuitstappies om die kultuurerfenis van die dorp te leer ken, brandweer "drills" by koshuise ens.) in te sluit. Hierdie dame moes direk aan Isabelle Nel rapporteer wat op haar beurt aan die Sportkomitee verantwoording gedoen het. In die notules is ook bevestig dat hierdie dame oor professionele kwalifikasies moes beskik. Die koshuissport, skeidsregterskap en opleiding van afrigters het later deel van die werklading geword. Isabelle Nel het haar beywer vir die aanstelling van 'n tweede dame, Kitty Snyman in 1975, om 'n deel van die

ontspanningsprogram en die hokkie te hanteer (Sport-komitee notules, 1975). Die koshuissport het die verantwoordelikheid van die klubs geword en die damesportorganiseerders het hoofsaaklik die betrokke sportklubs bestuur en laer spanne afgerig. Dit het gelei tot die aanstelling van 'n derde dame, Elize Liversage, wat uitsluitlik die DSOV georganiseer het.

Isabelle Nel se verbintenis met TRIMSA het, onder andere, aanleiding gegee tot haar inisiatief vir die daarstelling en uitleg van trimparke op die terrein van die verskillende koshuise, later ook op Coetzenburg, om dames betrokke by fisieke aktiwiteit vir ontspanning en gesondheid te kry (Sportkomitee notules, 1981). Met betrekking tot die fiksheidsprogramme vir die bevordering van gesondheid by damestudente, is interdepartementele samewerking met die Departement Huishoudkunde verkry om inligting te verskaf oor dieetbeheer (Katzenellenbogen, 1997).

Teen 1981 het die twee dames, wat hoofsaaklik verantwoordelik vir sport was, direk aan die Direkteur van die Sportkantoor (prof. Craven) gerapporteer, terwyl die organiseerder van die DSOV die uitsluitlike verantwoordelikheid van Isabelle Nel was. Met die sportgerigte aanstellings het Isabelle Nel 'n tweede doelstelling verwesenlik, naamlik om die standaard van ligasport (kwaliteit) te verhoog. Dit het gepaard gegaan met haar inisiatief om besoldiging vir die afrigters van die hoër sportligaspanne te beding en om 'n stelsel van die opleiding van studente-afrigters en -skeidsregters ook vir die student te formaliseer. Sy het ook inisiatief vir talentidentifisering ondersteun (Katzenellenbogen, 1997).

As lid van die Sportkomitee, is 'n taak aan Isabelle Nel opgedra om nouer samewerking te verkry tussen US, Stellenbosch Munisipaliteit en die Afdelingsraad van die Stellenboschstreek, om die benutting van die

omgewing vir studenterekreasie. Toestemming vir staproetes op plase en kano-ry op die Eersterivier, is onder meer aangespreek. Dit dien as voorbeeld om haar toewyding om geleenthede vir rekreasie as 'n formele verantwoordelikheid van die Universiteit gevestig te kry.

Isabelle Nel het met haar betrokkenheid by US sport haar beywer vir die uitbou van deelname van veral dames aan sport. Hierdie oorsig van haar bydraes sluit aan by die beleid (sien 3.2.1) wat sy verwoord het, die vakbydraes (sien 3.3.4) en kursusse (sien 3.4.3). Haar visie is gegrond op die uitbou van die kwantiteit (aantal deelnemers en aantal sportsoorte en fisieke aktiwiteite) en die standaard van die deelnemers en die afrigters. Sy het haar vaardigheid en onverskrokkenheid in diplomatiese bedinging benut om sport vir vroue aan die US te bevorder en uit te bou. Terselfdertyd het sy as bewegingsopvoedkundige, strukture ontwikkel en haar beywer om in die behoeftes van die damestudente vir deelname aan rekreatiewe aktiwiteite vir fisieke en kulturele doeleindes te voorsien.

Tans is daar verskeie personeellede in diens van die Sportkantoor van die Universiteit, wat betrokke is by rekreasie en kompetisiesport waar geleenthede ook aan studente voorsien word om ervaring te verkry in die onderskeie aspekte van administrasie, organisasie, afrigting en skeidsregterskap van sport om sodoende van groter diens te wees in die gemeenskap waar hul betrekkings sou aanvaar.

4.2 Internasionale verenigings

4.2.1 International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (IAPESGW)

IAPESGW (Internasionale Vereniging vir Liggaamlike Opvoeding, Sport en Rekreasie vir Meisies en Vroue) het nie slegs 'n groot rol in Isabelle Nel se lewe gespeel nie, maar sy het 'n groot bydrae gelewer tot die Vereniging. Daarbenewens het Isabelle Nel se lidmaatskap tot die Vereniging bygedra tot die uitbreiding van die vak. Derhalwe is dit noodsaaklik om na die bydraes van Isabelle Nel tot die vereniging en die vereniging se invloed op Isabelle Nel te kyk.

Met die volgende doelstellings (IAPESGW, 1957:1) is dit verstaanbaar waarom die Suid-Afrikaanse vroue by IAPESGW wou affilieer.

- "A. To bring together woman of many countries, working in the field of physical education and sports.
- B. To co-operate with other organizations which are encouraging the particular service of woman in society.
- C. To strengthen International contacts.
- D. To afford opportunities for the discussion of mutual problems.
- E. To promote activity in such fields as the exchange of persons and ideas between member countries and research into problems affecting physical education and sports for women" (IAPESGW, 1957:1).

Steve Bailey bevestig hierdie aspekte in sy boek, *Science in the service of physical education and Sport* (1996:20). Die doelwitte van die IAPESGW en die Suid-Afrikaanse Vroue-Afdeling toon klaarblyklike ooreenkomste. Daarbenewens was Isabelle Nel, vanweë haar studies in Amerika, bekend met Dorothy Ainsworth. Bailey (1996: 20-21) meld dat IAPESGW die eerste internasionale vereniging was wat suksesvol persone van oor die wêreld byeenbring het in diens van liggaamlike opvoeding en sport.

Madame Agnete Bertram van Kopenhagen (Bailey, 1996:20) het die eerste kongres in 1949 georganiseer, nadat sy met Dorothy Ainsworth (Hoof van Smith Kollege en President van die Amerikaanse vereniging) onderhandel het. Lidmaatskap kon net verwerf word as 'n individu 'n gekwalifiseerde of opgeleide persoon was in liggaamlike opvoeding. Verder kon 'n land lid word van hierdie vereniging mits daardie land deur 'n opgeleide persoon verteenwoordig kon word. Hierdie persoon sou deur haar eie land aangewys word. Hierdie lid sou deel wees van die Raad van Verteenwoordigers. Affiliasiefooie was jaarliks betaalbaar. Die administrasie van die vereniging sou uit drie afdelings bestaan, naamlik die Raad van Verteenwoordigers, die Uitvoerende Bestuur en die amptenare. Laasgenoemde lede hoef nie noodwendig die verteenwoordigers van 'n land te wees nie.

Die Uitvoerende Bestuur sou bestaan uit die ampsdraers en ses lede wat aanvanklik deur die ampsdraers aangewys (nou word hulle verkies) word wat verskillende wêrelddele verteenwoordig. Hierdie persone hoef nie noodwendig hul eie land te verteenwoordig nie. Die funksies van die Uitvoerende Bestuur was om die doelstellings van die vereniging te bevorder; om as skakel te dien tussen die vereniging en die komitee van

die land waar die kongresse gehou sou word, om die finansies van die vereniging soos benodig vir kongresse, publikasies en die verspreiding van materiaal en ander inligting aangaande die vereniging te beheer; om die ampsdraers by te staan in die tydperke tussen die kongresse en om take wat aan hul opgedra word uit te voer. Die ampsdraers sou bestaan uit die President, twee Vise-Presidente en 'n Sekretaresse-Tesourier. Hierdie persone sou deur die raad van verteenwoordigers aangewys word en vir die jare tussen kongresse diens doen.

Die konstitusie dui die werking van die IAPESGW aan, maar ook van die verskillende nasionale verenigings (wat by die IAPESGW geaffilieer het) wat wêreldwyd ontstaan het. Die voorskrifte is slegs van toepassing op die administrasie van die verenigings en geensins op die toepassing van die inhoud van die programme of die benaderings wat deur verskillende lande gevolg is nie.

Isabelle Nel was vanaf 1950 lid van die vereniging en die Suid-Afrikaanse verteenwoordiger ("Council of Representatives") en was instrumenteel in die ontstaan van die Suid-Afrikaanse Vroue-Afdeling wat by die IAPESGW geaffilieer was. Sy het die Suid-Afrikaanse vereniging op die model van die IAPESGW geskoei. In 1950 was sy reeds die Suid-Afrikaanse verteenwoordiger by die IAPESGW. By die 1953-kongres te Parys het sy opgetree as voorsitter van die besprekingsgroep oor ritmiese dans. Dorothy Ainsworth was in hierdie tydperk Presidente van IAPESGW. Dorothy Ainsworth (Nel, 1953:6) het by die kongres dit onomwonde gestel:

"... we have taken no stand on what is best. We gather and pass on information, we exchange ideas, but we are no policy-forming group."

In dieselfde trant van Monsieur Roux (Nel, 1953:6):

"To exist ... a common ideal; serious methods of work; the power of objectively admiring what is worth being admired in other countries, without any prejudice against the nation it represents."

Die Olimpiese ideaal van Pierre de Coubertin, vader van die Olimpiese Spele, word hierin gereflekteer, asook Isabelle Nel se siening oor die wyse waarop probleme binne die professie in Suid-Afrika aangespreek kon word.

In 1956 ontvang Isabelle Nel vanuit Massachusetts (waar Dorothy Ainsworth werksaam was) 'n versoek om UNESCO behulpsaam te wees in die antwoord van vraelyste (Nel, 1956). Vrae in die vraelys het gehandel oor die rol van sport en die opvoeding van toeskouers en wat die invloed van die pers, rolprentwese, radio en televisie sou wees, hetsy goed of sleg. Die verskille tussen seuns en meisies is ook hier aangespreek. Reeds in 1957 het sy Isabelle Nel genader om die vorm wat aanbiedinge in die internasionale verenigings sou aanneem en wie daarvoor gekonsulteer moes word (Nel, 1957). Sy het ook inligting ontvang van lede aangaande remediërende werk.

By geleentheid van die IAPESGW-kongres te Tokio in 1969, het kongresgangers die geleentheid gekry om groepbesprekings met die volgende onderwerpe by te woon (SAVLOR, 1969:190-192):

- a. Teorieë in verband met onderwys van Liggaamlike Opvoeding op skool en universiteit
- b. Spele en sport in die Liggaamlike Opvoedingsprogram

- c. Die plek van kompetisie in skoolsport
- d. Dans vir kinders, dogters en vroue
- e. Spesifieke bewegings eie aan volksdanse
- f. Liggaamlike Opvoeding vir gestremdes
- g. Die effek van inoefeninge op sportvroue
- h. Basiese navorsing van spierbeweging

Isabelle Nel het haar indrukke van die kongres opgesom met die siening dat verskeie lede van mening was dat die term liggaamlike opvoedkunde onvoldoende was soos dit uit die besprekings van "The ideal concept of physical education" (sien 3.2.2) geblyk het. Die noodsaaklikheid van wetenskaplik gefundeerde riglyne vir sillabusbeplanning is beklemtoon. Verder was die vroue-kongres van mening dat die laerskoolonderwyseres onvoldoende opgelei is om die behoefte van die laerskoolmeisie, wat deur die belangrike stadium van neuromuskulêre ontwikkeling gaan, aan te spreek. Isabelle Nel se bydrae tot die daarstelling van die B.Prim.Ed.-kursus (sien 3.4.3) sluit aan by hierdie siening. Die uitbreiding van rekreasie-aktiwiteite (byvoorbeeld staptoere) waar sport vir rekreasiedoeleindes aangewend kan word, die uitbreiding van programme vir dowes en blindes en die neiging in Europa om spel- en sportvaardighede by lesse in te voeg in plaas van die sogenaamde "gimnastieklesse" is tydens die kongres bespreek. Isabelle Nel is ook tydens die Japanse-kongres verkies tot voorsitter van die beplanningskomitee vir die Teheran-kongres wat vier jaar later sou plaasvind (IAPESGW, 1969).

Die Teheran-kongres, wat in Augustus 1973 plaasgevind het, het die tema "Sport for all" gehad. By hierdie geleentheid het Isabelle Nel en mej. E. Katzenellenbogen verslag gedoen oor die praktiese aspekte wat ondervind is in die beplanning van 'n sillabus. Hulle het kongresgangers meegedeel dat die Suid-Afrikaanse Vroue-Afdeling (IAPESGW, 1973:261) bevind het dat: "Physical Education was gaining recognition as a subject with potential for education, but it was losing ground in attempts to prove this". Uit 'n ondersoek wat deur die saamgestelde komitee gedoen is om die saak te ondersoek, is die volgende aspekte as prioriteite uitgewys:

- "1) Introduction of a national syllabus
- 2) Improvement of training courses
- 3) Improvement of teaching facilities
- 4) Introduction of in-service training-courses
- 5) Improvement of status for Physical Education
- 6) Increase in time allotment
- 7) Increase in number of inspectresses/supervisors or substitutes
- 8) Increase in number of trained or qualified teachers"

Nadat die verloop van die ontwerpte sillabus bespreek is, het die samestellers van die sillabus tot die gevolgtrekking gekom:

- "1) Renewal of interest in the teaching of Physical Education by trained teachers.
- 2) Increased motivation and cooperation from teachers, without specialized training in Physical Education.
- 3) Forced attention focussed on the aims of the subject, owing to compulsory reading of the syllabus, by educating authorities prior to acceptance of the work.
- 4) Renewal of interest in the subject by principals of schools, owing to the responsibility they now have in guiding the application.
- 5) Improvement of teaching conditions through obtaining apparatus prescribed in the syllabus.
- 6) Simplification of the assessment of methodical progression of movement programmes during supervision by inspectresses.
- 7) Revision of teacher training courses to include necessary theory for depth of understanding the 'moving child'".

(IAPESGW, 1973:261-276)

Isabelle Nel en mej. E. Katzenellenbogen het afgesluit met die mening dat die sillabus en aanvullende materiaal onmiddellik die standaard van onderrig en die effektiwiteit van die LO-program verbeter het.

Die aanloop tot die kongres in Kaapstad was 'n drama op sy eie (Neethling, 1994). Die aanbieders van die IAPESGW-kongres moes aan

die Uitvoerende Bestuur die versekering kon gee dat alle lidlande die kongres sal kan bywoon. Isabelle Nel moes dus voordat sy die Kaapstadse voorlegging gemaak het, die samewerking van die plaaslike politici en administrateurs verkry. Daarbenewens moes sy die internasionale vrouegemeenskap van liggaamlike opvoedkundiges en sportlui oortuig om ten spyte van hul onderskeie beleid van isolasie teenoor Suid-Afrika wel vir 'n kongres in Kaapstad te stem (Neethling, 1994). Daar is eenstemmigheid dat slegs die diplomاسie en die persoonlike kontak wat Isabelle Nel oor die jare met verskeie persone in die buiteland gehandhaaf het (Neethling, 1994; Wiid, 1995), met haar professionele benadering en haar bemoeienis met alle liggaamlike opvoeders in Suid-Afrika, die kongres vir Kaapstad gewen het.

IAPESGW het Suid-Afrika bo Australië verkies en volgens prof. H. Tollich (1997), was dit die eerste keer dat antagonisme teenoor Suid-Afrika geopenbaar is. Volgens prof. Tollich was Isabelle Nel se liefde en passie vir haar land onmiskenbaar in haar motivering om die kongres vir Suid-Afrika te verkry.

Die aanbidding van hierdie kongres was vir Isabelle Nel 'n hoogtepunt. Haar kennis en ervaring op internasionale vlak, met haar arbeid in Suid-Afrika vir Suid-Afrikaanse liggaamlike opvoeders, het haar die aangewese persoon gemaak om leiding te neem vir die kongres met die tema: "Towards better teaching and coaching".

In *Die Burger*, 16 Augustus (1977:5), skryf die korrespondent:

"Die verrigtinge gaan voort met 'n lied in drie tale deur 'n Suid-Afrikaanse kinderkoor, die openingsrede deur mev. Diederichs, groete van die vyf vastelande, en dan miskien

die mees aangrypende: die name van 30 lande word uitgeroep en hul verteenwoordigers staan op. Argentinië, Australasië, Oostenryk, Kanada, Botswana, België, Denemarke, Finland, Duitsland ... mens se kop draai en jy kry 'n onverwagte, onverklaarbare knop in jou keel"

Dit was die ervaring van 'n korrespondent wat nie eens betrokke was by die professies van liggaamlike opvoedkunde nie. Watter reuse bydrae het Isabelle Nel nie gelewer om die bykans onmoontlike reg te kry sodat mense van alle rasse in die Nico Malanskouburg en die Kaapstadse Stadsaal bymekaar kon kom om meer van mekaar en die vak te leer in 'n tydvak waar nie slegs sportboikotte gegeld het nie, maar akademiese isolasie ook gegeld het. In hierdie berig is slegs die lande genoem wat Suid-Afrika goedgesind was. Lande waarvan die regerings geen kontak met Suid-Afrika gehad het nie, en wat nie aan hul inwoners toestemming wou gee om Suid-Afrika te besoek nie, het onder groot geheimhouding en sonder amptelike erkenning nie slegs die kongres bygewoon nie, maar ook waardevolle bydraes gelewer tot die tema van die kongres. Isabelle Nel (1948b:31) was reeds in *Vigor* oortuig dat verdraagsaamheid die gevolg van begrip is. Dit is presies wat tussen mense hier gebeur het, ten spyte van latere politieke druk op Isabelle Nel.

Onderwerpe wat tydens die kongres te Kaapstad aangebied was, was:

"Modern teaching in the pre-primary school", aangebied deur 'n afgevaardigde van Duitsland;

"Meeting the challenge of better teaching in the primary school", deur Cynthia Kwatsha van Suid-Afrika en sprekers van Engeland en die Filippyne;

"Success with Physical Education in the secondary school", deur 'n Oostenrykse referent;

"Training towards competency in the teaching of Physical Education", deur sprekers van Israel, Denemarke, Brittanje en Japan;

"Research towards improved teaching of Physical Education and coaching in sport", deur die Amerikaanse-, Iranse- en Kanadese-afgevaardigdes onderskeidelik; en

"Teaching the impaired" deur afgevaardigdes van Duitsland en Israel.

Die besprekings by die kongres is afgesluit onder voorsitterskap van Isabelle Nel met 'n bespreking oor liggaamlike opvoedkunde in praktyk. Tydens die sessie het die Belgiese afgevaardigde die fisieke aspekte bespreek, motoriese aspekte is deur die Amerikaanse afgevaardigde bespreek en die Duitse afgevaardigde die kognitiewe aspekte. Die sessie is afgesluit met 'n lesing oor affektiewe aspekte deur dr. B. Wiid (IAPESGW, 1977).

Na afloop van die kongres in Kaapstad is 'n verslag, "Towards better teaching en coaching", gepubliseer. Benewens hierdie omvattende verslag is ook 'n film oor die demonstrasies wat tydens die kongres gelewer is, gemaak. Van die aktiwiteite waaraan die kongresgangers deelgeneem het, was die besoeke aan skole in die Kaapse Skiereiland wat al die gemeenskappe verteenwoordig het. Die deelnemers aan die kongres het geleentheid gehad om volksdanse van verskeie lande te leer, maar die geleentheid om aan huis van Suid-Afrikaners te eet het groot

byval gevind. Na die kongres het Isabelle Nel begin met vergelykende liggaamlike opvoedkunde (Nel, 1977).

Die 80s in die IAPESGW sou nuwe verwikkelinge toon, ten spyte van groter begrip wat tussen mense bewerkstellig is. "New Dimensions in sport", was die tema van die volgende IAPESGW-kongres wat aan Argentinië toegesê is (IAPESGW, 1981).

Die tema van hierdie kongres was gesin- en schoolsport, onderwysopleiding en kurrikula, navorsing en wetenskaplike projekte en nagraadse studie. Prof. Diem het verslag gedoen insake die voorskoolse kind se persepsievermoë, dr. Kennedy oor kreatiewe dans en prof. Matsomuto oor die probleemstellende metode in dans. Drr. Ullmann (Oostenryk) en Wasmund (Duitsland) het onderskeidelik verslag gelever aangaande sport/spel in gesinsverband en moeder/kind gimnastiek, met die positiewe invloed wat dit op die jong kind se konsentrasievermoë het. Uit die verrigtinge was dit vir Isabelle Nel en Hantie du Toit (SAVLOR, 1981) duidelik dat meer klem op rekreasie en sportgeneeskundige aspekte tydens opleiding van studente sou val. 'n Teoretiese grondslag met stimulering vir nagraadse studie was die algemene beleid wat opleidingsinstansies gevolg het. Die UNESCO-voorstelle aangaande die vrou en sport is tydens die kongres aanvaar. Volgens prof. C. Allen van die VSA was Amerikaanse universiteite verplig om die aard van opleiding te heroorweeg. Gemeenskaplike probleme kom oral voor. Sy noem die beskikbaarheid van fondse, onvoldoende fondse, swak geboue en dosente wat stagneer as probleme, terwyl prof. Cooper van die Universiteit van Indiana aspekte van die nagraadse studieleier, sy navorsingsvermoëns en objektiewe beoordeling bevraagteken het. In België is die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde onder die

Mediese Fakulteit geplaas om interdisiplinêre samewerking op nagraadse vlak te vergemaklik. Dit sluit aan by eersgenoemde siening dat sportgeneeskunde groter klem sou kry.

Die grootste teleurstelling vir Isabelle Nel moes die verpolitisering van die vereniging wees, toe die verteenwoordigers van Indië geweier het om vir die Buenos Aires-kongres te registreer tensy die Suid-Afrikaanse groep die kongres verlaat. Die Uitvoerende Bestuur van die IAPESGW het vergader en daar is bevind dat die Suid-Afrikaanse verteenwoordigers sedert 1950 'n beleid van nie-diskriminasie gevolg het en dat hulle nie die regering verteenwoordig het nie, maar as individue (bestaande uit 25 bruin-, een swart en 4 blanke dames) die kongres bygewoon het. Op aandrang van die Indiese ambassadeur moes die Indiese groep die kongres verlaat. Die organiseerders van die kongres te Buenos Aires het die voorval by UNESCO aangemeld. UNESCO het die Uitvoerende Bestuur se besluit ondersteun (IAPESGW, 1981). Hierdie optrede strook met die gebeure by ICSSPE, waar Isabelle Nel as individu toegelaat is om as lid aan te bly. Die gebeure stem egter nie ooreen met die Olimpiese ideaal om mense van verskillende lande byeen te bring ten spyte van hul verskillende oortuigings nie. Prof. L. Diem was tydens hierdie kongres die Presidente en ook lid van IOK (Nel, 1997). Prof. H. Tollich wat tydens hierdie kongres tot Presidente van IAPESGW verkies is, het die benoeming en gevolglike verkiesing aangeneem op voorwaarde dat Isabelle Nel as vise-presidente aanbly. Prof. H. Tollich (1997) was van mening dat Isabelle Nel se kennis en ondervinding noodsaaklik was om te behou. Isabelle Nel (1996) het haarself nie as Presidente verkiesbaar gestel nie, omdat sy geglo het die vereniging sou skeur.

Die IAPESGW-kongres te Warwick in 1985 is weer deur politieke kwessies gekenmerk. Die 1985-kongres aan Isabelle Nel as vise-presidente toegesê. Sy (1996) het ongelukkig siek geword en het nie 'n noemenswaardige bydrae tot die kongres gelewer nie. Isabelle Nel (1997) moes egter tydens die kongres moeilike besluite neem. Tydens die kongres was daar anti-apartheidsbetogings voor die Suid-Afrikaanse ambassade en die Uitvoerende Bestuur van IAPESGW het dreigemente van die betogers ontvang. Isabelle Nel het ten spyte van die Uitvoerende Bestuur se besluit dat die kongres moes voortgaan, die besluit geneem om die blanke Stellenbossers aan wie die dreigemente gerig was, van die amptelike program te onttrek. Isabelle Nel was bang dat persone beseer kon word en sy wou enige negatiewe publisiteit vermy. Die Suid-Afrikaners se lesings is versprei en die blanke Suid-Afrikaners het 'n lae profiel gehandhaaf. Die ander Suid-Afrikaners het voortgegaan om die kongres by te woon.

In 1987 is die Uitvoerende Bestuursvergadering van die IAPESGW in Finland gehou om saam te val met die Finse vereniging se verering van Lisa Orko. Isabelle Nel het hierdie vergadering en kongres met die tema: "Movement and sport in the life of the woman" bygewoon. Tydens hierdie vergadering het die Israeliese afgevaardigde pertinent gevra of Indonesië die Suid-Afrikaners sou verwelkom. Omdat Isabelle Nel (1996) nie Indonesië wou benadeel nie, het sy aan die Uitvoerende Bestuur die versekering gegee dat sy met hulle onderhandel, alhoewel sy reeds op daardie tydstip geweet het dat die Suid-Afrikaanse afvaardiging nie die IAPESGW-kongres sou kon bywoon nie. Daarbenewens sou dit onmoontlik wees om op so 'n laat tydstip die 1989-kongres na 'n ander land te verskuif, wat sou beteken dat die kongres dalk nie kon plaasvind nie. Isabelle Nel het haar filosofie en haar verbintenis met die

doelstellings van die IAPESGW belangriker geag as haar persoonlike status. Sy kan as 'n uitstaande voorbeeld in die verband beskou word, waar persoonlike gewin sekondêr staan teenoor die ideale wat sy help formuleer het. Dit is geen wonder dat ere-lidmaatskap van IAPESGW in 1997 in Finland aan haar toegeken is nie.

4.2.2 Ander verenigings

Isabelle Nel was lid van verskeie ander verenigings bv. ICHPER, HISPA, AAPHER en die International Society on Comparative Physical Education and Sport (Nel, persoonlike korrespondensie). Anders as met reeds genoemde IAPESGW was Nel nie so intens betrokke by ander internasionale verenigings nie en tog was dit nie sonder betekenis nie. Die persone wat sy tydens kongresse ontmoet het, was vir haar skakeling met beroepslui wat so nodig is om stagnasie te verhoed en eie ontwikkelings te evalueer. Sonder hierdie kontakte sou die vak in Suid-Afrika veel armer gewees het. Bailey (1996:267) maak tereg die opmerking:

"With radical changes becoming evident in South Africa, it was understandable that in 1991 the Council [ICSSPE] should receive an approach about membership from the Institute for Sport and Movement at the University of Stellenbosch ... it was highly appropriate that the University of Stellenbosch should be the initiator of renewed links with ICSSPE."

4.2.3 Betekenis van internasionale kongresse

Isabelle Nel het (Nel, 1972b) die betekenis van haar buitelandse besoeke onder die volgende hoofde ingedeel naamlik:

inligting van toepassing op navorsing;

inligting van toepassing op opleidingskursusse en

inligting vir gebruik by plaaslike kongresse.

Benewens bogenoemde aspekte het sy ondersoek ingestel na die formulering van nuwe paradigmas. Sy het voorsien dat groter spesialisasie gaan volg en het voorsien dat die onderskeie spesialiste op die onderskeie terreine van die vak voortaan meer probleme sou ondervind om met mekaar te kommunikeer en sodoende raakpunte te vind. Verder het sy 'n vergelyking getref met die stand van wetenskapsbeoefening in liggaamlike opvoedkunde in Suid-Afrika en die res van die wêreld.

Hier het sy spesifiek vermeld dat Suid-Afrika nog nie ingestel was op spannavorsing nie (ten spyte van die kernsillabus), en dat longitudinale studies nog nie onderneem kon word nie. Die gebrek aan voldoende fasiliteite vir navorsing is ook vermeld. Sy het haar verslag voltooi met voorstelle en aanbevelings. Van die belangrikste voorstelle was:

prakties-gerigte toegepaste navorsing moes voorkeur kry;

inrigtings met opgeleide personeel van die nodige apparaat voorsien word;

die stimulering van navorsers deur oorsese kontak;

die verbetering van kontak tussen onderskeie groepe en dat universiteite genader word om voorstelle te maak vir navorsing binne spanverband.

Hierdie voorstelle kan steeds van toepassing wees in 1997 en moet waardeur word vir die feit dat Isabelle Nel reeds hierdie voorstelle in 1972 gemaak het. Van die belangrikste aspekte waar Isabelle Nel 'n beduidende rol gespeel het, is die permanente kontakte wat sy met beroepslui van oor die wêreld gemaak het op die terreine van:

perseptueel-motoriese laboratoriums in Seattle, Köln, Brussel en Londen en vergelyk kan word met die tot standkoming van 'n perseptueel-motoriese laboratorium op Stellenbosch;

sillabusbeplanning in Israel, Oostenryk, Engeland, VSA en Oos-Duitsland wat die Suid-Afrikaanse sillabus, wat onder haar leiding tot stand gekom het, aangevra het;

dokumentasie in Oostenryk, waar sy die geleentheid probeer skep het vir Suid-Afrikaanse publikasies om te verskyn wat blootstelling en skakeling vir Suid-Afrikaanse navorsers bewerkstellig het.

Die feit dat Griekeland, Argentinië, België, Brittanje, Israel, Iran en Duitsland die basis vir die navorsing insake die sillabus aangevra het, dui op die impak van die werk geïnisieer deur Isabelle Nel. Die vele buitelandse besoekers (wat in die studie vermeld is) wat kongresse en seminare toegesprek het, was die gevolg van kontak wat sy met lidmaatskap van die internasionale verenigings vermag het. Die studieterrein het onder haar leiding nie gestagneer nie, maar met haar

professionele benadering, uitgebrei. Finansies het haar nie beperk nie. Sy het verby die beperkinge gekyk, en plaaslike navorsing met buitelandse kundigheid aangevul. Dit het sy gedoen om die siening wat sy van die studie van die mens-in-beweging het, te realiseer. Terseldertyd het sy haar land aan die buiteland bekend gestel. Sy het deur die professie daarin geslaag om die breë perspektief van die vak uit te bou. Isabelle Nel was 'n professionele leier par excellence.

Verwysings

- Bailey S 1996. *Science in the service of physical education and sport*. Chichester: John Wiley.
- Die Burger* 1977. Volkere bymekaar in die Nico. Kaapstad. 16 Augustus. 5.
- Du Plessis S. 1987. US Netbalgeskiedenis 1918-1997. Ongepubliseerde dokument. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.
- Hartman E 1952. Geskiedenis van die Vroue-Seksie van SAVGLO & O. Ongepubliseerde dokument. Stellenbosch: Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Honiball E 1997. Onderhoud met die voormalige lid van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O.
- IAPESGW 1957. Constitution-revised. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

IAPESGW 1969. *Traditional and modern forms of physical education*.
Report of the Sixth IAPESGW Congress held in Tokyo, Japan.
18-23 August.

IAPESGW 1973. *Sport for all*. Report of the Seventh IAPESGW
Congress held in Teheran, Iran. 19-25 August.

IAPESGW 1977. *Better teaching and coaching*. Report of Eighth
IAPESGW Congress held in Cape Town, South Africa. 14-20
Augustus.

IAPESGW 1981. *New Dimensions in: -family and school sport -teacher
training curricula -research and scientific projects -post
graduate studies*. Report of the ninth IAPESGW Congress held
in Buenos Aires, Argentine. 8-15 August.

IAPESGW 1997. A celebration of opportunities to dance. Programme
of the IAPESGW Congress held in Lahti, Finland. 28 July.

Katzenellenbogen EH 1997. Onderhoud met professor-emeritus van die
Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van
Stellenbosch.

Neethling E 1994. Onderhoud met die voormalige vakinspektrise in
liggaamlike opvoeding van die Oranje-Vrystaat.

Nel HI 1948b. Whither physical education? *Vigor*, II(1): 30-31, 37.

Nel HI 1953. Report on the 2nd international congress on physical
education for girls and women, Paris, 19-26 July 1953. *Vigor*,
VII (1): 6-7.

Nel HI 1956. Persoonlike korrespondensie van die voormalige President van die IAPESGW, Stellenbosch.

Nel HI 1957. Persoonlike korrespondensie van die voormalige President van die IAPESGW, Stellenbosch.

Nel HI 1972b. Verslag van buitelandse studiereis. Stellenbosch: Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI 1977. Ongepubliseerde klasnotas in vergelykende liggaamlike opvoedkunde. Stellenbosch: Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI 1980. Ongepubliseerde werkskema. Stellenbosch: Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI 1990. Persoonlike korrespondensie van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR.

Nel HI 1995. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI 1996. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Nel HI 1997. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

SAVGLO & O 1952a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Julie.

SAVGLO & O 1952b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Julie.

SAVGLO & O 1952c. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Desember.

SAVGLO & O 1953a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Kaapstad. Julie.

SAVGLO & O 1953b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Grahamstad. Desember.

SAVGLO & O 1954. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Oktober.

SAVGLO & O 1955a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Januarie.

SAVGLO & O 1956a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. April.

SAVGLO & O 1956b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. November.

SAVGLO & O 1957a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Privaatwoning. April.

SAVGLO & O 1957b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Desember.

SAVGLO & O 1957c. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Desember.

SAVGLO & O 1958. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. Mei.

SAVGLO & O 1959. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. Julie.

SAVLOR 1960. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Pretoria. Mei.

SAVLOR 1961. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Pretoria. Junie.

SAVLOR 1963a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Bloemfontein. Junie.

SAVLOR 1963b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Stellenbosch. Desember.

SAVLOR 1964. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Privaatwoning. Julie.

SAVLOR 1965a. Jaarverslag van werksaamhede van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Pretoria. Oktober.

SAVLOR 1965b. Notules van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Pretoria. Augustus.

SAVLOR 1969. Verslag van die 13de kongres. Pretoria. 29 September-2 Oktober.

SAVLOR 1974. Voorsittersverslag van die Vroue-Afdeling van SAVLOR. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

- SAVLOR 1975. Opleiding in liggaamlike opvoedkunde vir perseptueel-motoriese gestremdheid, Program, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 7-11 April.
- SAVLOR 1979. Nuusbrief van die Vroue-Afdeling van SAVLOR. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- SAVLOR 1980. Tweejaarlikse Verslag van SAVLOR. Pretoria: SAVLOR.
- SAVLOR 1981. Verslag van die IAPESGW kongres. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- SAVSLOT 1982. Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing. Sportondersoek. Nuusbrief 1(2). Pretoria: SAVSLOR.
- SAVSLOT 1980-1982. Projekleiersverslag van SAVSLOR. Pretoria: SAVSLOR.
- SAVSLOT 1983a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR, Stellenbosch. September.
- SAVSLOT 1983b. Perseptueel-motoriese aspekte as basis vir sportdidaktiek. Nuusbrief 2(2). Pretoria: SAVSLOR.
- SAVSLOT 1984a. "Planning is crucial in physical education", Seminaarprogram, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 1-2 Oktober.
- SAVSLOT 1988. Verslag van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR. Pretoria: SAVSLOR.

SAVSLOK 1990. Voorsittersverslag van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR. Pretoria: SAVSLOR.

Scholtz GJL 1996. Persoonlike korrespondensie van die Departementshoof van Rekreasiekunde, Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys, Potchefstroom.

Sportkomitee notule 1948-1960. Notules van die Sportkomitee vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Sportkomitee notule 1964-1969. Notules van die Sportkomitee vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Sportkomitee notule 1970-1981. Notules van die Sportkomitee-vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Sportkomitee notule 1981-1988. Notules van die Sportkomitee-vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Tollich H 1997. Persoonlike korrespondensie van die voormalige President van die IAPESGW.

Vigor 1949. Nuwe vereniging gestig. *Vigor*, II(3): 29.

Vigor 1958. Verslag van die voorsitter namens die Uitvoerende Bestuur. *Vigor*, XI(2): 24.

Warren M 1997. Onderhoud met die voormalige vakinspektrise van liggaamlike opvoeding van die Wes-Kaap.

Wiid BM 1995. Onderhoud met afgetrede dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Wiid BM 1997. Onderhoud met afgetrede dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Hoofstuk 5

Evaluering van Isabelle Nel se bydraes

- 5.1 Inleiding
 - 5.2 Samevatting
 - 5.2.1 Nel as akademikus
 - 5.2.2 Nel as professionele leier
 - 5.3 Gevolgtrekking
 - 5.4 Verdere navorsing
 - 5.5 Afsluiting
- Verwysings

5.1 Inleiding

Die uitgangspunt met die aanvang van die studie was om die ontwikkelinge binne die studieterrein soos dit in die tydperk 1950-1985 aan die Universiteit van Stellenbosch geskied het, te dokumenteer. Omdat die omvang van die studie beperk moes wees, is afgebakende fasette as fokuspunte gebruik. In hierdie hoofstuk gaan 'n samevatting van die integrasie van vakontwikkeling (Hoofstuk 3) en Nel as leier in die professie (Hoofstuk 4) gedoen word. Indien 'n enkele aspek kan bydra tot die verbetering van die erfenis van menslike bewegingskunde, sodat die wat die studieterrein later betree, dit beter kan benut, het die studie in sy doel beantwoord. Daarna word die gevolgtrekking gemaak met aanbevelings vir verdere navorsing.

5.2 Samevatting

5.2.1 Nel as akademikus

Uit die relatiewe laat totstandkoming van die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde, kan gesê word dat liggaamlike opvoedkunde nie oor die nodige diepte beskik het om as selfstandige studieterrein te funksioneer nie. Gegewens uit die ondersoek het dit bevestig. Alhoewel prof. E. Jokl (Boshoff, 1982:38), bekend was met fenomenologie, is liggaamlike opvoedkunde nie fenomenologies benader nie. Isabelle Nel daarenteen het die studieterrein as 'n toegepaste wetensgebied benader. Kinesiologie (die studie van die mens-in-beweging) was vir haar die vertrekpunt waarop professionele dissiplines in menslike bewegingskunde aangespreek kon word. Sy het vanuit kinesiologie, die geesteswetenskaplike aspekte wat aansluit by die natuurwetenskaplike aspekte aangespreek, deur byvoorbeeld die aanleer van beweging (Hoofstuk 3). So het sy opvoedkundige aspekte en mediese aspekte aangespreek en geïntegreer binne haar begrip van leer en beheer van beweging. Isabelle Nel het nie slegs die aanleer van beweging aangespreek nie, maar uit haar teoretiese model vir kurrikulering (sien 3.6) bewegingsleer in verband met relevante professies gebring. Sy het die realiteit van die mens-in-beweging waargeneem en hierdie fenomeen belig en verdiep op 'n omvattende wyse. Isabelle Nel wou die wetenskapsonderbou verbreed en verdiep. Haar werk getuig van 'n breë, dog fundamentele perspektief, wat ruimte gelaat het vir tegnologiese ontwikkeling deur die keuse van basiese konsepte wat in latere jare steeds in gebruik gebly het. Dit dui op die beduidende bydrae wat sy tot die studieterrein gelewer het.

In die praktyk, wou Isabelle Nel die behoeftes van die mens-in-beweging aanspreek deur primêr vir die kind en die vrou te beplan. Die tydperk waarin sy gewerk het, het nie vir die behoeftes van die meisie- en vrou-in-beweging voorsiening gemaak nie. Sy het binne bestaande raamwerke in 1950 op 'n diplomatiese wyse skakeling tussen die onderwys en opleiding bewerkstellig, deur die skep van amptelike kanale tussen die departemente van onderwys, die opleidingskolleges en universiteite (sien Hoofstuk 3.5 en Hoofstuk 4.1). Na die 35 jaar wat sy in die professie gestaan het, lyk die situasie anders. Daar bestaan amptelike strukture vir formele kontak, maar informele geleentheid vir kontak is ook bewerkstellig. Die afleiding word nie gemaak dat sy alleen vir die veranderinge verantwoordelik gehou kan word nie.

Isabelle Nel het reeds in 1948 'n beleid geformuleer (sien 3.2.1). Dit het sy gedoen met haar terugkeer uit die VSA. Die aspekte wat op Suid-Afrika van toepassing gemaak kon word, het sy bekendgestel deur die strukture en kanale (NARLO, *Vigor*, SAVLGO & O) wat in Suid-Afrika bestaan het. Waar daar nie die strukture was wat sy kon gebruik nie, het sy gepoog om strukture en kanale vir kommunikasie in dié verband te skep (Hoofstuk 4.1).

'n Voorbeeld van haar bydraes op beide die vakterrein en die vereniging is opvoedkundige dans, wat sy as 'n praktiese rigting uitgebrei het. Sy het in haar beleidsaspekte (3.2.1) 'n breë perspektief bepleit; erkenning gegee vir dit wat in heersende omstandighede aangebied is en daadwerklik oorgegaan om samewerking te verkry vir die ontwerp van 'n oorspronklike Suid-Afrikaanse benadering vir (ritmiese beweging) opvoedkundige dans. 'n Publikasie, *Ritmiese beweging*, sien met mede-outeurs I. Gerdener, T. Oertli en G. Postma (lede van die Vroue-Afdeling

van SAVGLO & O) die lig. Hierdie persone het ander stelsels van dans onderrig. Die kinesiologie wat sy onder leiding van Katharine Wells in die VSA gestudeer het, het bygedra tot die teoretiese grondslag wat sy vir dans geskep het (sien 3.3.3.2). Op hierdie wyse het sy die studieterrein verbreed. Die studieterrein is ook verdiep deur die navorsing wat vir die ontwerp van die nasionale kernsillabus (waarvan opvoedkundige dans deel is) gedoen. Aan die Universiteit van Stellenbosch het dit beteken dat byvoorbeeld dansonderrig verbeter het, want die bewegingsafdeling was beter fundeer.

Met Isabelle Nel se doktorsale studie het sy ergonomie as 'n toegepaste vak, wat aansluit by liggaamlike opvoeding, nagevors. Deur haar navorsing het sy die studieterrein van liggaamlike opvoedkunde verbreed, maar waar dans in die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde tot navorsing, publikasies ensovoorts gelei het, het Isabelle Nel tot interdepartementele samewerking bewerkstellig deur die kontak wat sy met die Departement Bedryfsielkunde gemaak het. Die betekenis van die studie in ergonomie het ook bygedra tot haar siening van die "Ideale konsep van liggaamlike opvoedkunde" wat sy by die IAPESGW-kongres in 1969 in Tokio (sien 3.2.2) bekend gestel het. Met hierdie toespraak het sy terminologie aangespreek en die kongresgangers bewus gemaak van die moontlikhede wat in liggaamlike opvoedkunde opgesluit lê. Die Departement van Liggaamlike Opvoeding van Stellenbosch het in die laat 60s die kursus kinesiologie-ergonomie as deel van die honneursjaar aangebied.

In die 70s val die verskyning van die nasionale kernsillabus wat op bewegingsontwikkeling gebaseer was, saam met die besoek van A. Espenschade (VSA), wat lesings in motoriese-leer aangebied het (sien 4).

Die uitbreiding van die vakafdeling biomeganika gaan gepaard met die besoek en aanstelling van H. Hatze (biomeganikus van Oostenryk) aan die Departement. Dit is die tyd waarin byvoorbeeld Hantie du Toit 'n nuwe doelaksie in netbal ontwerp het, wat biomeganies gefundeer is. Bryant Cratty (Amerikaanse kenner van afwykings van perseptueel-motoriese aspekte) besoek Suid-Afrika (as gas van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR) en aan die Universiteit van Stellenbosch kom 'n laboratorium vir perseptueel-motoriese afwykings tot stand. In 1972 verskyn Isabelle Nel se artikel oor die waarde van perseptueel-motoriese aspekte in "*Blue Stocking*". [Sy maak deur hierdie artikel die vrou bewus van die voordele van kennis van perseptueel-motoriese aspekte]. Hierdie horisontale uitbreiding van die studieterrein, is prakties toegepas in die laboratorium en interdisiplinêre samewerking met die mediese fakulteit (spesifiek met arbeids -en fisioterapeute) is aangespreek. Navorsingsaspekte wat Isabelle Nel gelei het (sien 3.6), het nie slegs die wetenskapsonderbou verbreed nie, maar ook suksesvol verdiep.

Die navorsing wat sy gedoen het en die aard van die kursusse wat sy ontwikkel het, het menslike beweging oor die totale leeftyd aangespreek. Dit het sy in Hoofstuk 3 as beleid verwoord. Voorbeelde hiervan is motoriese ontwikkeling, die nasionale kernsillabus wat ook houding en alledaagse beweging ingesluit het, die mens in sy werksomgewing, "life-time sports" en fisieke rekreasie.

Nie alleen het sy die rol van kinesiologie as 'n grondslag vir menslike bewegingskunde beskou nie, maar sy wys op die noue verband wat tussen liggaamlike opvoeding, rekreasie en gesondheid bestaan deur die kennis van kinesiologie aan te spreek. Hierdie kennis het sy nie as die alfa en die omega gesien nie, maar die kennis van oorvleuelingsterreine

(byvoorbeeld: sielkunde, sosiologie, en neurologie) aangemoedig. Isabelle Nel het hierdie aspekte ook vir die leergestremde bevorder (sien 3.4.3).

In die uitbreiding van die akademiese en professionele dissiplines was dit vir haar belangrik dat werksgeleenthede ook vir die vrou in menslike beweging geskep en behou word. Isabelle Nel is van mening dat menslike bewegingskunde 'n bydrae kan lewer tot die universele behoeftes van die gemeenskap, naamlik om werk- en ontspanningsgeleenthede te skep.

Om hierdie geloof in die vak te verwerklik, moes sy nie slegs die wetenskaplike begronding van menslike bewegingskunde verseker nie, maar ook die wetenskaplike verloop. Daardeur kon haar sekerheid van die nuttigheidswaarde van menslike bewegingskunde gestalte kry. Om dit te vermag, was die daarstelling van 'n professie onontbeerlik. Mense met dieselfde behoeftes kon saam met haar hierdie sekerheid verwerklik. Die vervlegtheid van bedrywigheide aan die Stellenboschse Departement van Liggaamlike Opvoedkunde, Sport en Ontspanning en die professionele verenigings is reeds aangetoon. Isabelle Nel het die siening "Art is I, Science is We" (Cawood & Conradie, 1979:105), uitgeleef, want sy stel dit onomwonde dat sy slegs met die hulp van J. H. du Toit, E. H. Katzenellenbogen, M. Lightbody en B. M. Wiid, hierdie werk kon doen. Die vervlegtheid van die akademiese bedrywigheide en akademiese inhoude aan die Stellenboschse Departement van Liggaamlike Opvoedkunde, Sport en Ontspanning en die professionele verenigings is reeds aangetoon.

5.2.2 Nel as professionele leier

In "*Die kunstenaar verdwyn ...*", (Cawood & Conradie, 1979:106), haal die skrywers prof. J. F. A. Swartz (voormalige Dekaan van die Fakulteit Opvoedkunde, Stellenbosch) aan waar hy die volgende aanhaling gebruik:

Om te bepaal hoe groot 'n leier is, let op hoe hoog sy ideale is, hoe wyd sy meegevoel, hoe sterk sy oortuigings en hoe ver gaan sy opoffering vir sy saak.

Isabelle Nel was 'n besondere leier. Sy het as verenigingsmens groot hoogtes bereik. Met die stigting van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O is sy tot voorsitter verkies. Hierdie posisie het sy vir die meeste van die tyd wat sy lid van die Vroue-Afdeling was, bekleed. Van 1957-1959 was sy voorsitter van SAVGLO & O en het by verskeie geleenthede op die hoofbestuur van SAVSLOR gedien in verskeie hoedanighede. Sy was eers die Suid-Afrikaanse verteenwoordiger van die IAPESGW en van 1965-1985 een van die vise-presidentes van IAPESGW. IAPESGW het haar as uitstaande leier erken met die toekenning as ere-lid in 1997, te Finland. Vir buitengewone diens ken SAVSLOR ere-lidmaatskap (1988) aan haar toe. Sy word ook in 1981 deur die staatspresident vereer vir sportbevordering.

Wat opvallend is uit die verenigingslewe van Isabelle Nel, is haar uitreiking oor alle grense (Suid-Afrika, Suidelike-Afrika en wêreldwyd) om mense met gemeenskaplike belange byeen te bring. Wat vir ander onmoontlik gelyk het, het sy vermag, soos die aanbieding van die IAPESGW-kongres in Kaapstad. Isabelle Nel het die hoogste ideale vir haar professie voorgeleef. Hierdie ideale is aan haar vakgenote gegun

(vergelyk die Silwerblaar-groep se vestiging in Hoofstuk 4.2). Die gestremde het sy as deel van hierdie ideale beskou. Sy beskou die werk wat sy vir menslike bewegingskunde gedoen het as 'n taak wat verrig moes word, en ag haar betrokkenheid om die werk te doen as minder belangrik.

Isabelle Nel se oortuiging van haar vak was groot. Van haar blywende lidmaatskap van ICSSPE en ICHPER in 'n omstrede tydperk in die Suid-Afrikaanse geskiedenis, kan die afleiding gemaak word dat lede van die buitelandse professie wat bekend was met haar, oortuig was dat Isabelle Nel slegs in diens van liggaamlike opvoedkunde en sport was.

Die opofferings wat sy gemaak het, kan beswaarlik verwoord word. Haar optrede het getuig van die premie wat sy op die vak geplaas het. Sy het in haar optrede persoonlik terug getree, sodat die professie behoue kon bly (sien 4.2.1).

5.3 Gevolgtrekking

In Hoofstuk 1 is doelwitte geformuleer. Die eerste doelwit is:

- Om Isabelle Nel se bydrae in die totstandkoming van die benaming van die studieterrein, menslike bewegingskunde, te ondersoek.

Isabelle Nel het in die beleid wat sy in 1948 formuleer het, die eng siening van liggaamlike opvoeding aangespreek en dit aan die terme wat gebesig is, toegeskryf (sien 3.2.2). By die IAPESGW-kongres in 1969 verwoord sy die ideale konsep van liggaamlike opvoedkunde en verwys weer na die terminologie (sien 3.3.2). Met die terme biokinitiek en

biokinetika poog sy om 'n nuwe naam vir die teoretiese aspekte te verkry. Die afleidings van die terme is "bio", wat lewe beteken en "kinesi", wat beteken om te beweeg. Isabelle Nel het nie slegs 'n bydrae gelewer in die totstandkoming van terminologie vir die studieterrein nie, maar terminologie in die onderskeie dissiplines ook aangespreek (sien 3.3.1 en 3.3.2).

- Om die motivering vir die uitbreiding van MBK, soos dit in 1996 figureer, in perspektief te sien.

In Hoofstuk 3 is vakontwikkeling en kursusse aangespreek. Isabelle Nel se bydraes in die uitbreiding en ontwikkeling van kinesiologie, bewegingsopvoeding en dans is aangeteken. Vakke, byvoorbeeld, perseptueel-motoriese aspekte, sportdidaktiek uit die bewegingsopvoedkunde, waar metodiek aanvanklik aangespreek is en die kinesiologie-ergonomie kursusse is voorbeelde wat dien om lig te werp op MBK in 1996. Dit moet ook gestel word dat dit waarskynlik nie die enigste verklarings vir die huidige tydvak is nie.

- Om 'n bron saam te stel, sodat die verlede van die meisie en vrou in liggaamlike opvoeding en sport soos dit aan die Universiteit van Stellenbosch ontplooi het, behoue kan bly.

Met die ondersoek na die wetenskaplike onderbou van liggaamlike opvoedkunde soos Isabelle Nel dit ontwikkel het, (Hoofstuk 3) en haar betrokkenheid by die stigting van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O in 1952, is die posisie van die vrou in menslike beweging belig. Isabelle Nel het met die totstandkoming van die nasionale kernsillabus in 1972, die behoeftes van die skoolgaande meisie in liggaamlike opvoeding aangespreek en die rol van die vrou in opleiding en navorsing verbeter.

Die geskiedkundige agtergrond van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR is ook met hierdie ondersoek saamgevat.

- Om Isabelle Nel se sieninge weer te gee.

Die verloop van die studie is vanuit Isabelle Nel se denkontwikkeling gedoen. Dit verseker dat die wetenskapsonderbou soos sy dit gesien en ontwikkel het, weergegee is. Omdat sy so min gepubliseer het, is haar sienswyses tydens onderhoudvoering aangevul. Isabelle Nel se teoretiese raamwerk vir kurrikulering is 'n weergawe van die geheelbeeld van haar siening van die studieterrein (sien 3.7).

5.4 Verdere navorsing

Met die behoefte om 'n bron saam te stel wat die leemte in die geskiedenis aanspreek, kan die dokumentasie lei na verdere navorsing. Die volgende is moontlikhede:

- Alhoewel die teoretiese raamwerk reeds in 1984 omskryf is (Hoofstuk 3), kan dit as basis vir 'n model vir die vestiging van 'n Menslike Bewegingskunde Fakulteit beskou word.
- Opleidingsgeleenthede binne MBK vir verwante beroepe, byvoorbeeld die media.
- Samewerking met ander Fakulteite, byvoorbeeld Ingenieurswese vir die ontwikkeling van apparaat; samewerking met Bedryfseconomie vir die uitbouing van ergonomie vir MBK en Opvoedkunde om die belangrikste kenmerk van die kind, naamlik die wil om te beweeg en die noodsaaklikheid om te beweeg, aan te spreek.

5.5 Afsluiting

Die Departement Menslike Bewegingskunde van die Universiteit van Stellenbosch en die gemeenskap van bewegingskundiges sou veel armer gewees het sonder Isabelle Nel. Sy het aan haar studente 'n nalatenskap van 'n bewegingsbewuste gemeenskap, 'n gefundeerde wetensgebied en 'n professie met inspraak in wêreldverenigings gelaat. Dit het sy as vrou vermag op 'n tydstip toe besluite oorwegend deur mans geneem en deurgevoer is. Ten spyte van politieke omstredenheid het sy daarin geslaag om na alle vroue en mans in Suid-Afrika uit te reik om haar kennis en fyn aanvoeling om dit waaroor dit regtig aangaan in MBK, te vestig. Sy het, soos in N. P. van Wyk Louw (1952:15) se woorde, daarin geslaag om: "Die oop gesprek", in haar vak te handhaaf en dit van ander verwag, sodat "sekerheid ... feite, ... maar 'n swewende ewewig van alles" bly.

Verwysings

Cawood J & Conradie SM (samestellers) 1979. *Die kunstenaar verdwyn*. Goodwood: Nasou Beperk.

Van Wyk Louw NP 1952. Die oop gesprek. *Die Huisgenoot*, 21 Maart: 15-17.

Bronne

- Ainsworth D 1960. Creativity and recreation through physical education. *Vigor*, XIII (4): 50-54.
- Bailey S 1996. *Science in the service of physical education and sport*. Chichester: John Wiley.
- Boshoff AL 1981. Die geskiedenis van die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde aan die Universiteit van Stellenbosch (1936-1975). Ongepubliseerde M. in Liggaamlike Opvoedkunde-tesis. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Burnett C & Katzenellenbogen EH 1993. *'n Beskrywende bibliografie van tesisse en proefskrifte*. Johannesburg: Randse Afrikaanse Universiteit.
- Cawood J & Conradie SM (samestellers) 1979. *Die kunstenaar verdwyn*. Goodwood: Nasou Beperk.
- De Klerk R 1974. Ongepubliseerde klasaantekeninge vir geskiedenis van liggaamlike opvoeding in Suid-Afrika. Potchefstroom: Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.
- Die Burger* 1977. Volkere bymekaar in die Nico. Kaapstad. 16 Augustus. 5.
- Dobson P 1994. *Doc. The life of Danie Craven*. Cape Town. Human & Rosseau.
- Du Plessis S 1987. US Netbalgeskiedenis 1918-1997. Ongepubliseerde dokument. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Fakulteit Opvoedkunde 1971. Notule van Fakulteitsvergadering, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 31 Augustus.

Fakulteit Opvoedkunde 1985. Notule van Fakulteitsvergadering, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 12 Augustus.

Gerdener I, Nel I, Oertli T, Postma G 1965. *Ritmiese beweging* (3de uitgawe). Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery.

Hartman E 1952. Geskiedenis van die Vroue-Seksie van SAVGLO & O. Ongepubliseerde dokument. Stellenbosch: Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Honiball E 1997. Onderhoud met die voormalige lid van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O.

IAPESGW 1957. Constitution-revised. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

IAPESGW 1969. *Traditional and modern forms of physical education*. Report of the Sixth IAPESGW Congress held in Tokyo, Japan. 18-23 August.

IAPESGW 1973. *Sport for all*. Report of the Seventh IAPESGW Congress held in Teheran, Iran. 19-25 August.

IAPESGW 1977. *Better teaching and coaching*. Report of Eighth IAPESGW Congress held in Cape Town, South Africa. 14-20 Augustus.

IAPESGW 1981. *New Dimensions in: -family and school sport -teacher training curricula -research and scientific projects -post graduate studies*. Report of the ninth IAPESGW Congress held in Buenos Aires, Argentine. 8-15 August.

Bronne

- IAPESGW 1997. A celebration of opportunities to dance. Programme of IAPESGW Congress held in Lahti, Finland. 28 July.
- Katzenellenbogen EH 1984. *Suid-Afrikaanse danse in volkstrant*. Pretoria: HAUM.
- Katzenellenbogen EH 1996. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Katzenellenbogen EH 1997. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Katzenellenbogen EH & Wiid BM 1979-1981. *Lesse in liggaamlike opvoeding volgens programmeenhede/ "Lessons in physical education according to programme units"*. [Serie van nege boeke vir elke taal, Sub. A- St. 7]. Parow: NASOU.
- Katzenellenbogen EH & Wiid BM 1980. Kurrikulumevaluering: liggaamlike opvoeding vir meisies. Verslag vir die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing, R/33/159. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- McNeely S 1980. UNESCO places physical education and sport in global perspective: International charter of physical education and sport. *Journal of Physical Education and Recreation*, 51(7): 21-25.
- Mouton J & Marais HC 1993. *Basiese begrippe: metodologie van die geesteswetenskappe*. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing-uitgewers.
- Neethling E 1994. Onderhoud met voormalige vakinspektrise in liggaamlike opvoeding van die Oranje-Vrystaat.

- Nel HI (g.d.)a. Ongepubliseerde klasaantekeninge vir kinesiologie. Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI (g.d.)b. Unpublished notes for the presentation of kinesiology. Department Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1947a. A survey of recreational interests of Wellesley High School girls. Unpublished thesis for M. of Science in Hygiene and Physical Education. Framingham, MA: Wellesley College.
- Nel HI 1947b. Die liggaamlike opvoedingprogram aan 'n Amerikaanse kollege. *Vigor*, I (2): 43-44.
- Nel HI 1948a. Is ontspanningskampe by ons moontlik? *Vigor*, I (5): 42-44.
- Nel HI 1948b. Whither physical education? *Vigor*, II (1): 30-31,37.
- Nel HI 1949. 'n Pleidooi vir moderne dans. *Vigor*, II (4): 26-28.
- Nel HI 1952. 'n Verwaarloosde vak. *Vigor*, V (4): 37-39.
- Nel HI 1953. Report on the 2nd international congress on physical education for girls and women, Paris, 19-26 July 1953. *Vigor*: VII (1) 6.
- Nel HI 1956. Persoonlike korrespondensie van die voormalige President van die IAPESGW, Stellenbosch.
- Nel HI 1957. Persoonlike korrespondensie van die voormalige President van die IAPESGW, Stellenbosch.
- Nel HI 1961. "Preparation for all activities". Ongepubliseerde lesing gelewer by die IAPESGW-kongres, Washington D C, VSA.

- Nel HI 1962. "Kinesiological principles as part of ergonomics in industry". Ongepubliseerde D.Ed.Ph.-proefskrif. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1967. "Neuromuscular development". Ongepubliseerde aantekeninge vir die sillabus. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1969. Ongepubliseerde klasnotas vir bewegingsopvoeding. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1972a. 'n Pleidooi vir aandag aan perseptueel-motoriese ontwikkeling. *Blue Stocking*, XXX (10): 36-39.
- Nel HI 1972b. Verslag van buitelandse studiereis. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1973. Bekendstellingskursus van die kernsillabus. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1976. Ongepubliseerde dokument in sake sillabusse. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1977. Ongepubliseerde klasnotas in vergelykende liggaamlike opvoekunde. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1980. Ongepubliseerde werkskema. Stellenbosch: Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

- Nel HI 1984. "An integrated approach to curriculum planning". Ongepubliseerde lesing gelewer by die SAVSLOR-siminaar, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1990. Persoonlike korrespondensie van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR.
- Nel HI 1994. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1995. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1996. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI 1997. Onderhoud met professor-emeritus van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Nel HI, Wiid BM, Katzenellenbogen EH 1972. Die noodsaaklikheid van deelname aan 'n doeltreffende bewegingsprogram vir gewenste perseptueel-motoriese ontwikkeling. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Postma JW 1961. LO moet herdoop word. *Vigor*, XI (2): 11.
- Roux P 1964. Opvoedkundige dans. *Byvoegsel tot Die Burger*, (Kaapstad) 26 September. 6-9.
- Salvendy G (ed.) 1987. *Handbook of human factors*. New York: John Wiley.

SAVGLO & O 1952a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Julie.

SAVGLO & O 1952b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Julie.

SAVGLO & O 1952c. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Desember.

SAVGLO & O 1953a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Kaapstad. Julie.

SAVGLO & O 1953b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Grahamstad. Desember.

SAVGLO & O 1954. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Oktober.

SAVGLO & O 1955a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Hartbeespoortdam. Januarie.

SAVGLO & O 1955b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Julie.

SAVGLO & O 1956a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. April.

SAVGLO & O 1956b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. November.

SAVGLO & O 1957a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Privaatwoning. April.

SAVGLO & O 1957b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Desember.

SAVGLO & O 1957c. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Stellenbosch. Desember.

SAVGLO & O 1958. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. Mei.

SAVGLO & O 1959. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVGLO & O, Pretoria. Julie.

SAVLOR (g.d.). Inligtingstuk in sake samestelling van Dames-dosente komitee. Stellenbosch: Departement Liggaamlike Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch.

SAVLOR 1960. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Pretoria. Mei.

SAVLOR 1961. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Pretoria. Junie.

SAVLOR 1963a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Bloemfontein. Junie.

SAVLOR 1963b. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Stellenbosch. Desember.

SAVLOR 1964. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Privaatwoning. Julie.

Bronne

SAVLOR 1965a. Jaarverslag van werksaamhede van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Pretoria. Oktober.

SAVLOR 1965b. Notules van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVLOR. Pretoria. Augustus.

SAVLOR 1969. Verslag van die 13de kongres. Pretoria. 29 September-2 Oktober.

SAVLOR 1974. Voorsittersverslag van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

SAVLOR 1975. Opleiding in liggaamlike opvoedkunde vir perseptueel-motoriese gestremdheid, Program, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 7-11 April.

SAVLOR 1979. Nuusbrief van die Vroue-Afdeling van SAVLOR, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch.

SAVLOR 1980. Tweejaarlikse Verslag van SAVLOR. Pretoria: SAVLOR.

SAVLOR 1981. Verslag van die IAPESGW kongres. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

SAVLOR 1982. Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing. Sportondersoek. Nuusbrief 1(2). Pretoria: SAVSLOR.

SAVSLOR 1980-1982. Projekleiersverslag van SAVSLOR. Pretoria: SAVSLOR.

SAVSLOR 1983a. Notule van 'n vergadering van die Vroue-Afdeling van SAVSLOR, Stellenbosch. September.

SAVSLOER 1983b. Perseptueel-motoriese aspekte as basis vir sportdidaktiek. Nuusbrief 2(2). Pretoria: SAVSLOER.

SAVSLOER 1984a. "Planning is crucial in Physical Education", Seminaarprogram, Universiteit van Stellenbosch, Stellenbosch. 1-2 Oktober.

SAVSLOER 1984b. 'n Lewe in diens van LO. Nuusbrief 3(2). Pretoria: SAVSLOER. 10.

SAVSLOER 1988. Verslag van die Vroue-Afdeling van SAVSLOER. Pretoria: SAVSLOER.

SAVSLOER 1990. Voorsittersverslag van die Vroue-Afdeling van SAVSLOER. Pretoria: SAVSLOER.

Scholtz GJL 1996. Persoonlike korrespondensie van die Departementshoof van Rekreasiekunde, Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys, Potchefstroom.

Scott-Williams J 1949. Modern dance. *Vigor*, II (2): 8-9.

Sportkomitee notule 1948-1960. Notules van die Sportkomitee vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Sportkomitee notule 1964-1969. Notules van die Sportkomitee vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Sportkomitee notule 1970-1981. Notules van die Sportkomitee vergaderings. Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Sportkomitee notule 1981-1988. Notules van die Sportkomitee vergaderings.
Stellenbosch: Sportkantoor, Universiteit van Stellenbosch.

Steyn JC 1980. CFG Gunter as opvoedkundige. Ongepubliseerde D.Ed.-
proefskrif. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.

Thompson N 1949. Report of the first IAPESGW congress. *Vigor*, III (1): 7.

Tollich H 1997. Persoonlike korrespondensie van die voormalige President van
die IAPESGW.

Troester CA 1961. Editor's mail. *Journal of Health Physical Education and
Recreation*, 32(9): 6-8.

Van der Merwe CP & Albertyn CF (Red.) 1973. *Die vrou*. Stellenbosch: CF
Albertyn Bpk.

Van der Merwe FJG 1994. *Sportgeskiedenis*. Stellenbosch: FJG Publikasies.

Van Wyk E 1997. Onderhoud met voormalige plaasvervangende dosent van die
Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Van Wyk Louw NP 1952. Die oop gesprek. *Die Huisgenoot*, 21 Maart. 15.

Venter ISJ 1989. Bibliografië en boustowwe in die historiese opvoedkunde.
Educare, 18(2): 28.

Vigor 1949. Nuwe vereniging gestig. *Vigor*, II(3):29.

Vigor 1958. Verslag van die voorsitter namens die Uitvoerende Bestuur. *Vigor*,
XI(2): 24.

Warren M 1997. Onderhoud met die voormalige vakinspektrise van liggaamlike opvoeding van die Wes-Kaap.

Watson LE (Ed.) 1951. *Light from many lamps*. New York: Simon and Schuster.

Wells K 1963. *Kinesiology*. Philadelphia, PA: Saunders.

Wiid BM 1995. Onderhoud met afgetrede dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Wiid BM 1997. Onderhoud met afgetrede dosent van die Departement Menslike Bewegingskunde, Universiteit van Stellenbosch.

Wilcocks R 1941. Pamflet oor liggaamsopvoeding. Universiteit van Stellenbosch. Stellenbosch: Pro Ecclesia-Drukkery.

Akronieme

AAHPER	American Association for Health, Physical Education and Recreation (verander na American Alliance for Health, Physical Education and Recreation and Dance).
AFAHPER-SD	African Association for Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance.
HISPA	International Association for the History of Physical Education and Sport.
IAPESGW	International Association of Physical Education and Sports for Girls and Women.
ICHPER	International Council of Health, Physical Education and Recreation.
ICSPE	International Council of Sport and Physical Education; voorloper van ICSSPE.
ICSSPE	International Council of Sport Science and Physical Education.
IOC	International Olympic Committee.
SAVGLO & O	Suid-Afrikaanse Vereniging vir Gesondheid, Liggaamlike Opvoeding en Ontspanning. Term gebruik tot 1960.
SAVLOR	Suid-Afrikaanse Vereniging vir Liggaamlike Opvoeding en Rekreasie. Term gebruik tot 1982.

Akronieme

SAVSLOR	Suid-Afrikaanse Vereniging vir Sport, Liggaamlike Opvoedkunde en Rekreasie. Vanaf 1982.
TRIMSA	Vroeëre Suid-Afrikaanse vereniging vir fisieke fiksheid.
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Personalia

Ainsworth DS	Stigterslid ICHPER, IAPESGW, ICSPE. Direkteur LO Smith-kollege. President AAHPER.
Bode R	Voormalige leier in Duitse ritmiese gimnastiek.
Botha J	Voormalige beampte van die Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap.
Britton A	Voormalige hoof van LO aan die destydse Universietskole van Bloemfontein.
Bukh N	Voormalige leier van Deense gimnastiekgroep wat SA besoek.
Cratty B	VSA kenner van perseptueel-motoriese aspekte.
Dalcroze J	Voormalige Switserse opvoedkundige in eurhythmics.
Diem C	Voormalige hoof van Sport Hochschule, Duitsland.
Diem L	Voormalige Presidente IAPESGW en lid van IOK, Duitsland.
Espenchade A	Voormalige kenner van motoriese-leer, Kalifornië.
Gaulhofer K	Voormalige leier van die Oostenrykse stelsel.
Hartman E	Voormalige Presidente Vroue-Afdeling SAVLOR; verteenwoordiger van Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap.

Personalia

Hatze H	Voormalige Oostenrykse Biomeganikus.
Jokl E	Duitse medikus, stigter van Departement van LO aan Universiteit van Stellenbosch.
Ling P	Voormalige leier van Sweedse Bewegingsopvoeding.
Neethling E	Voormalige vakinspektrise van Departement van Onderwys, O.V.S.
Oertli T	Dosent Universiteit van Pretoria.
Postma G	Dosent U.S.
Postma JW	Voormalige hoof van LO aan die Universiteit van Stellenbosch. Voormalige voorsitter SAVGLO & O.
Ross-Fairbanks A	Amerikaanse besoekende dosent. Wateraktiwiteite en swem.
Smit C	Hoogleraar aan die Universiteit van Pretoria.
Streicher M	Voormalige kollega van Gaulhofer, Oostenryk.
Thompson N	Voormalige inspektrise LO meisies. Opgelei Springfield.
Tollich H	Voormalige Presidente IAPESGW, Oostenryk.
Warren M	Voormalige vakinspektrise van Departement van Onderwys, Kaapprovinsie.
Wells K	Voormalige kinesiologie-dosent, Wellesley, VSA.
Wilcocks R	Voormalige rektor van die Universiteit van Stellenbosch.

The American Academy of Physical Education

Statement of Purpose

The dual purpose of The American Academy of Physical Education shall be to encourage and promote the study and educational applications of the art and science of human movement and physical activity and to honor by election to its membership persons who have directly or indirectly contributed significantly to the study of and/or application of the art and science of human movement and physical activity.

The Academy shall promote its dual purpose by means of recognizing and encouraging the continued exemplary, scholarly, and professional productivity of its individual members; synthesizing and transmitting knowledge about human movement and physical activity at annual scholarly meetings and via publication of Academy Proceedings; fostering philosophic considerations regarding purposes of and issues and values related to human movement and physical activity; annually bestowing honors for outstanding contributions to the field of physical education.

—APPROVED MARCH 17, 1977

SAUSLOR

hiermee word gesertifiseer
dat in
GENOOTSKAPSTOEKENNING
op

26 Junie 1986

aan

PROF. H. I. NEL

gedoen is vir

UITSTAANDE DIENS

president

26.6.1986

DATUM

SANDSLOOT

Hiermee word
ERELIDMAATSKAP
van die

Suid Afrikaanse Vereniging vir
Sportwetenskap, Liggaamlike Opvoedkunde en
Rekreasiekunde
toegeken aan

Prof H J J Lel
vir buitengewone verdienstelikheid.

J. Louw

President
30 Junie 1988

DEPARTEMENT VAN NASIONALE OPVOEDING — SPORTBEVORDERING
DEPARTMENT OF NATIONAL EDUCATION — ADVANCEMENT OF SPORT

DIE STAATSPRESIDENT-SPORTTOEKENNING 1980
EN DIE
SUID-AFRIKAANSE SPORTMERIETETOEKENNING 1981

THE STATE PRESIDENT'S SPORT AWARD 1980
AND THE
SOUTH AFRICAN SPORTS MERIT AWARD 1981

OORHANDIG DEUR DIE STAATSPRESIDENT
MNR. MARAIS VILJOEN

PRESENTED BY THE STATE PRESIDENT
MR MARAIS VILJOEN

JOHANNESBURG

21 Augustus- **1981** -21 August